

ALTERNATIEF VOOR TOESLAGEN: EEN HOGE HEFFINGSKORTING

RAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

KIM VAN BERKEL EN DANIËL VAN VUUREN

IN OPDRACHT VAN

STICHTING ICTU

AMSTERDAM, APRIL 2024

Samenvatting

Toeslagen kunnen worden vervangen door een hoge heffingskorting (HH). Dit leidt tot meer transparantie, minder onzekerheid voor huishoudens, minder niet-gebruik en minder marginale druk. Een nadeel is dat de werkgeverslasten stijgen, wat de werkgelegenheid kan aantasten.

Wij verkennen een eenvoudiger, transparanter en voorspelbaarder alternatief voor toeslagen. Het huidige toeslagenstelsel is complex, wat leidt tot hoge uitvoeringskosten, onoverzichtelijkheid, niet-gebruik, onzekerheid, terugvorderingen en nabetalings. Het verschil tussen bruto en netto inkomen hangt af van vier inkomensafhankelijke toeslagen – zorgtoeslag, huurtoeslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag – en de algemene heffingskorting, arbeidskorting en inkomensafhankelijke combinatiekorting. Deze toeslagen en heffingskortingen hebben voor een belangrijk deel overlappende doelen. Dit rapport voegt een nieuwe denkrichting toe aan de opties die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. We verkennen een vereenvoudiging, waarin toeslagen en heffingskortingen worden geïntegreerd in een nieuwe ‘hoge heffingskorting’. Het doel is een eenvoudiger en transparanter uitvoering die het niet-gebruik vermindert, de inkomensonzekerheid van huishoudens beperkt en de marginale belastingdruk verlaagt. Door dit laatste wordt het aantrekkelijker om meer uren betaald werk te verrichten.

Een hoge heffingskorting is nog niet eerder uitgewerkt als alternatief voor toeslagen. Een belangrijk verschil ten opzichte van eerdere alternatieven voor de toeslagen is dat wij de toeslagen zoveel mogelijk verrekenen in de inkomstenbelasting, in de vorm van een hogere (niet-verzilverbare) heffingskorting. Een tweede verschil is dat ons alternatief niet beoogt om de bestaande marginale belastingdruk na te bootsen, maar als doel heeft om die te verlagen en transparanter te maken. Een derde verschil is dat nadrukkelijker is meegewogen dat het alternatief voor alle betrokken partijen eenvoudiger en efficiënter moet zijn in de uitvoering: huishoudens, werkgevers, de Belastingdienst en de Dienst Toeslagen. Veel andere alternatieven die de onoverzichtelijkheid of onzekerheid van de toeslagen verminderen, verhogen de administratieve lasten voor uitvoeringsorganisaties. Een HH behoudt de aansluiting bij de huidige inkomenssituatie, verlaagt de uitvoeringskosten en vermindert de onoverzichtelijkheid, het niet-gebruik en de onzekerheid voor huishoudens.

De effecten van het alternatief hebben wij op hoofdlijnen doorerekend. Voor een preciezere bepaling van de effecten is het zowel nodig om het alternatief op onderdelen nader uit te werken als om een preciezere doorrekening te maken, waarin bijvoorbeeld ook de macro-economische doorwerking via lonen en prijzen wordt meegenomen.

De relatie tussen bruto en netto inkomen kan sterk worden vereenvoudigd door de huur- en zorgtoeslag, de arbeidskorting en de algemene heffingskorting te verwerken in een hoge heffingskorting (HH). De hoogte van de (niet-verzilverbare) HH is afhankelijk van (i) het hebben van een partner en (ii) of het primaire inkomen van de partner groter is dan nul. Op deze manier wordt de HH gedifferentieerd naar drie verschillende huishoudenstypen: alleenstaanden, eenverdieners en tweeverdieners. De HH is niet afhankelijk van de woonsituatie of het hebben van betaald werk. Integratie van het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag in de HH lijkt niet plausibel, omdat dit voor veel huishoudens met kinderen zou leiden tot fors negatieve inkomenseffecten. De HH is per persoon het hoogst voor eenverdieners en het laagst voor tweeverdieners. Per huishouden is de HH voor tweeverdieners echter hoger dan voor alleenstaanden en eenverdieners. Voor alleenstaanden is de maximale

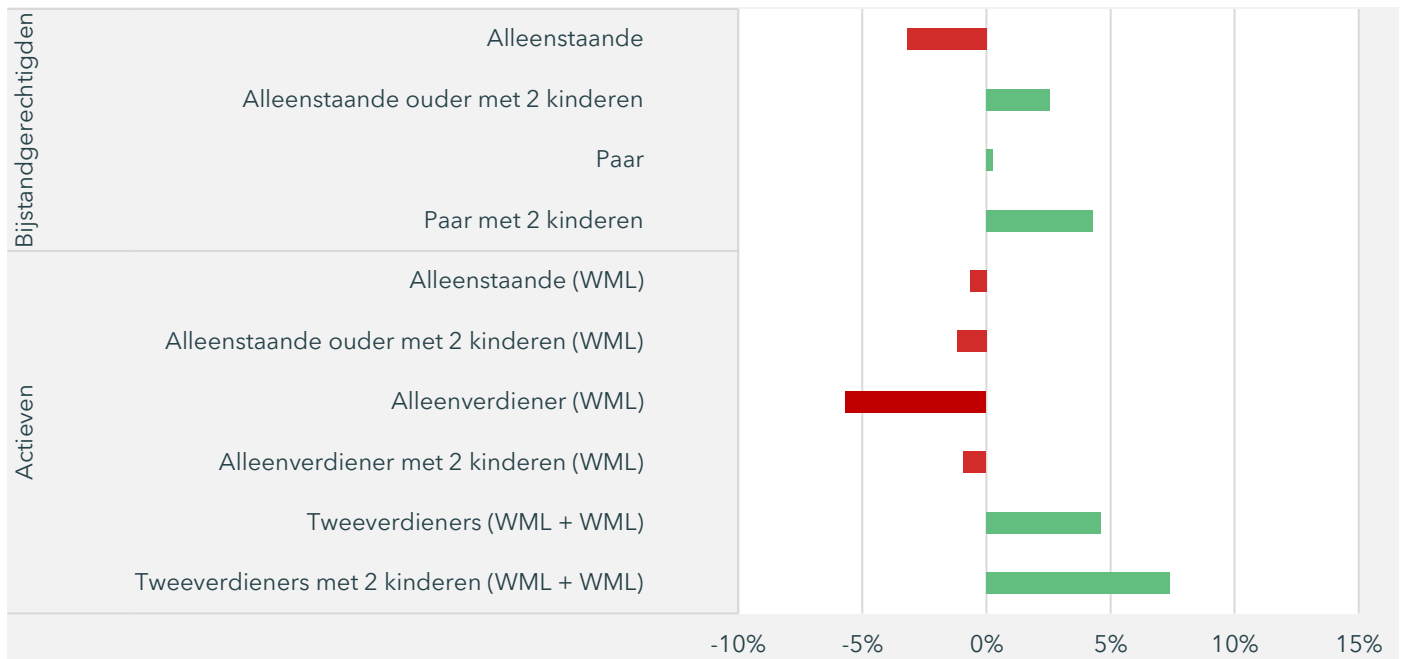
hoogte van de HH ongeveer 10 duizend euro per jaar, voor eenverdieners ongeveer 12 duizend en voor tweeverdieners ongeveer 8 duizend. Het verschil in HH tussen een alleenstaande en een eenverdienerhuishouden is het gevolg van de hogere toeslagen die eenverdienerhuishoudens nu gemiddeld krijgen. Voor tweeverdieners wordt de compensatie voor toeslagen en heffingskortingen gelijk verdeeld over beide partners, waardoor de HH per persoon lager uitvalt. Voor alle drie de huishoudentypes is de HH op haar hoogste punt hoger of (vrijwel) gelijk aan de maximale som van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. De HH bouwt af met individueel inkomen. De afbouw- en nulpunten van de HH verschillen tussen de drie huishoudentypes, omdat de toeslagen in het basispad voor paren ook vanaf een hoger inkomen beginnen met afbouwen. Voor alleenstaanden begint de HH met afbouwen bij een inkomen van ongeveer 28 duizend euro per jaar en is nul vanaf ongeveer 86 duizend euro per jaar. Voor een eenverdiener begint de afbouw bij een inkomen van 32 duizend euro per jaar en is de HH nul bij een jaarinkomen van 97 duizend euro. Voor tweeverdieners begint de HH met afbouwen vanaf 23 duizend euro per jaar en is deze nul vanaf 93 duizend euro per jaar.

Compensatie van de laagste inkomens vindt plaats door verhoging van de kinderbijslag, het wettelijk minimumloon (WML) en de hieraan gekoppelde uitkeringen. Voor lage inkomens verschuiven we feitelijk inkomensondersteuning van toeslagen naar het WML en de hieraan gekoppelde uitkeringen. De HH is voor de laagste inkomens namelijk niet toereikend om het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag te compenseren, omdat zij niet voldoende inkomstenbelasting betalen om de HH te kunnen verzilveren. Hierom worden het bruto WML en de kinderbijslag verhoogd met respectievelijk 13 en 55 procent. Het netto WML en de uitkeringen stijgen mee met het bruto WML. Doordat de HH hoger is dan de som van de maximale algemene heffingskorting en de arbeidskorting, stijgen het netto WML en de uitkeringen vaak sterker dan de bruto bedragen. Het netto WML stijgt niet voor alle huishoudens even hard, omdat de HH verschilt tussen alleenstaanden, eenverdieners en tweeverdieners. Het netto WML stijgt voor alleenstaanden met 14 procent; voor eenverdieners met 19 procent en voor tweeverdieners met 5 procent. De netto bijstand stijgt met ongeveer een derde. De netto AOW stijgt net als de netto bijstand mee met het netto WML, zij het dat deze stijging minder hard is. Dit houdt verband met de doorwerking van de HH in het netto WML.

De HH is relatief eenvoudig in de uitvoering. Een HH betekent voor huishoudens minder administratieve last, minder inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over de netto beloning voor werk. Voor de HH geldt namelijk geen aparte aanvraagprocedure. Er zijn ook geen terugvorderingen meer en door zijn relatieve eenvoud leidt de HH tot meer duidelijkheid over het netto inkomen en de inkomenseffecten van (meer) betaald werk. De werkzaamheden voor de Dienst Toeslagen nemen af. Zij hoeven minder toeslagen uit te voeren. De uitvoeringslast voor de Belastingdienst hoeft niet of nauwelijks toe te nemen. De HH is in essentie niet complexer dan de bestaande AHK en AK. Voor werkgevers veranderen de administratieve lasten van de HH amper. De werkwijze is vergelijkbaar met die van de huidige heffingskortingen.

De HH heeft voor de meeste huishoudens beperkte inkomenseffecten. De inkomenseffecten van het alternatief voor toeslagen liggen voor standaardhuishoudens met een minimuminkomen tussen de -6 en +7 procent (zie Figuur S.1). Voor standaardhuishoudens met een hoger inkomen is sprake van vergelijkbare of kleinere inkomenseffecten. Voor het merendeel van de standaardhuishoudens heeft de HH een inkomenseffect van -2 tot +2 procent. Alleenverdieners op minimumniveau (WML) en tweeverdieners zonder kinderen met een hoger inkomen gaan er in inkomen het hardst op achteruit (-6 procent). De meeste bijstandsgerechtigden, tweeverdieners met een laag inkomen, huurders met een lage huur en huishoudens met een koophuis gaan er in inkomen op vooruit. Dergelijke inkomenseffecten zijn onontkoombaar wanneer een stelsel wordt vereenvoudigd. Gezien de ingrijpende vereenvoudiging waar hier sprake van is, lijken de inkomenseffecten in hun totaliteit echter te overzien en wellicht oplosbaar via flankerend beleid.

Figuur S.1 Inkomenseffecten voor minima liggen in basisvariant tussen de -6 en +7 procent

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Door de HH daalt het niet-gebruik naar verwachting tot ongeveer nul. De HH vermindert het niet-gebruik, omdat het een heffingskorting is die niet hoeft te worden aangevraagd. Volgens de meest recente schattingen over het niet-gebruik van de zorg- en huurtoeslag ligt deze rond de 10 procent. In vergelijking met toeslagen vermindert de HH de relevantie van alle vier de redenen voor niet-gebruik (informatiegebrek, angst voor terugvorderingen, hoge aanvraagkosten en stigma). Een heffingskorting wordt automatisch verrekend met het maandelijkse salaris. Hierdoor daalt het niet-gebruik naar verwachting substantieel.

De HH verlaagt de marginale belastingdruk voor middeninkomens. Door de HH wordt de marginale druk substantieel lager voor alleenstaanden met en zonder kinderen, met een inkomen tussen (het nieuwe, hogere) bijstandsniveau en circa 40 duizend euro. Voor alleenverdieners geldt een lagere marginale druk tot een inkomen van ongeveer 50 duizend euro. De marginale druk wordt ook lager voor partners in een tweeverdienerskoppel met een inkomen tot 20 duizend euro per jaar. In het huidige stelsel is juist in deze inkomensregio's sprake van een hoge marginale druk. De HH neemt dus pieken weg uit de marginale druk. Huishoudens met een middeninkomen houden hierdoor meer over van iedere euro die zij extra verdienen wanneer ze meer gaan werken. Dit heeft een positief effect op het aantal gewerkte uren.

Door de verhoging van het WML stijgen de loonkosten voor werkgevers. Het gaat om circa 5 miljard euro per jaar. Dit kan nadelig zijn voor de werkgelegenheid, als de vraag naar arbeid afneemt als gevolg van de hogere loonkosten.

De HH is ongeveer budgetneutraal voor de overheidsfinanciën. De zorg- en huurtoeslag hebben in 2024 een verwacht gezamenlijk budgettair belang van ongeveer 12,1 miljard euro. Het vervangen van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting door de HH kost ongeveer 2,0 miljard euro, de WML-verhoging ongeveer 8,7 miljard euro en de verhoging van de kinderbijslag ongeveer 2,4 miljard euro. De reductie van het niet-gebruik tot ongeveer nul kost de overheid zo'n 0,9 miljard euro. Bij elkaar is het ex ante budgettaire effect daardoor licht

negatief met -1,0 miljard euro per jaar. In werkelijkheid zullen de budgettaire lasten iets lager liggen, omdat de lagere uitvoeringskosten van de HH en eventuele hogere belastinginkomsten door verhoogde arbeidsparticipatie niet zijn meegenomen in het budgettaire effect. Ook eventuele besparingen op de aftrekposten in het belastingstelsel zijn niet meegenomen in deze berekening.

Een verdere vereenvoudiging is mogelijk door de kinderopvangtoeslag te integreren in het kindgebonden budget. Deze geïntegreerde kindertoeslag is niet meer afhankelijk van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang, maar wel nog van of ouders in een huishouden werken of een opleiding volgen. In deze variant worden het WML en de kinderbijslag verder verhoogd met respectievelijk 16 en 68 procent en is de HH iets lager. Zo kunnen huishoudens worden gecompenseerd en is ook dit alternatief ongeveer budgetneutraal voor de overheidsfinanciën. Het is onontkoombaar dat wordt ingeleverd op de gerichtheid van de toeslagen: sommige huishoudens met kinderen gaan er financieel op vooruit en anderen gaan erop achteruit. Grote negatieve inkomenseffecten zijn onvermijdelijk voor huishoudens die veel gebruikmaken van kinderopvang. Huishoudens die geen gebruikmaken van kinderopvang worden juist overgecompenseerd. Tegenover minder gerichtheid staat een (aanzienlijke) vereenvoudiging in de uitvoering en meer inkomenszekerheid voor huishoudens. Het integreren van de kinderopvangtoeslag in het kindgebonden budget heeft weinig additioneel effect op de marginale druk ten opzichte van de HH.

Meer flankerend beleid kan nadelige effecten van de HH verzachten. Iedere vereenvoudiging van het toeslagenstelsel behelst een afruil. In het geval van de HH gaat het om (onder andere) voordelen in de vorm van transparantie, minder onzekerheid, minder niet-gebruik en minder marginale druk versus nadelen in de vorm van negatieve inkomenseffecten voor groepen huishoudens en hogere werkgeverslasten. Door de eenvoudiger vormgeving levert de HH in op gerichtheid. Voor zover de negatieve effecten (politiek) onwenselijk zijn kan er uiteraard sprake zijn van flankerend beleid om bijvoorbeeld inkomenseffecten voor alleenverdieners, alleenstaande ouders en AOW'ers te mitigeren en werkgeverslasten te beperken. De ruimte hiervoor kan bijvoorbeeld worden gezocht in de marginale belastingtarieven voor huishoudens die financieel profiteren van de HH. De uitwerking hiervan vergt nader onderzoek.

Inhoudsopgave

Samenvatting		i
1	Inleiding	1
2	Huidige toeslagenstelsel	5
	2.1	Inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen 5
	2.2	Toeslagen 6
	2.3	Heffingskortingen 7
	2.4	Wettelijk minimumloon (WML) 8
	2.5	Bijstandsuitkering 8
	2.6	Besteedbaar inkomen 8
3	De hoge heffingskorting (HH)	10
	3.1	Algemene vormgeving HH en flankerend beleid 10
	3.2	Uitvoering 12
4	Parametrisatie van de HH	14
	4.1	Methode 14
	4.2	Hoogte en afbouw van de HH 16
	4.3	Hoogte kindgebonden budget na integratie KOT 17
	4.4	Hoogte WML en kinderbijslag 18
	4.5	Opbouw inkomen 19
5	Effecten	22
	5.1	Overheidsfinanciën 22
	5.2	Werkgeverlasten 24
	5.3	Inkomenseffecten 25
	5.4	Marginale druk 38
	5.5	Participatieprikkel 41
	5.6	Niet-gebruik 42
Referenties		43
Bijlage A	Toelichting basispad	44
	Bijlage A.1	Zorgtoeslag 44
	Bijlage A.2	Huurtoeslag 44
	Bijlage A.3	Kindgebonden budget 46
	Bijlage A.4	Kinderopvangtoeslag 47
	Bijlage A.5	Inkomstenbelasting en premies volksverzekering 49

ALTERNATIEF VOOR TOESLAGEN

Bijlage A.6	Algemene heffingskorting (AHK)	50
Bijlage A.7	Arbeidskorting (AK)	51
Bijlage A.8	Inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK)	53
Bijlage A.9	Ouderenkorting (OK)	54
Bijlage A.10	Alleenstaande ouderenkorting (AOK)	54
Bijlage A.11	Wettelijk minimumloon (WML)	54
Bijlage A.12	Bijstandsuitkering	54
Bijlage A.13	AOW	55
Bijlage B	Toelichting op alternatief voor de toeslagen	56
Bijlage B.1	Hoge heffingskorting (HH)	56
Bijlage B.2	Variant HH+: Integratie KOT in KGB	56
Bijlage B.3	Inkomenseffecten	57
Bijlage C	Methode	59
Bijlage C.1	Simulatiemodel inkomenseffecten	59
Bijlage C.2	Berekening budgettaire effecten	59
Bijlage C.3	Methode vaststellen hoogte HH	62
Bijlage D	Effecten voor AOW huishoudens	65
Bijlage E	Voorbeeld: Alle toeslagen in HH	67

1 Inleiding

Het toeslagenstelsel is complex, wat leidt tot hoge uitvoeringskosten, onoverzichtelijkheid, niet-gebruik, onzekerheid, terugvorderingen en nabetalings. In dit rapport verkennen we een vereenvoudiging, waarin toeslagen en heffingskortingen worden geïntegreerd in een nieuwe 'hoge heffingskorting'. Het doel van de vereenvoudiging is een eenvoudiger en transparanter uitvoering die het niet-gebruik vermindert, de inkomensonzekerheid van huishoudens beperkt en de marginale belastingdruk verlaagt.

Er is recentelijk veel maatschappelijke discussie over de toeslagen. Het 'Toeslagenschandaal' ligt vers in het geheugen. Bijna niemand lijkt tevreden met het huidige toeslagenstelsel. Het is ingewikkeld in de uitvoering, moeilijk te doorgronden voor de (potentiële) ontvangers en in de praktijk vaak onvoorspelbaar - zeker als er met voorschotten wordt gewerkt die soms later weer moeten worden terugbetaald. In de 'Staat van de uitvoering 2022' doen uitvoerders dan ook een oproep aan politiek en beleid om de complexiteit van wet- en regelgeving substantieel te verminderen. Volgens dit rapport zien burgers en ondernemers vaak door de bomen het bos niet meer.

Veel huishoudens zijn afhankelijk van toeslagen; het bereik ervan is veel groter dan alleen de laagste inkomensgroepen. Voor huishoudens rond het sociaal minimum is het niet ongebruikelijk dat de toeslagen meer dan een kwart uitmaken van het totale huishoudensinkomen. Voor hogere inkomensgroepen is dit minder het geval. Maar liefst twee derde van de huishoudens in Nederland ontvangt ten minste één toeslag (ministerie van Financiën, 2023). In 2024 is het verwachte budgettaire belang van de vier toeslagen tezamen - zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget - ongeveer 21 miljard euro, ofwel 2 procent van het bbp.¹

De complexiteit van het toeslagenstelsel leidt tot hoge uitvoeringskosten, onoverzichtelijkheid, niet-gebruik, onzekerheid en terugvorderingen en nabetalings. In 2015 bedroegen de jaarlijkse uitvoeringskosten van de toeslagen 242 miljoen euro (ministerie van Financiën, 2019). Het toeslagenstelsel is bovendien onoverzichtelijk door de verschillende regelingen en uitzonderingen op de standaard toegangscriteria. Hierdoor is het voor veel huishoudens niet duidelijk op welke regelingen zij recht hebben en lopen zij regelmatig inkomensondersteuning mis (Dienst Toeslagen, 2022). Een gevolg hiervan is dat het niet-gebruik van toeslagen in de orde van grootte van 5 tot 10 procent ligt (ministerie van Financiën, 2019; SEO, 2022). De maandelijks uitgekeerde toeslagen leiden tot inkomensonzekerheid, doordat het voorschotten zijn die achteraf kunnen worden gecorrigeerd. Ongeveer de helft van de uitgekeerde toeslagen wordt achteraf daadwerkelijk bijgesteld (CPB, 2019; ministerie van Financiën, 2019). De ervaren inkomensonzekerheid is dus terecht. Voor een deel van de huishoudens is sprake van terugvorderingen van honderden of zelfs duizenden euro's op jaarbasis (Dienst Toeslagen, 2022; ministerie van Financiën, 2019).

Een pijnloze oplossing voor de toeslagenproblematiek is onmogelijk. Zoals bij veel maatschappelijke problemen geldt ook hier het motto '*no pain, no gain*': iedere oplossing brengt kosten met zich mee in de vorm van bijvoorbeeld een minder goede aansluiting op de actuele inkomenssituatie van huishoudens, hogere belastingen

¹ Zie de begrotingen voor 2024 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor de geraamde uitgaven aan de vier toeslagen.

voor een aantal groepen, meer verspilling van gemeenschapsgeld of juist een minder effectieve armoedebestrijding.

Deze studie voegt een extra denkrichting toe aan de reeds beschikbare opties, die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Ten opzichte van die eerdere opties legt deze denkrichting meer nadruk op de uitvoering. Het doel is een gemakkelijk uitvoerbaar en transparant systeem met weinig administratieve last voor alle partijen en minimale uitvoeringskosten.

Eerdere studies analyseren vier alternatieven voor toeslagen: vereenvoudiging via integratie van toeslagen, het verleggen van de inkomensafhankelijkheid van toeslagen naar de inkomstenbelasting, prijsbeleid en het verplaatsen van de inkomensondersteuning van toeslagen naar een nieuwe verzilverbare heffingskorting (Tabel 1.1). Koot en Gielen (2019) hebben één geparametriseerde en inkomensafhankelijke toeslag voorgesteld als alternatief voor de huidige toeslagen. Een vergelijkbaar alternatief is ook geanalyseerd in deel 2 van het IBO Toeslagen (ministerie van Financiën, 2020a). Het Instituut voor Publieke Economie (2023) heeft recentelijk voorgesteld om de toeslagen, de algemene heffingskorting en de arbeidskorting te vervangen door één inkomensafhankelijke toeslag per huishouden, in combinatie met een uitbreiding van het aantal belastingschijven in Box 1. Via prijsbeleid in de domeinen zorg, huren en kinderopvang kan ook effectief inkomensondersteuning worden geboden. Deze is echter minder gericht – ook huishoudens met een hoger inkomen profiteren ervan, het kan (grote) marktverstoringen veroorzaken – en er zitten juridische haken en ogen aan (ministerie van Financiën, 2020b). De hoge heffingskorting die we in deze studie uitwerken heeft de meeste verwantschap met de verzilverbare heffingskorting, zoals uitgewerkt door het ministerie van Financiën (2020b). Voor hogere inkomens werken deze beide alternatieven op een vergelijkbare wijze. Voor de lagere inkomens is er echter een belangrijk verschil: waar het eerdere alternatief uitgaat van een uitkeerbare (verzilverbare) heffingskorting door de Belastingdienst, analyseert de onderhavige studie alleen een reparatie van inkomenseffecten *met bestaande instrumenten*. Een belangrijk doel van deze studie is immers dat de uitvoeringskosten en overzichtelijkheid moeten worden verbeterd.

Tabel 1.1 Alternatieven voor toeslagen

Alternatief	Korte beschrijving	Uitwerking (o.a.)
1. Integratie toeslagen	Reproductie huidige toeslagen met minder parameters	Koot en Gielen (2019)
2. Gedifferentieerde IB-tarieven	Inkomensafhankelijkheid verleggen naar de reguliere belastingtarieven, waardoor toeslagen niet meer afhankelijk zijn van inkomen	IPE (2023)
3. Prijsbeleid	Huren, zorgkosten en kosten voor gezinnen verlagen	Ministerie van Financiën (2020b)
4. Verzilverbare heffingskorting	Inkomensafhankelijkheid verleggen naar een nieuwe verzilverbare heffingskorting	Ministerie van Financiën (2020b)
5. Hoge heffingskorting	<i>Inkomensafhankelijkheid verleggen naar een nieuwe niet-verzilverbare heffingskorting en, verhogen WML en bijstand</i>	<i>Deze publicatie</i>

Bron: SEO Economisch Onderzoek

De centrale onderzoeksvraag in deze analyse is: Op welke manier en in hoeverre kan een nieuw vormgegeven hoge heffingskorting de toeslagen vervangen? De doelen van zo'n nieuwe heffingskorting zijn:

- Eenvoudiger uitvoering;
- Meer transparantie;
- Minder onzekerheid voor huishoudens;
- Minder niet-gebruik;
- Lagere marginale druk.

Tegelijkertijd moet die heffingskorting voldoen aan de volgende restricties:

- Ongeveer budgetneutraal voor overheidsfinanciën;
- Geen grote inkomenseffecten voor huishoudens;
- Geen grote stijging werkgeverslasten;
- Geen grotere administratieve last voor werkgevers.

Een hoge heffingskorting is nog niet eerder uitgewerkt als alternatief voor de toeslagen. In dit rapport geven wij een aanzet tot een sterke vereenvoudiging van het stelsel van toeslagen. Hierin worden toeslagen en heffingskortingen geïntegreerd in een nieuwe 'hoge heffingskorting' (HH). Hiernaast worden het wettelijk minimumloon (WML) en de daaraan gekoppelde uitkeringen verhoogd. Deze WML-verhoging is overigens te vermijden indien de hoge heffingskorting verzilverbaar wordt gemaakt. We focussen onze analyse op inkomsten in Box 1 van de inkomstenbelasting. Hieronder vallen de belastingen en toeslagen voor werkenden, maar inkomen uit vermogen laten we buiten beschouwing.

De HH leidt tot eenvoudigere, efficiëntere en transparantere inkomensondersteuning, die ongeveer budgetneutraal is voor de overheidsfinanciën, het niet-gebruik vermindert, de inkomensonzekerheid van huishoudens beperkt en de marginale druk verlaagt waardoor betaald werk meer lonend wordt.

Een belangrijk verschil ten opzichte van de eerdere opties (zie Tabel 1.1) is dat wij de toeslagen zoveel mogelijk integreren in de inkomstenbelasting, in de vorm van een niet-verzilverbare heffingskorting. Een tweede verschil is dat ons alternatief niet de bestaande marginale belastingdruk probeert na te bootsen, maar deze poogt te verminderen en transparanter te maken. Een derde verschil is dat nadrukkelijker is meegewogen dat het alternatief eenvoudiger en efficiënter moet zijn in de uitvoering, voor alle betrokken partijen: huishoudens, werkgevers, de Belastingdienst en de Dienst Toeslagen.

We schatten budgettaire en inkomenseffecten van de hoge heffingskorting met behulp van twee zelf ontwikkelde rekenmodellen. Het eerste model betreft het huishoudensinkomen. Voor een verzameling standaardhuishoudens simuleren we hierin het basispad en het alternatief voor de toeslagen. Met het tweede model berekenen we de budgettaire effecten van het alternatief, onder andere gebruikmakend van de inkomensverdeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Waar mogelijk, gebruiken we eerdere doorrekeningen van het Centraal Planbureau (CPB) voor de budgettaire effecten. Dit doen we bijvoorbeeld om de kosten van het hogere WML te schatten.

De resultaten uit dit onderzoek presenteren wij met nadruk als een verkenning. De effecten van het bestudeerde alternatief voor de toeslagen hebben wij slechts op hoofdlijnen kunnen doorrekenen. De inkomenseffecten en effecten op de marginale druk zijn gesimuleerd voor standaardhuishoudens. In werkelijkheid is de verscheidenheid aan soorten huishouden groter, waardoor onze analyses niet de volledige heterogeniteit van de inkomenseffecten in kaart brengen. Wel laten we zien hoe groot de spreiding van de inkomenseffecten van de HH ongeveer zou zijn, rekening houdend met de belangrijkste oorzaken van heterogeniteit (huurhoogte, gebruik kinderopvang, inkomstenbron). De budgettaire effecten zijn bovendien geschat op basis van de gemiddelde kosten voor

verschillende inkomensgroepen. Dit geeft geen exact budgettair effect. Voor een precieze bepaling van de effecten is het nodig om de alternatieven op onderdelen nader te specificeren (bijvoorbeeld betreffende de definitie van een huishouden) en om een precieze doorrekening te maken, waarin bijvoorbeeld ook de macro-economische doorwerking via lonen en prijzen wordt meegenomen.

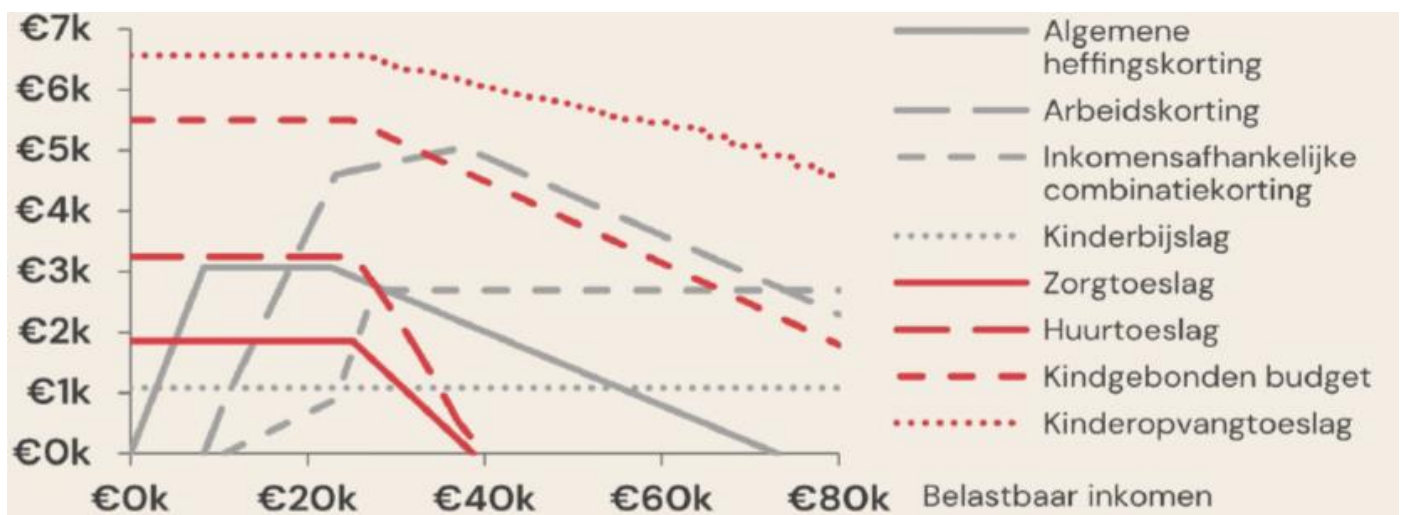
Dit rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 geeft een korte beschrijving van het huidige toeslagen- en belastingstelsel. In Hoofdstuk 3 bespreken we eerst de algemene vormgeving van het voorgestelde alternatief voor de toeslagen - de hoge heffingskorting (HH). Daarna presenteert Hoofdstuk 4 de parametrisatie van de HH. In Hoofdstuk 5 presenteren we de geschatte effecten van het alternatief op de overheidsfinanciën, de werkgeverslasten, de inkomens van huishoudens, de marginale belastingdruk, de participatiebelasting en het niet-gebruik.

2 Huidige toeslagenstelsel

Het huidige belasting- en toeslagenstelsel kent veel verschillende instrumenten. Dit leidt tot een complexe relatie tussen het bruto en netto inkomen van huishoudens.

Door verschillende op- en afbouwtrajecten van toeslagen en heffingskortingen ontstaat een complexe en onoverzichtelijke relatie tussen het belastbare en netto inkomen (Figuur 2.1). Het huidige belasting- en toeslagenstelsel bestaat uit vier inkomensafhankelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag), een inkomensafhankelijke kinderbijslag, meerdere inkomensafhankelijke heffingskortingen, een aantal aftrekposten, drie premies volksverzekeringen en twee verschillende belastingschijven in Box 1.

Figuur 2.1 Op- en afbouwtrajecten van de verschillende toeslagen en heffingskortingen creëren een complexe relatie tussen belastbaar en netto inkomen

Bron: Instituut voor Publieke Economie (2023)

Noot: Toeslagen en heffingskortingen voor een alleenstaande ouder met een huur van 520 euro

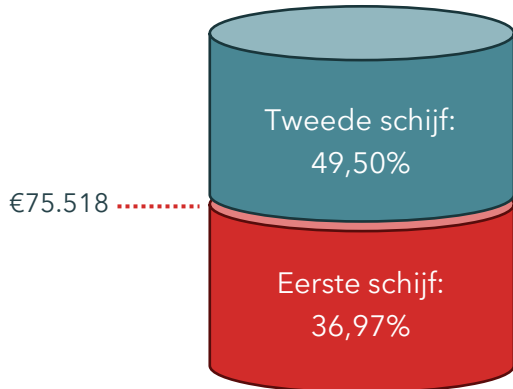
Dit hoofdstuk geeft een korte beschrijving van de inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen, de toeslagen, de belangrijkste heffingskortingen en de bijstand. Het ijkmoment is 1 januari 2024. Bijlage A geeft gedetailleerdere beschrijvingen van de toeslagen en heffingskortingen. De heffingskortingen voor AOW-gerechtigden, de jonggehandicaptenkorting, de levensloopkorting, de heffingskorting voor groene beleggingen en aftrekposten laten we in dit hoofdstuk buiten beschouwing, omdat zij minder relevant zijn voor de analyse. De heffingskortingen voor AOW-gerechtigden lichten we wel toe in Bijlage A.

2.1 Inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen

De te betalen inkomstenbelasting over inkomen uit werk en wonen (Box 1) wordt bepaald aan de hand van twee belastingschijven (zie Figuur 2.2). Inkomen tot en met 75.518 euro per jaar valt in de eerste schijf en wordt belast met 36,97 procent. Het deel van het inkomen dat hoger is dan 75.518 euro valt in de tweede schijf en wordt met

49,50 procent belast. De hoogte van het inkomen en de te betalen inkomstenbelasting worden hierbij op individueel niveau bepaald.

Figuur 2.2 Inkomstenbelasting in Box 1 bestaat uit twee schijven

2.2 Toeslagen

Nederland kent vier toeslagen: de zorgtoeslag, huurtoeslag, het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag. Deze worden uitgekeerd op huishoudensniveau en zijn onbelast. De zorgtoeslag, huurtoeslag en het kindgebonden budget zijn gericht op inkomensondersteuning voor de lagere en middeninkomens. De kinderopvangtoeslag is, daarentegen, gericht op het verhogen van arbeidsparticipatie onder gezinnen met kinderen (CPB, 2019).

Zorgtoeslag

De zorgtoeslag is een maandelijkse bijdrage van de overheid om de zorgverzekering betaalbaar te houden.² Het recht op zorgtoeslag en de hoogte ervan zijn afhankelijk van of een aanvrager een toeslagpartner heeft en het inkomen en het vermogen van de aanvrager en de eventuele toeslagpartner. In 2024 bedraagt de zorgtoeslag maximaal 123 euro per maand ingeval de ontvanger geen toeslagpartner heeft en 236 euro indien de ontvanger wel een toeslagpartner heeft.

Huurtoeslag

De huurtoeslag is een maandelijkse tegemoetkoming voor huishoudens met lage inkomens in een huurwoning. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van veel verschillende variabelen, zoals leeftijd, het huishoudenstype, het verzamelinkomen en vermogen van het huishouden en de maandelijkse huurkosten van de woning. De relatie tussen deze variabelen en de hoogte van de huurtoeslag is ingewikkeld en voor velen lastig te doorzien. Bovendien zijn er veel uitzonderingsgevallen, waarvoor andere regels gelden met betrekking tot het recht op en de hoogte van de huurtoeslag.³ In 2024 bedraagt de huurtoeslag maximaal 481 euro per maand voor een alleenstaande, 389 euro voor een tweepersoonshuishouden en 420 euro voor een driepersoonshuishouden.

² <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/zorgtoeslag/content/kan-ik-zorgtoeslag-krijgen>

³ Voor ieder van de volgende groepen worden namelijk uitzonderingen gemaakt: mensen die vanwege een huurverhoging het recht op huurtoeslag verliezen, co-ouders, jongeren onder de 18 jaar met een kind of waarvan beide ouders zijn overleden, mensen waarvan medebewoners langer dan een jaar niet thuis wonen, mensen die thuiszorg krijgen, grote huishoudens, gehandicapten en mensen met 'bijzonder' inkomen of vermogen.

Kindgebonden budget

Het kindgebonden budget is een bijdrage in de kosten van kinderen tot 18 jaar.⁴ Wanneer een huishouden al een andere toeslag ontvangt, wordt automatisch ook het recht op het kindgebonden budget gecontroleerd. De toeslag wordt vervolgens semiautomatisch toegekend. Het recht op het kindgebonden budget en de hoogte ervan zijn afhankelijk van de samenstelling van het huishouden, het verzamelinkomen en het vermogen van het huishouden, het krijgen van kinderbijslag en de leeftijd van het kind. Voor een aantal uitzonderingsgevallen gelden aangepaste regels.⁵ In 2024 bedraagt het kindgebonden budget maximaal 850 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 560 euro voor een paar met twee kinderen.

Kinderopvangtoeslag

De kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van geregistreerde kinderopvang voor werkende of studerende ouders.⁶ De hoogte van de kinderopvangtoeslag is afhankelijk van de uurprijs van de opvang, het aantal uur dat gebruik wordt gemaakt van kinderopvang, huishoudensinkomen en hoeveel kinderen in het huishouden naar de kinderopvang gaan. Per kind vergoedt de kinderopvangtoeslag maximaal 230 uur kinderopvang per maand voor 96 procent, tot een maximumuurtarief (verschillend per soort opvang). Een gezin, waarvan één kind naar de dagopvang gaat, kan in 2024 maximaal 2.130,72 euro per maand aan kinderopvangtoeslag ontvangen.⁷

Kinderbijslag

De kinderbijslag is een inkomensafhankelijke bijdrage voor huishoudens met kinderen jonger dan 18 jaar oud. De hoogte van de kinderbijslag is afhankelijk van de leeftijd van het kind. Per 1 januari 2024 bedraagt de kinderbijslag 279,49 euro per kwartaal per kind van 0 tot en met 5 jaar oud, 339,37 euro per kind van 6 tot en met 11 jaar oud en 399,26 euro per kind van 12 tot en met 17 jaar oud.

2.3 Heffingskortingen

Het belastingstelsel kent meerdere heffingskortingen. Heffingskortingen worden in mindering gebracht op de te betalen inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. De belangrijkste kortingen zijn de algemene heffingskorting (AHK), de arbeidskorting (AK) en de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK).

Algemene heffingskorting (AHK)

De algemene heffingskorting (AHK) is een belastingkorting voor iedereen die inkomstenbelasting moet betalen. De hoogte van de AHK is maximaal voor lage inkomens en neemt daarna af met het inkomen van de ontvanger. In 2024 bedraagt de AHK maximaal 3.362 euro per jaar.

Arbeidskorting (AK)

De arbeidskorting (AK) is een heffingskorting voor personen met arbeidsinkomen. De hoogte van de AK bouwt eerst op met het arbeidsinkomen van de ontvanger. Bij een inkomen van 39.958 euro per jaar is de AK maximaal op 5.532 euro. Daarna bouwt de AK weer af met inkomen.

⁴ <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/kindgebonden-budget/content/kan-ik-kindgebonden-budget-krijgen>

⁵ Voor ieder van de volgende groepen worden namelijk uitzonderingen gemaakt: co-ouders, samengestelde gezinnen, stief-, pleeg- en adoptiekinderen, gezinnen die in (deels) in het buitenland wonen of werken en ouders die nog bij hun eigen ouders woonachtig zijn, gelden er andere regels.

⁶ <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/kinderopvangtoeslag/content/kan-ik-kinderopvangtoeslag-krijgen>

⁷ Berekend als $0,96 * 9,65 * 230 = 2.130,72$ euro.

Inkomensafhankelijke Combinatiekorting (IACK)

De inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) is een heffingskorting voor alleenstaanden en minstverdienende partners met kinderen die jonger dan 12 jaar oud zijn. De hoogte van de IACK is nul voor personen met een arbeidsinkomen lager dan 6.074 euro per jaar. Daarna bouwt de IACK op met het arbeidsinkomen van de ontvanger. Bij een jaarinkomen van 31.838 euro is de IACK maximaal. Daarna is de IACK constant en gelijk aan 2.950 euro per jaar.

Volgens het bestaande beleid wordt de IACK uitgefaseerd: ouders van kinderen geboren na 1 januari 2025 hebben er geen recht meer op.⁸ Hiertegenover zou dan een (gedeeltelijk) alternatief voor de kinderopvangtoeslag staan. In de onderhavige analyse is er echter voor gekozen om de instituties per 1 januari 2024 als uitgangspunt te nemen. Het alternatief voor de toeslagen dat in de volgende hoofdstukken wordt gepresenteerd is dus óók een alternatief voor zowel de uitfasering van de IACK als het alternatief voor de kinderopvangtoeslag.

2.4 Wettelijk minimumloon (WML)

Het wettelijk minimumloon (WML) bepaalt het minimale bedrag dat werkenden per uur betaald krijgen. Vanaf 1 januari 2024 bedraagt het WML 13,27 euro per uur voor iedereen van 21 jaar en ouder. Voor 2024 hing het minimum uurloon af van de lengte van een standaardwerkweek en verschilde daardoor tussen sectoren. Per 1 januari 2024 verdwijnt dit verschil.

De hoogte van een aantal uitkeringen is afhankelijk van de hoogte van het WML. Zo zijn bijvoorbeeld de hoogte van de bijstand en de AOW afhankelijk van het WML. Ook de inkomensgrenzen vanaf waar het kindgebonden budget, de zorgtoeslag en de arbeidskorting afbouwen zijn gekoppeld aan de hoogte van het WML.

2.5 Bijstandsuitkering

De bijstand voorziet huishoudens met onvoldoende inkomen en vermogen van een inkomensaanvulling. De bijstand vult het inkomen aan tot de huishoudensafhankelijke bijstandsnorm. De bijstand wordt netto uitbetaald.

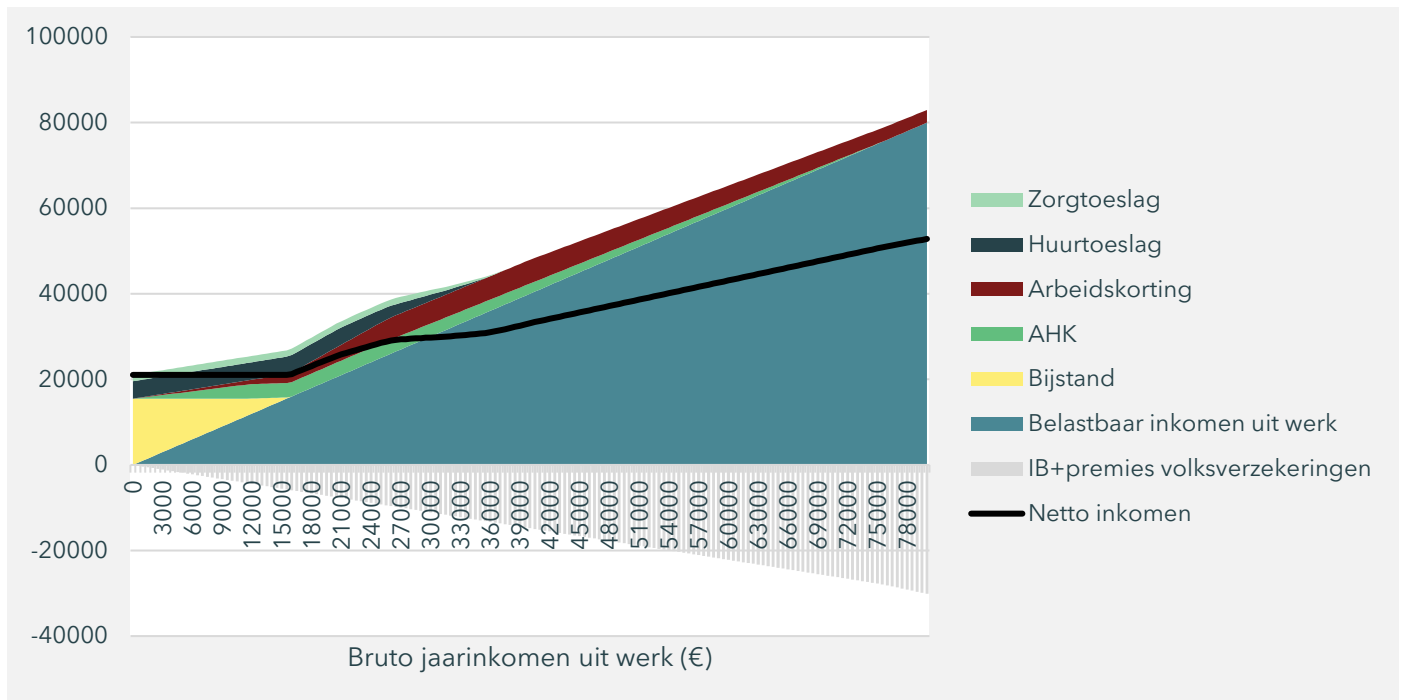
De hoogte van de netto bijstand is gekoppeld aan het wettelijk minimumloon via de netto-netto koppeling. Deze koppeling zorgt ervoor dat de bijstandsnorm voor een paar gelijk is aan het netto minimumloon. Voor een alleenstaande is de bijstandsnorm zeventig procent van het netto minimumloon. Per 1 januari 2024 bedraagt de bijstandsnorm voor alleenstaanden 15.405,96 euro per jaar (1.283,83 euro per maand) en 22.008,48 euro per jaar voor paren (1.834,04 euro per maand).

2.6 Besteedbaar inkomen

Door de verschillende onderdelen in het toeslagen- en belastingsysteem ontstaat een complexe relatie tussen het bruto en netto besteedbaar inkomen van een huishouden. 0 laat zien dat voor een alleenstaande zonder kinderen het netto besteedbaar inkomen is opgebouwd uit zeven verschillende onderdelen. Huishoudens met kinderen kunnen bovendien kinderbijslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag en IACK ontvangen. Hierdoor is voor een alleenstaande ouder het aantal inkomensonderdelen gelijk aan elf (0).

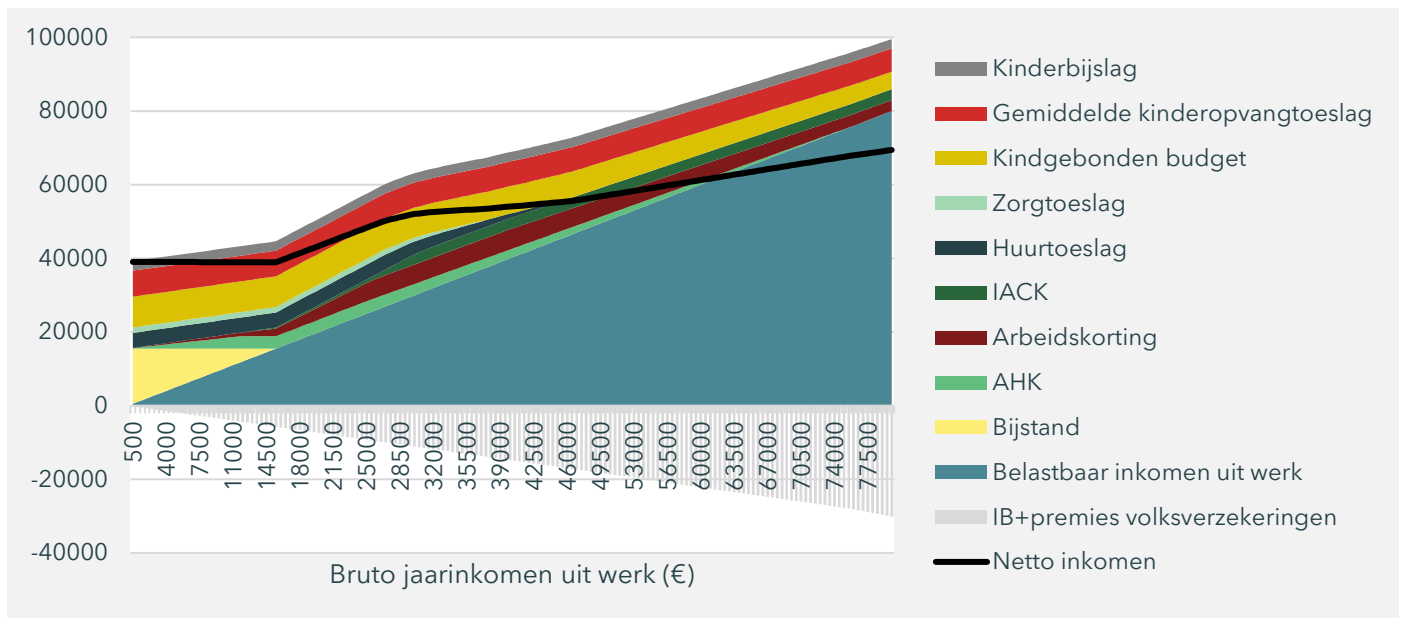
⁸ Zie Belastingplan 2023.

Figuur 2.3 Netto besteedbaar inkomen voor een alleenstaande zonder kinderen bestaat uit zeven onderdelen

Bron: SEO Economisch Onderzoek
 Noot: We laten de aftrekposten buiten beschouwing.

Figuur 2.4 Netto besteedbaar inkomen voor een alleenstaande ouder bestaat uit elf onderdelen

Bron: SEO Economisch Onderzoek
 Noot: We laten de aftrekposten buiten beschouwing.

3 De hoge heffingskorting (HH)

We verkennen de effecten van een hoge heffingskorting (HH) als alternatief voor de zorgtoeslag, huurtoeslag, arbeidskorting en algemene heffingskorting. Het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag worden niet in de HH geïntegreerd, omdat dit tot fors negatieve inkomenseffecten voor groepen huishoudens met kinderen zou leiden. We onderzoeken wel de integratie van de kinderopvangtoeslag in het kindgebonden budget, als aanvulling op de HH. De HH is relatief eenvoudig in de uitvoering. Huishoudens profiteren hiervan en uitvoeringsorganisaties kunnen besparen. De administratieve lasten voor werkgevers blijven gelijk.

3.1 Algemene vormgeving HH en flankerend beleid

We verkennen de effecten van een hoge heffingskorting (HH), waarin de huurtoeslag, zorgtoeslag, algemene heffingskorting en arbeidskorting worden geïntegreerd. De HH is een niet-verzilverbare heffingskorting. De HH is zodanig uitgewerkt dat die ongeveer budgetneutraal is voor de overheidsfinanciën en zo klein mogelijke inkomenseffecten heeft voor huishoudens. In het vervolg van dit hoofdstuk geven we een globale kwalitatieve beschrijving van de HH. De bedragen voor de HH werken we verder uit in Hoofdstuk 4. De effecten van de HH voor de overheidsfinanciën, inkomens van huishoudens, werkgeverslasten, arbeidsaanbod en niet-gebruik beschrijven we in Hoofdstuk 5.

In afwijking van de huidige AHK, is de HH afhankelijk van (i) het hebben van een partner en (ii) de vraag of het inkomen van de partner groter dan nul is. Op deze manier kan de HH worden gedifferentieerd naar drie verschillende huishoudentypen: alleenstaanden, eenverdieners en tweeverdieners. Net als de huidige AHK is de HH níet afhankelijk van de woonsituatie. Voor huurders en huizenbezitters met een gelijk inkomen en een gelijke inkomenssituatie is de HH dus even hoog. Ook voor huurders met verschillende huren is de HH even hoog.⁹ De HH is ook níet afhankelijk van het hebben van betaald werk. Hierdoor verdwijnt het onderscheid tussen arbeidsinkomen en het overige inkomen in Box 1, wat nu wordt gecreëerd door de arbeidskorting.¹⁰

Flankerende maatregelen als het verhogen van het WML en de kinderbijslag zijn nodig om voor de lagere inkomens al te negatieve inkomenseffecten te voorkomen. Voor de lagere inkomensgroepen biedt de HH op zichzelf niet

⁹ Ten opzichte van de huidige situatie gaan woningeigenaren met een lager inkomen erop vooruit. Dit betreft echter een relatief kleine groep, omdat het vooral lagere inkomens zijn die huurtoeslag ontvangen en waarvoor dus de HH de huurtoeslag vervangt. Onder de lagere inkomens heeft maar een kleine groep een koopwoning (<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83834NED/table?dl=9C5D9>). Huurders met een relatief lage huur hebben voordeel bij de HH en huurders met een relatief hoge huur hebben nadeel. De inkomenseffecten van de HH worden verder geanalyseerd in Paragraaf 5.3.

¹⁰ Voor de meeste huishoudens heeft dit echter minimale effecten, omdat de HH vooral belandt bij inkomensgroepen waarvan (bijna) het volledige inkomen in Box 1 bestaat uit arbeidsinkomen. Voor ontvangers van een WW- of WIA-uitkering reduceert dit wel de prikkel om werk te aanvaarden, omdat er geen heffingskorting meer is die specifiek gerelateerd is aan het verrichten van betaald werk. De inkomens- en arbeidsaanbodeffecten van de HH worden verder geanalyseerd in Hoofdstuk 5.

voldoende compensatie voor het afschaffen van toeslagen. Verhoging van het WML werkt door in de hieraan gekoppelde uitkeringen (met name de bijstand en AOW). Deze maatregelen maken het mogelijk om huishoudens met een laag inkomen en huishoudens met kinderen gericht te compenseren voor het afschaffen van toeslagen.

Integratie van het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag in de HH is niet mogelijk zonder fors negatieve inkomenseffecten of negatieve effecten voor de overheidsfinanciën. Beide toeslagen zijn behoorlijk effectief gericht op huishoudens met kinderen en een lager inkomen. Deze huishoudens zijn niet goed te bereiken via de HH, omdat zij een te laag inkomen hebben om de HH volledig te verzilveren. Zij zouden dus ofwel (zeer) negatieve inkomenseffecten ervaren, ofwel de compensatie van deze negatieve inkomenseffecten zou zeer kostbaar zijn, omdat er geen alternatieve goed gerichte instrumenten zijn die huishoudens met kinderen kunnen bereiken. Om deze reden worden het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag buiten de HH gelaten.¹¹

We onderzoeken wel de effecten van het integreren van de kinderopvangtoeslag in het kindgebonden budget, naast invoering van de HH. Op deze manier blijft immers gerichte inkomenssteun voor huishoudens met kinderen mogelijk.

De twee resulterende varianten voor de HH verschillen met betrekking tot de kinderopvangtoeslag (Tabel 3.1). In de basisvariant blijven het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag behouden. In de variant HH+ blijft het kindgebonden budget behouden en wordt de kinderopvangtoeslag vereenvoudigd geïntegreerd in het kindgebonden budget. Deze geïntegreerde kinderopvangtoeslag is niet meer afhankelijk van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang. Deze integratie genereert substantiële inkomenseffecten (zie Paragraaf 5.3).

De bedragen voor de HH, het WML en de kinderbijslag verschillen tussen de twee varianten. Door deze bij te stellen in de variant HH+, worden de inkomenseffecten van het integreren van de kinderopvangtoeslag verzacht. De exacte parametrisatie van de twee varianten is uitgewerkt in Hoofdstuk 4.

Tabel 3.1 Twee varianten van de HH

	HH (basisvariant)	HH+ (variant inclusief KOT)
Welke toeslagen worden geïntegreerd?		
Zorgtoeslag	✓	✓
Huurtoeslag	✓	✓
Kindgebonden budget		
Kinderopvangtoeslag		✓*
Welke heffingskortingen worden geïntegreerd?		
Algemene heffingskorting	✓	✓
Arbeidskorting	✓	✓
Welk flankerend beleid?		
WML (inclusief gekoppelde uitkeringen)	+	+
Kinderbijslag	+	+

Bron: SEO Economisch Onderzoek

¹¹ In Bijlage E hebben wij, ter illustratie, opgenomen wat het inkomenseffect zou zijn voor een alleenstaande ouder, wanneer beide kindertoeslagen wel in de HH worden geïntegreerd..

Noot: De tabel indiceert welke toeslagen, heffingskortingen en flankerende maatregelen worden meegenomen in de twee varianten. De parametrisaties verschillen tussen de varianten.

* In de variant HH+ wordt de kinderopvangtoeslag geïntegreerd in het kindgebonden budget.

3.2 Uitvoering

Een belangrijk voordeel van de hoge heffingskorting (HH) is de betrekkelijk eenvoudige uitvoering. Dit geldt zowel ten opzichte van de huidige toeslagen (Hoofdstuk 2) als in vergelijking met eerder uitgewerkte alternatieven voor toeslagen (Koot en Gielen, 2019; IPE, 2023; ministerie van Financiën, 2020b).

Een HH betekent voor huishoudens minder administratieve last, minder inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over de netto beloning voor werk. Voor de HH geldt geen aparte aanvraagprocedure. Voor huishoudens in een kwetsbare positie daalt hierdoor de kans op een opeenstapeling van problemen en problematische schulden door terugvorderingen. De werkwijze is gelijk aan de huidige heffingskortingen. Voor werknemers loopt het dus via de loonheffing. Hierdoor is er ook minder sprake van inkomensonzekerheid voor huishoudens. Er zijn geen terugvorderingen meer en er is geen sprake meer van niet-gebruik. Door zijn relatieve eenvoud leidt de HH ook tot meer duidelijkheid over het netto inkomen en de inkomenseffecten van (meer) betaald werk.

Voor werkgevers veranderen de administratieve lasten van de HH amper. De werkwijze is vergelijkbaar met die van de huidige heffingskortingen. De werkgever verrekent de heffingskorting maandelijks met de loonheffing. De enige extra informatie die de werkgever nodig heeft om de HH te kunnen verrekenen zijn twee vinkjes: partner ja/nee; heeft de partner een inkomen ja/nee. Dit kan de werkgever eenmalig uitvragen. De werknemer moet eventuele wijzigingen in zijn of haar huishoudenssamenstelling doorgeven. De afbouw van de HH met het inkomen kent een vergelijkbare systematiek als de huidige algemene heffingskorting (AHK) en arbeidskorting (AK). In de nieuwe situatie is er maar één afbouwtraject, wat zelfs iets eenvoudiger is.

De werkzaamheden voor de Dienst Toeslagen nemen af. Zij hoeven twee of drie toeslagen minder uit te voeren.¹² De uitvoeringskosten dalen hierdoor. Aan de uitvoering van de toeslagen werken thans circa 1.500 voltijdsmedewerkers en in 2015 bedroegen de uitvoeringskosten 242 miljoen euro (ministerie van Financiën, 2020b). Hierop kan een substantiële besparing worden bereikt.

De uitvoeringslast voor de Belastingdienst hoeft niet of nauwelijks toe te nemen. De HH is in essentie niet complexer dan de bestaande AHK en AK. Door de samenvoeging van de beide bestaande heffingskortingen in de HH is wellicht zelfs sprake van een vereenvoudiging in de uitvoering. Hiertegenover staat wel dat de HH afhankelijk is van de huishoudenssamenstelling. Deze afhankelijkheid moet worden toegevoegd aan de systematiek van de Belastingdienst. Er is in de basisvariant bewust gekozen voor een niet-verzilverbare HH, wat aanzienlijk scheelt in de uitvoeringslast (ministerie van Financiën, 2020b). De Belastingdienst is immers nog niet toegerust op de uitvoering hiervan. Voor een verzilverbare HH komen bovendien veel meer huishoudens in aanmerking dan voor een niet-verzilverbare HH.

¹² In de basisvariant van de HH blijven zowel het kindgebonden budget als de kinderopvangtoeslag behouden. In de variant HH+ blijft alleen het kindgebonden budget behouden. Deze toeslagen zullen nog door de Dienst Toeslagen worden uitgevoerd.

De HH kent diverse voor- en nadelen ten aanzien van eerdere denkrichtingen,¹³ maar voor wat betreft de uitvoering zien we vooral voordelen (Tabel 3.2). In vergelijking met de integratie van toeslagen (denkrichting 1) valt mogelijke winst te boeken door een eenvoudiger uitvoering voor de Dienst Toeslagen. In de variant van Koot en Gielen (2023) vermindert het aantal toeslagen ook, maar kent de geïntegreerde toeslag een vrij ingewikkeld ontwerp. Hiervan is bij de HH minder sprake. In vergelijking met een inkomensonafhankelijke toeslag (denkrichting 2) valt vooral winst te boeken door te besparen op de taken van de Belastingdienst. De implementatie van een inkomensonafhankelijke toeslag blijft bij de HH achterwege. Bovendien krijgt de Belastingdienst bij de HH niet te maken met ingewikkelder marginale tarieven of een verzilverbare heffingskorting. Waar bij een verzilverbare heffingskorting het aantal personen dat belastingaangifte moet doen enorm toeneemt, is dit bij de HH niet het geval. De uitvoering van de HH is vergelijkbaar met de uitvoering van de AHK en AK. In vergelijking met prijsbeleid (denkrichting 3) verwachten we ook een 'zuiniger' uitvoering. Ten eerste omdat de implementatie van prijsbeleid bewerkelijk is. Het gaat om vrij fundamentele interventies in de woningmarkt, zorg en/of kinderopvang. Bovendien leidt een lagere prijs tot extra vraag. Die moet worden gefinancierd (CPB & SCP, 2023). Ook moeten er mensen worden aangetrokken die uitvoering geven aan de grotere vraag. Gegeven de actuele demografische trends is het de vraag of er voldoende mensen beschikbaar zijn.

Bij de HH profiteren huishoudens ook meer dan in de denkrichtingen 1 en 2 (laatste kolom van Tabel 3.2). Zij hebben nog minder administratieve last en inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over hun netto beloning voor werk. De voordelen (of nadelen) ten opzichte van denkrichting 3 zijn op voorhand lastig in te schatten. Deze hangen sterk af van de implementatie van het prijsbeleid.

Tabel 3.2 Voordelen van de HH in de uitvoering, ten opzichte van eerdere denkrichtingen

Denkrichting	Voordelen HH (uitvoering)	Voordelen HH (huishoudens)
1. Integratie toeslagen	Eenvoudiger uitvoering (Dienst Toeslagen)	Minder administratieve last, minder inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over de netto beloning voor werk
2. Gedifferentieerde IB-tarieven	Eenvoudiger uitvoering (Belastingdienst), want geen ingewikkelde staffel in de tarieven inkomstenbelasting	Minder administratieve last, minder inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over de netto beloning voor werk
3. Prijsbeleid	Eenvoudiger uitvoering, want geen nieuwe ingrepen in woningmarkt, zorg en kinderopvang, met bijbehorende uitvoerende taken Minder verspilling van mensen en middelen (prijsbeleid is relatief ongericht; prijsverlagingen in de zorg en kinderopvang leiden tot extra vraag)	
4. Verzilverbare heffingskorting	Eenvoudiger uitvoering (Belastingdienst), want geen verzilverbare heffingskorting	Minder administratieve last, minder inkomensonzekerheid en meer duidelijkheid over de netto beloning voor werk

Bron: SEO Economisch Onderzoek

¹³ Zoals uiteengezet in de IBO Toeslagen (ministerie van Financiën, 2019; 2020a) gaat iedere aanpassing van het toeslagstelsel gepaard met 'pijn' die ergens genomen moet worden.

4 Parametrisatie van de HH

De optimale HH is hoger dan de maximale som van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. Met optimaal bedoelen we: minimale inkomenseffecten ten aanzien van het huidige toeslagenstelsel. Het WML wordt dan met ongeveer 13 of 16 procent verhoogd, inclusief koppeling aan de uitkeringen. De kinderbijslag stijgt met 55 of 68 procent, afhankelijk van de variant. De HH vereenvoudigt de relatie tussen het bruto en netto huishoudensinkomen aanzienlijk.

4.1 Methode

Het optimale bedrag voor de HH, het afbouwtraject en de verhogingen van de kinderbijslag en het WML worden met behulp van een simulatiemodel bepaald (zie Box 4.1). In dit model simuleren we voor zes typen huishoudens (alleenstaanden, alleenstaande ouders, alleenverdieners, alleenverdieners met kinderen, tweeverdieners en tweeverdieners met kinderen) de relatie tussen het bruto en netto inkomen. Hierbij berekenen we voor verschillende inkomensniveaus op welke inkomensondersteuning een huishouden recht heeft en hoeveel belasting iemand moet betalen, rekening houdend met de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. Tabel 4.1 geeft de gebruikte standaardhuishoudens weer.¹⁴

Tabel 4.1 Gehanteerde standaardhuishoudens

Alleenstaande	Alleenstaande ouder met 2 kinderen	Alleenverdiener	Alleenverdiener met 2 kinderen	Tweeverdieners	Tweeverdieners met 2 kinderen
Bijstand	Bijstand	Bijstand ^a	Bijstand ^a	WML+WML	WML+WML
WML	WML	WML	WML	40k+20k	40k+20k
40k	40k	40k	40k	80k+20k	80k+20k
80k	80k	80k	80k	40k+40k	40k+40k
				80k+40k	80k+40k

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: ^aVoor de hoogte van de bijstandsuitkering is het niet van belang of het een éénverdiener of tweeverdiener koppel is.

We komen vervolgens tot de optimale parametrisatie van de HH door de absolute inkomenseffecten voor standaardhuishoudens te minimaliseren. Hierbij tolereren we positieve inkomenseffecten meer dan negatieve inkomenseffecten. Bovendien tolereren we kleine inkomenseffecten (in beide richtingen) exponentieel meer dan grote inkomenseffecten. Bij de optimalisatie geldt de restrictie dat het ex ante effect voor de overheidsfinanciën minimaal -1 miljard euro bedraagt. Dit is ongeveer 1,3 procent van het huidige budgettaire belang van de huurtoeslag, zorgtoeslag, AHK en AK tezamen. Een beperkt negatief saldo achten we billijk, omdat het ex post budgettaire effect naar verwachting minder negatief is door een positief effect op het aantal gewerkte uren (zie hoofdstuk 5). Hierdoor stijgen de belastinginkomsten en verbetert het overheidssaldo.

¹⁴ Deze zijn gebaseerd op de voorbeeldhuishoudens, zoals gehanteerd door bijvoorbeeld het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ook de effecten van de HH voor het overheidsbudget en de marginale druk zijn doorgerekend met zelf ontwikkelde rekenmodellen (zie Box 4.1).

Box 4.1 Korte beschrijving gebruikte rekenmodellen

Voor dit onderzoek hebben wij twee modellen ontwikkeld. Het eerste model betreft een simulatiemodel, waarin voor een verzameling standaardhuishoudens zowel het inkomen in het basispad als onder de HH wordt gesimuleerd. Het tweede model schat de budgettaire effecten van de invoering van de HH aan de hand van de inkomensverdeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Simulatiemodel inkomenseffecten en marginale druk

In het simulatiemodel wordt voor zes typen huishoudens (alleenstaanden, alleenstaande ouders, alleenverdieners, alleenverdieners met kinderen, tweeverdieners en tweeverdieners met kinderen) de relatie tussen het bruto en netto inkomen gesimuleerd. Hiervoor berekenen we bij verschillende inkomensniveaus op welke inkomensondersteuning het huishouden recht heeft en hoeveel belasting iemand moet betalen, rekening houdend met de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. Hierbij maken we een aantal aannames.

- We gebruiken de uitkeringshoogtes en inkomensgrenzen van de verschillende inkomensondersteunende regelingen die gelden op 1 januari 2024.
- De huishoudens hebben minder vermogen dan de vermogensgrenzen van de bijstand, de huur- en zorgtoeslag en het kindgebonden budget. Bij een laag arbeidsinkomen hebben zij dus recht op een bijstandsuitkering en alle toeslagen.
- De huishoudens wonen in een huurhuis met een gemiddelde sociale huur van 576 euro.
- De huishoudens met kinderen hebben twee kinderen van zes en tien jaar oud.
- De huishoudens maken gebruik van alle regelingen waar ze recht op hebben.

Op basis van de gesimuleerde netto totale inkomens berekenen we vervolgens de marginale belastingdruk.

Rekenmodel budgettaire effecten

Het budgettaire effect van de HH bestaat uit zes componenten:

1. Budgettaire ruimte door afschaffen toeslagen en heffingskortingen;
2. Lagere inkomstenbelasting door invoering HH;
3. Hogere uitgaven uitkeringen door doorwerking HH in uitkeringen;
4. Hogere uitgaven aan uitkeringen door doorwerking verhoging WML;
5. Hogere uitgaven kinderbijslag door verhoging;
6. Hogere inkomstenbelasting door verminderde effectiviteit overige heffingskortingen.

Het laatste effect treedt op doordat de hogere HH deels substitueert voor een aantal bestaande heffingskortingen, zoals de ouderenkorting (zie de onderste alinea in dit tekstkader). Het rekenmodel wordt gebruikt om de omvang van de tweede en zesde component te schatten. De overige componenten volgen rechtstreeks uit de rijksbegroting (1) of kunnen worden geëxtrapoleerd uit eerdere simulaties van het CPB (3, 4) of uit het huidige budgettaire belang (5).

In het rekenmodel berekenen we voor de beschikbare inkomensklassen de gemiddelde verzilverde HH voor ieder huishoudentype, rekening houdend met de hogere HH voor paren, tweeverdieners en huishoudens met kinderen. Hiervoor gebruiken we gegevens over de verdeling van het bruto huishoudensinkomen van verschillende huishoudentypes in 2021. De totale lagere inkomstenbelasting wordt vervolgens bepaald door, voor iedere inkomensklasse, de gemiddelde verzilverde HH met het aantal huishoudens in die inkomensklasse te vermenigvuldigen en deze uitkomst voor alle klassen en huishoudentypes op te tellen. Door deze procedure wordt de consistentie bewaakt tussen de budgettaire berekening en de gesimuleerde inkomenseffecten voor de standaardhuishoudens.

Op een vergelijkbare manier schatten we het budgettaire belang voor de IACK en de ouderenkorting, als gevolg van de HH. Hierbij gebruiken we gegevens over de verdeling van het bruto persoonlijk inkomen van ouderen en huishoudens met kinderen in 2021. We berekenen hiervoor hoeveel IACK en ouderenkorting een persoon in iedere inkomensklasse gemiddeld verzilverd, rekening houdend met de algemene heffingskorting en arbeidskorting. Doordat de HH hoger is dan de som van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting voor een alleenstaande, wordt er minder van de IACK en de ouderenkorting verzilverd.

Noot: Zie Bijlage C voor een uitgebreidere en technische beschrijving van de gebruikte methodes.

4.2 Hoogte en afbouw van de HH

De optimale HH is op haar hoogste punt hoger dan de maximale som van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. Deze HH is per persoon het hoogst voor eenverdieners en het laagst voor tweeverdieners (Tabel 4.2). Per huishouden is de HH voor tweeverdieners echter hoger dan voor alleenstaanden en eenverdieners. Het verschil in HH tussen een alleenstaande en een eenverdienerhuishouden is het gevolg van de hogere toeslagen die eenverdienerhuishoudens nu gemiddeld krijgen. Voor tweeverdieners wordt de compensatie voor toeslagen en heffingskortingen gelijk verdeeld over beide partners, waardoor de HH per persoon lager uitvalt. Dit geldt in zowel de basisvariant van de HH als in de variant HH+.

Tabel 4.2 Hoogte van de HH is voor alleenstaanden en eenverdieners hoger dan de AHK plus AK

Huishoudenstype	Max. AHK + AK* (huidig)	HH (basisvariant)	HH+
Alleenstaande	8.484	10.355	9.852
Eenverdiener	8.484	11.710	11.419
Tweeverdiener	8.484	8.351	8.196

Bron: SEO Economisch Onderzoek, Belastingdienst

Noot: Zie Bijlage C voor een toelichting op de methode voor het vaststellen van de optimale hoogte van de HH voor de verschillende huishoudenstypes.

* Uitgaande van arbeid als enige inkomstenbron.

Doordat de HH hoger is dan de som van de AHK en AK, zorgt dit op sommige inkomensniveaus voor een lagere verzilvering van de IACK of ouderenkorting. Een alleenstaande ouder met twee kinderen en 30.000 euro inkomen uit werk, moet bijvoorbeeld in het basispad na verrekening van de AHK en AK nog ongeveer 2.800 euro inkomstenbelasting betalen. Hierdoor kan deze alleenstaande ouder zijn of haar volledige recht op IACK verzilveren, ter hoogte van ongeveer 2.750 euro. Dezelfde ouder heeft in de basisvariant een HH van ongeveer 10.000 euro, waardoor nog maar zo'n 1.100 euro aan inkomstenbelasting hoeft te worden betaald. In de basisvariant kan dit huishouden hierdoor dus nog maar 1.100 euro aan IACK verzilveren. Eenzelfde effect ontstaat voor de ouderenkorting: AOW'ers kunnen vanwege de HH minder ouderenkorting verzilveren.

De HH bouwt af met inkomen. Door de HH inkomensafhankelijk te maken, blijven de inkomenseffecten van de HH dicht bij die van het huidige stelsel - de huidige toeslagen en heffingskortingen bouwen immers ook af met inkomen. Bovendien zou er bij een inkomensafhankelijke HH veel geld naar hogere inkomens gaan, die deze inkomensondersteuning naar verwachting minder nodig hebben. Een HH die niet afbouwt is hierdoor minder efficiënt.

De afbouw- en nulpunten van de HH verschillen tussen de drie huishoudenstypes, omdat de toeslagen in het basispad voor paren ook vanaf een hoger inkomen beginnen met afbouwen (Tabel 4.3). In de basisvariant begint de HH met afbouwen bij een inkomen van 28.010 euro per jaar voor een alleenstaande en is nul vanaf een inkomen van 85.713 euro per jaar. Voor een eenverdiener begint de afbouw van de HH in de basisvariant bij een inkomen van 31.673 euro per jaar en is de HH nul bij een jaarinkomen van 96.922 euro. Voor tweeverdieners begint de HH met afbouwen vanaf 22.588 euro per jaar en is deze nul vanaf 93.126 euro per jaar. In de HH+-variant begint de HH met afbouwen vanaf 29.038 euro per jaar voor een alleenstaande en is nul vanaf 86.240 euro per jaar. Voor een eenverdiener begint de afbouw voor een alleenverdiener in de variant HH+ bij een inkomen van 33.969 euro per jaar en is de HH nul bij een jaarinkomen van 99.953 euro. Voor tweeverdieners begint de HH met afbouwen vanaf 22.170 euro per jaar en is deze nul vanaf 90.755 euro per jaar. De afwijking ten opzichte van de basisvariant is het

gevolg van het afstappen van de afhankelijkheid van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang in de variant HH+. Hierdoor gaan huishoudens met kinderen, die gemiddeld of bovengemiddeld gebruikmaken van kinderopvang, er in principe op achteruit. In de variant HH+ worden huishoudens met kinderen hiervoor wat extra gecompenseerd via de kinderbijslag en een extra verhoging van het WML, waardoor de HH voor de overige huishoudens iets lager moet zijn om nog steeds te kunnen voldoen aan de budgetrestrictie van -1 miljard euro.

Tabel 4.3 Afbouw- en nulgrenzen hangen af van het huishoudenstype

	HH (basisvariant)			HH+		
	Afbouw vanaf	Nul vanaf	Marginale druk door afbouw	Afbouw vanaf	Nul vanaf	Marginale druk door afbouw
Alleenstaande	28.010	85.713	18%	29.308	86.240	17%
Eenverdiener	31.673	96.922	18%	33.969	99.953	17%
Tweeverdiener	22.588	93.126	12%	22.170	90.755	12%

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Het afbouwen van de HH creëert marginale belastingdruk. In de basisvariant zorgt de afbouw van de HH voor alleenstaanden en eenverdieners voor een marginale belastingdruk van ongeveer 18 procent tussen het afbouw- en nulpunt. In de HH+-variant zorgt de afbouw van de HH voor een belastingdruk van 17 procent voor alleenstaanden en eenverdieners. Voor tweeverdieners creëert de HH in beide varianten een belastingdruk van ongeveer 12 procent. Dit is geen verslechtering ten opzichte van de huidige marginale druk die het gevolg is van de afbouw van de toeslagen en heffingskortingen - soms zelfs een verbetering (zie Paragraaf 5.4).

4.3 Hoogte kindgebonden budget na integratie KOT

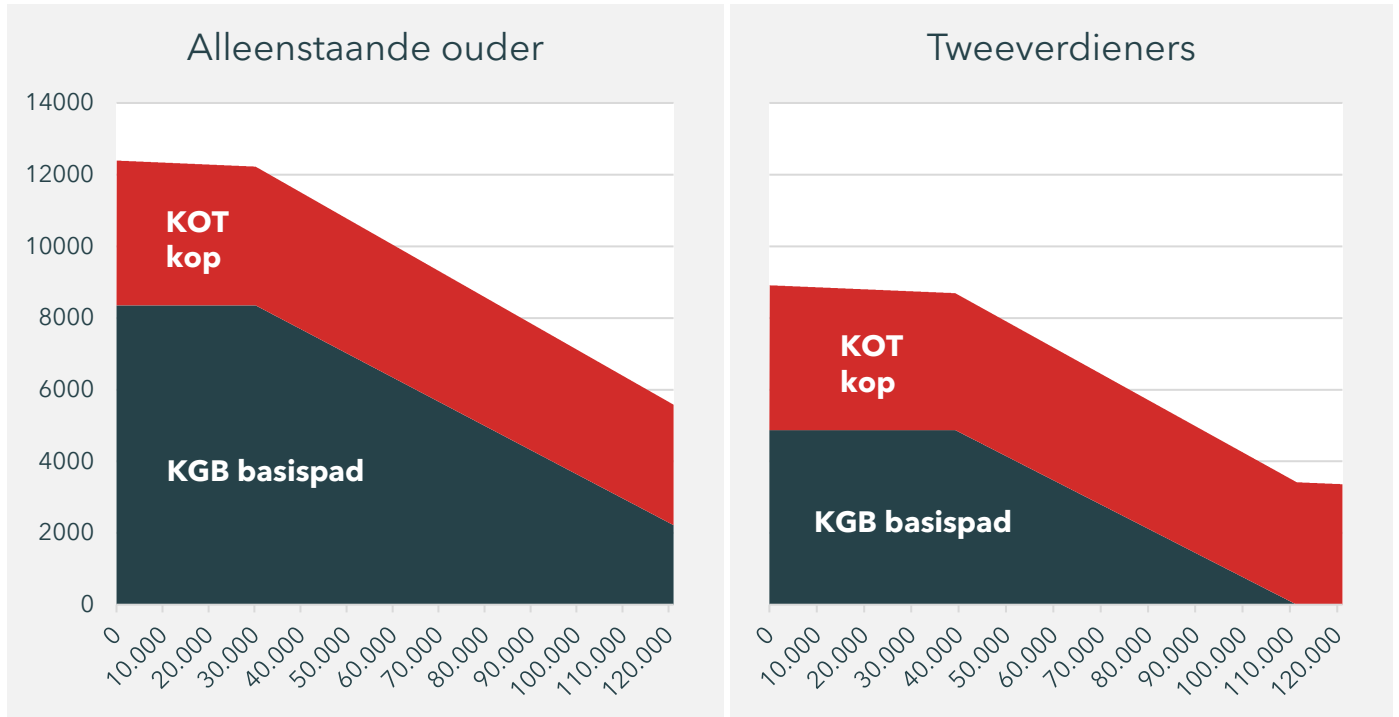
In de variant HH+ wordt de kinderopvangtoeslag (KOT) budgetneutraal geïntegreerd in het kindgebonden budget (KGB). Hierbij is de geïntegreerde KOT-KGB zo vormgegeven dat deze zo dicht mogelijk bij de huidige kinderopvangtoeslag blijft. De hoogte van de kinderopvangtoeslag is in het huidige stelsel onder andere afhankelijk van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang. Bovendien kunnen alleen huishoudens waarin alle ouders werken of een opleiding volgen kinderopvangtoeslag ontvangen. Bij de geïntegreerde KOT-KGB is het onontkoombaar dat wordt ingeleverd op de gerichtheid van de toeslag naar het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang. Hier staat echter een (aanzienlijke) vereenvoudiging in de uitvoering tegenover en meer inkomenszekerheid voor huishoudens.

In de KOT-KGB wordt de KOT een kop op het kindgebonden budget voor werkende of studerende ouders. In de geïntegreerde KOT-KGB wordt de afhankelijkheid van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang losgelaten. De KOT-KGB is nog wel afhankelijk van of alle ouders in een huishouden werken of een opleiding volgen. Hierdoor blijft de participatieprikkel van de kinderopvangtoeslag in stand.

De kop voor werkende of studerende ouders in de KOT-KGB is gelijk aan de gemiddelde KOT die werkende of studerende ouders in het huidige stelsel ontvangen, afhankelijk van hun inkomen. Deze bedraagt ongeveer 4.000 euro per jaar voor huishoudens met nul euro inkomen uit werk. Hiermee kunnen de kosten van ruim anderhalve dag kinderopvang worden vergoed, maar ook huishoudens die geen gebruikmaken van geregistreerde kinderopvang

kunnen de kop ontvangen. De kop vermindert met ongeveer 0,50 euro voor iedere honderd euro aan inkomen uit werk.¹⁵

Figuur 4.1 Kinderopvangtoeslag wordt een inkomensafhankelijke kop op het kindgebonden budget in HH+

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Figuur 4.1 geeft de hoogte van de geïntegreerde KOT-KGB weer voor een alleenstaande ouder en tweeverdieners met twee kinderen. Alleenverdieners met kinderen hebben in principe geen recht op KOT en dus ook niet op de KOT-kop in de geïntegreerde KOT-KGB, omdat niet alle ouders in het huishouden werk hebben. Voor hen is de geïntegreerde KOT-KGB dus nog even hoog als het kindgebonden budget in het basispad.

4.4 Hoogte WML en kinderbijslag

Het WML en de daaraan gekoppelde uitkeringen worden in de basisvariant verhoogd met ongeveer 13 procent en met ongeveer 16 procent in de variant HH+ om huishoudens met een lager inkomen te compenseren voor het wegvallen van de toeslagen. Tabel 4.4 geeft weer op welk niveau het wettelijk minimumloon en de bijstand uitkomen na deze verhogingen. Het niveau van de AOW stijgt ook mee en is weergegeven in Bijlage D.

Tabel 4.4 Uitkeringen stijgen, maar verhouding tussen netto WML en bijstand is vergelijkbaar

WML/uitkering	Basispad	HH (basisvariant)	HH+
Bruto WML	26.819 (13,27 €/u)	30.250 (14,97 €/u)	31.250 (15,46 €/u)
Netto WML (alleenstaande)	25.352	29.020	29.213
Netto WML (eenverdiener)	25.352	30.250	31.116

¹⁵ Zie Bijlage B.2 voor een uitleg hoe deze bedragen zijn bepaald.

Netto WML (tweeverdiener)	25.352	26.510	26.808
Bijstand (alleenstaande)	15.406	20.301	20.809
Bijstand (paar)	22.008	29.001	29.728

Bron: SEO Economisch Onderzoek, rijksoverheid

Noot: Bedragen betreffen jaarbedragen, tenzij anders gespecificeerd. Zie Bijlage C voor een toelichting op de methode voor het vaststellen van de optimale verhoging van het WML.

Daarnaast wordt in beide varianten van de HH ook de kinderbijslag verhoogd, om te voorkomen dat huishoudens met kinderen er te veel in inkomen op achteruit gaan. Zij kunnen namelijk een hogere huurtoeslag ontvangen. In de basisvariant stijgt de kinderbijslag met 55 procent. Daarmee komt de kinderbijslag op 432,91 euro per kwartaal per kind tussen de 0 en 5 jaar oud, op 525,67 euro per kwartaal per kind tussen de 6 en 11 jaar oud en op 618,44 euro per kwartaal per kind tussen de 12 en 17 jaar oud (zie Tabel 4.5). In de variant HH+ stijgt de kinderbijslag met 68 procent. Daarmee komt de kinderbijslag op 470,05 euro per kwartaal per kind tussen de 0 en 5 jaar oud, op 570,76 euro per kwartaal per kind tussen de 6 en 11 jaar oud en op 671,49 euro per kwartaal per kind tussen de 12 en 17 jaar oud.

Tabel 4.5 Kinderbijslag verdubbelt in beide varianten van de HH

Kinderbijslag	Basispad	HH (basisvariant)	HH+
Per kind 0-5 jaar	279,49	432,91	470,05
Per kind 6-11 jaar	339,37	525,67	570,76
Per kind 12-17 jaar	399,26	618,44	671,49

Bron: SEO Economisch Onderzoek, rijksoverheid

Noot: Bedragen betreffen kwartaalbedragen. Zie Bijlage C voor een toelichting op de methode voor het vaststellen van de optimale verhoging van de kinderbijslag.

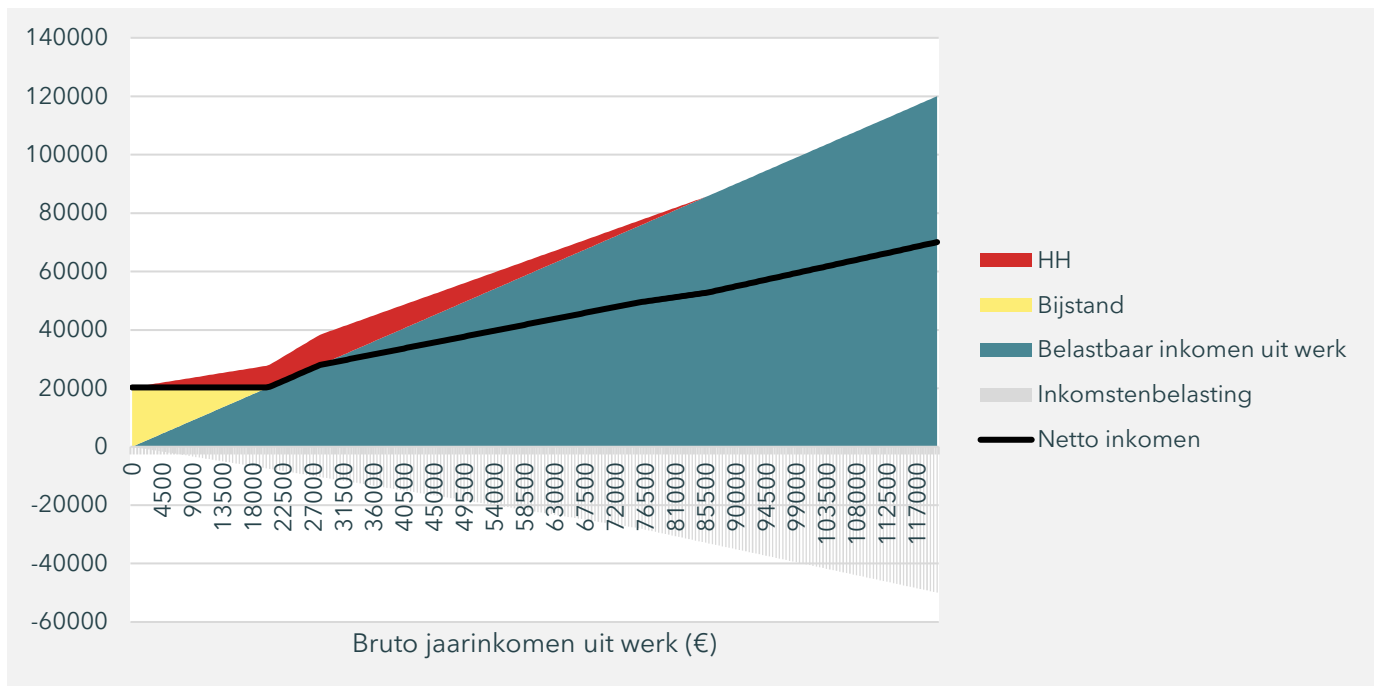
4.5 Opbouw inkomen

De opbouw van het netto huishoudensinkomen verandert wanneer de zorg- en huurtoeslag, de AHK en de AK worden vervangen door de HH. Doordat in beide varianten meerdere toeslagen, de AHK en de AK worden geïntegreerd in de HH, vermindert het aantal inkomenscomponenten voor huishoudens.

Onder de HH bestaat het netto besteedbaar inkomen van een alleenstaande zonder kinderen nog uit slechts vier componenten. Figuur 4.2 laat dit grafisch zien voor de basisvariant van de HH. De opbouw van het inkomen voor een alleenstaande zonder kinderen ziet er vergelijkbaar uit in de variant HH+, doordat het belangrijkste verschil tussen de twee varianten bestaat uit het wel of niet integreren van de kinderopvangtoeslag. Ten opzichte van het basispad, waar het totale netto inkomen van een alleenstaande zonder kinderen bestaat uit zeven onderdelen, is de relatie tussen inkomen uit werk en netto totaal inkomen onder de HH drastisch vereenvoudigd.

Voor alleenstaanden zonder kinderen, die leven van een bijstandsuitkering, betekent dit dat zij geen toeslagen meer ontvangen. In plaats hiervan krijgen zij een hogere bijstandsuitkering. Alleenstaanden zonder kinderen met een minimuminkomen krijgen de HH in plaats van de toeslagen, AHK en AK.

Figuur 4.2 Opbouw netto inkomen van alleenstaande zonder kinderen in basisvariant bestaat uit slechts vier componenten

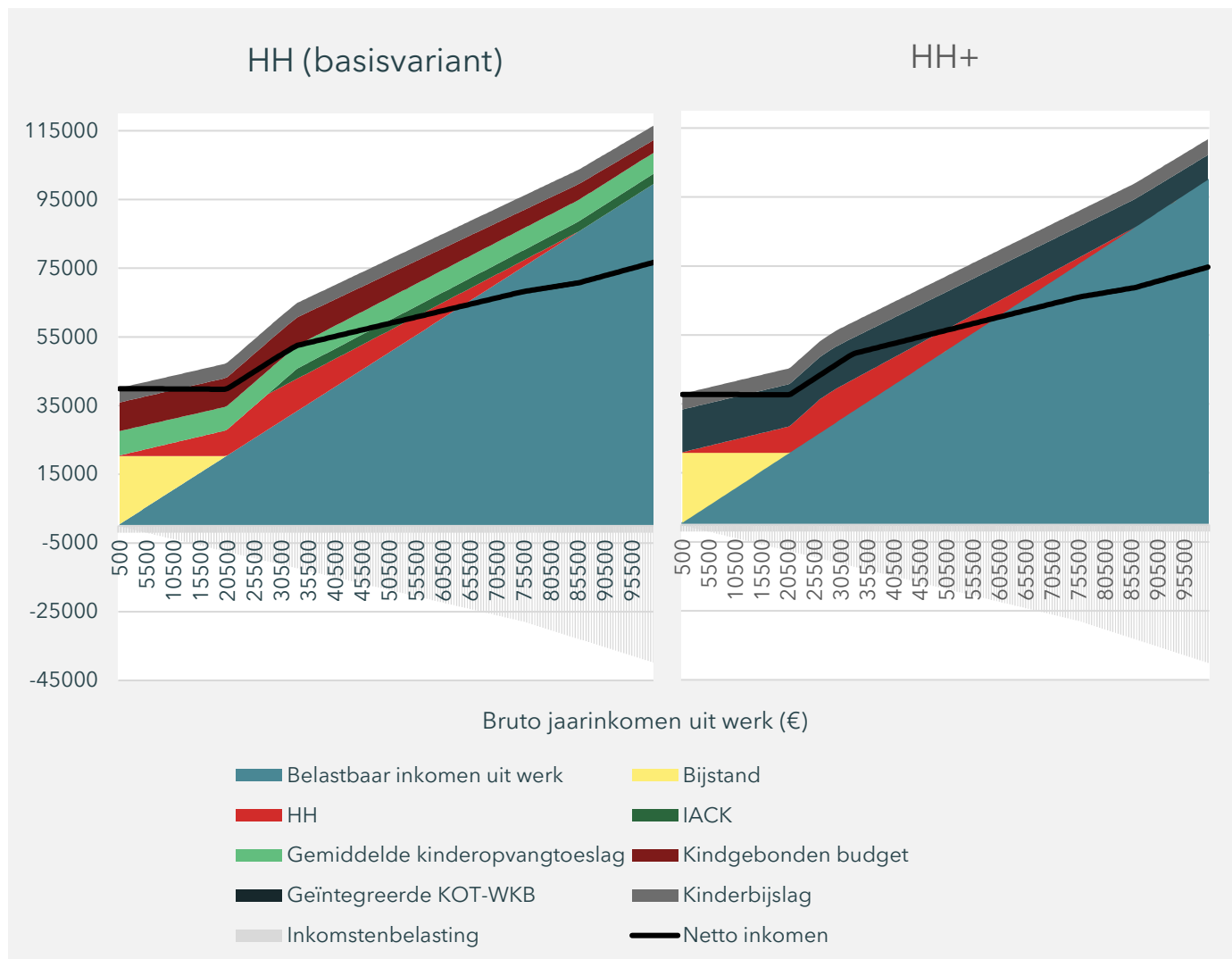
Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: De opbouw van het netto inkomen van een alleenstaande zonder kinderen is vergelijkbaar in de twee varianten van de HH.

Wanneer de HH wordt ingevoerd, bestaat het totale netto inkomen van een alleenstaande ouder nog uit zeven tot acht componenten, afhankelijk van de variant. Figuur 4.3 laat voor de twee varianten grafisch zien hoe het inkomen van een alleenstaande ouder dan wordt opgebouwd. In de basisvariant worden zowel de kinderopvangtoeslag als het kindgebonden budget in stand gehouden, waardoor het totale netto inkomen van de alleenstaande ouder in deze variant bestaat uit zeven componenten. In de variant HH+ wordt de kinderopvangtoeslag geïntegreerd in het kindgebonden budget, waardoor er slechts één inkomensafhankelijke kindertoeslag overblijft en het totale netto inkomen van de alleenstaande ouder bestaat uit zes onderdelen. Ten opzichte van het basispad, waar het totale netto inkomen van een alleenstaande ouder bestaat uit elf onderdelen, wordt in beide varianten de relatie tussen inkomen uit werk en netto totaal inkomen vereenvoudigd.

Alleenstaande ouders, die leven van een bijstandsuitkering, krijgen in beide varianten van de HH nog steeds kindgebonden budget, maar geen zorgtoeslag of huurtoeslag meer. In plaats daarvan krijgen zij een hogere bijstandsuitkering. Alleenstaande ouders met een minimuminkomen krijgen de HH in plaats van de zorg- en huurtoeslag, AHK en AK. Daarnaast ontvangen zij nog steeds kindgebonden budget en ook kinderopvangtoeslag in de basisvariant.

Figuur 4.3 Opbouw netto inkomen van een alleenstaande ouder in beide varianten vereenvoudigd

Bron: SEO Economisch Onderzoek

5 Effecten

De HH heeft een beperkt effect op de overheidsfinanciën, vermindert het niet-gebruik en heeft naar verhouding beperkte inkomenseffecten. Een HH verlaagt bovendien de marginale belastingdruk, wat een positief effect heeft op het aantal gewerkte uren. De werkgeverslasten stijgen echter, wat nadelig kan zijn voor de werkgelegenheid.

Het vervangen van de zorg- en huurtoeslag, de AHK en de AK door de HH, beïnvloedt de overheidsfinanciën, de werkgeverslasten, het inkomen en de marginale belastingdruk van huishoudens, de participatiebelasting en het niet-gebruik van inkomensondersteuning. In dit hoofdstuk bespreken we deze effecten, wanneer de HH in 2024 zou worden ingevoerd.

5.1 Overheidsfinanciën

Deze paragraaf beschrijft de effecten van de twee varianten van de HH op de overheidsfinanciën. De verhoging van het WML en de kinderbijslag, en de hoogte, het afbouwpunt en het nulpunt van de HH zijn zo bepaald dat de invoering van de HH maximaal één miljard euro meer kost dan er vrijkomt uit de toeslagen, de arbeidskorting en de algemene heffingskorting. Bij dit bedrag zijn nog geen gedragseffecten meegenomen. Indien in de nieuwe situatie sprake is van een hoger aantal gewerkte uren, dan valt het effect op de overheidsfinanciën gunstiger uit.

Het budgettaire effect van de HH bestaat uit vijf onderdelen (Tabel 5.1). Ten eerste, komt er geld vrij door de zorg- en huurtoeslag af te schaffen. Ten tweede, loopt de overheid belastinginkomsten mis wanneer de AHK en AK worden vervangen door de HH. Ten derde, is sprake van een niet-gebruik van ongeveer nul, waardoor de uitgaven stijgen. Ten vierde, stijgen de socialezekerheidsuitgaven doordat uitkeringen meestijgen met het hogere WML. Ten slotte, wordt in beide varianten de kinderbijslag verhoogd, wat ook de overheidsuitgaven verhoogt.

Tabel 5.1 Decompositie ex ante budgettair effect HH

	HH	HH+
Afschaffen toeslagen	+ 12,1 mld.	+ 12,1 mld.
HH in plaats van AHK en AK	- 1,1 mld.	+ 2,0 mld.
Reductie niet-gebruik	- 0,9 mld.	- 0,9 mld.
Verhogen WML, inclusief gekoppelde uitkeringen	- 8,7 mld.	- 11,2 mld.
Verhoging kinderbijslag	- 2,4 mld.	- 3,0 mld.
Totaal effect op overheidssaldo (ex ante)	- 1,0 mld.	- 1,0 mld.

Bron: Eigen berekeningen op basis van Begroting 2024 ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Begroting 2024 ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Begroting 2024 ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Begroting 2024 ministerie van Financiën, CPB (2020a) en CPB (2023).

Noot: De ex ante budgettaire effecten zijn zonder gedragseffecten. Het ex post budgettaire effect inclusief gedragseffecten wijkt hiervan af, bijvoorbeeld omdat het voor sommigen aantrekkelijker wordt om meer uren te werken (zie Paragraaf 5.4). Lagere uitvoeringskosten, hogere belastinginkomsten door verhoogde arbeidsparticipatie en lagere kosten voor aftrekposten zijn niet meegenomen in het budgettaire effect.

In 2024 is het begroette budgettaire belang van de zorg- en huurtoeslag samen ongeveer 12,1 miljard euro (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023; ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023).¹⁶ De zorgtoeslag is met 6,8 miljard euro de duurste toeslag. Het budgettaire belang van de huurtoeslag bedraagt naar verwachting 5,3 miljard euro in 2024. Het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag creëert dus ongeveer 12,1 miljard aan budgettaire ruimte.

In de variant HH+ wordt de kinderopvangtoeslag budgetneutraal geïntegreerd in het kindgebonden budget. Het budgettaire belang van de kinderopvangtoeslag is in 2024 ongeveer 4,3 miljard euro (ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2023).¹⁷ Vanaf 2027 wordt in het basispad de kinderopvangtoeslag vervangen door een alternatieve financiering voor de kinderopvang. Hier heeft het ministerie van SZW ongeveer 2 miljard euro extra voor begroot vanaf 2027. In de variant HH+ zou dit extra begrote bedrag niet nodig zijn en dus vrijkomen.

Het vervangen van de arbeidskorting en algemene heffingskorting door de HH heeft een negatief budgettair effect in de basisvariant, omdat de HH hoger is dan de som van de AHK en de AK (zie Tabel 4.2). In de basisvariant leidt dit tot een negatief budgettair effect van 1,1 miljard euro in 2024. In de variant HH+ is het budgettaire effect daarentegen positief, omdat de HH in deze variant voor alle huishoudentypes iets lager is. Dit geeft een positief budgettair effect van ongeveer 2 miljard euro.

Onderdeel van het effect op de overheidsfinanciën is ook een lager niet-gebruik van inkomensondersteuning, ter waarde van ongeveer 0,9 miljard euro per jaar.¹⁸ Zoals beschreven in de inleiding kennen de toeslagen een niet-gebruik van tussen de 5 en 10 procent (ministerie van Financiën, 2019; SEO, 2022). Voor de zorgtoeslag is het niet-gebruik ongeveer 11 procent en voor de huurtoeslag ongeveer 10 procent. Bij elkaar bespaart dit de overheid jaarlijks ongeveer 0,9 miljard euro.¹⁹ Doordat de HH een heffingskorting is, wordt deze automatisch verrekend. Hierdoor is in principe het niet-gebruik van de HH nul. Paragraaf 5.6 licht de effecten van de HH op het niet-gebruik verder toe.

Verhoging van het WML met 13 procent, inclusief koppeling aan de uitkeringen, kost de overheid ongeveer 8,7 miljard euro per jaar in de basisvariant en 11,2 miljard euro per jaar in de variant HH+ (CPB, 2020a; CPB, 2023). Deze hogere uitgaven bestaan grotendeels uit hogere uitgaven aan de bijstand en de AOW, doordat de hoogte van deze twee uitkeringen is gekoppeld aan het WML. Ook hogere personeelskosten voor ambtenaren met een WML-salaris zijn meegenomen in deze hogere uitgaven.²⁰ Een verhoging van het WML verhoogt bovendien de loonkosten voor werkgevers. Deze hogere loonkosten vallen niet direct onder het budget van de overheid en zijn daarom niet meegenomen in Tabel 5.1. Paragraaf 5.2 licht de hogere werkgeverslasten verder toe.

Ten slotte heeft ook de verhoging van de kinderbijslag in beide varianten een negatief effect op de overheidsfinanciën. In de basisvariant wordt de kinderbijslag met 55 procent verhoogd, wat een negatief budgettair effect heeft voor de overheid van ongeveer 2,4 miljard euro per jaar. In de variant HH+ stijgt de kinderbijslag met 68 procent. Dit kost ongeveer 3,0 miljard euro per jaar.

¹⁶ Begroting 2024 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Artikel 3, Begroting 2024 Volksgezondheid, Welzijn en Sport Artikel 8.

¹⁷ Begroting 2024 Sociale Zaken en Werkgelegenheid Artikel 7.

¹⁸ Zie Paragraaf 5.6 voor meer informatie over het lagere niet-gebruik als gevolg van de HH.

¹⁹ Eigen berekening op basis van ministerie van Financiën (2019), Jaarverslag ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2022), Jaarverslag ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2022), en CBS StatLine Inkomen van huishoudens; inkomensbestanddelen, huishoudenskenmerken.

²⁰ De geschatte budgettaire effecten van het verhogen van het WML zijn met ongeveer tien procent omlaag gecorrigeerd, omdat de arbeidskorting en zorgtoeslag niet meer meestijgen met het WML wanneer de HH wordt ingevoerd als vervanging voor de zorg- en huurtoeslag, de algemene heffingskorting en de arbeidskorting.

Bij elkaar genomen, is het budgettaire effect van de twee varianten van de HH licht negatief met 1,0 miljard euro per jaar. In werkelijkheid zullen de budgettaire lasten iets lager liggen, omdat de lagere uitvoeringskosten van de HH en de hogere belastinginkomsten door verhoogde arbeidsparticipatie (zie Paragraaf 5.4 en 5.5) niet zijn meegenomen in het budgettaire effect. Ook eventuele besparingen op de aftrekposten in het belastingstelsel zijn niet meegenomen in deze berekening. De HH kan mogelijk nog leiden tot een besparing op de aftrekposten van ongeveer één miljard euro per jaar.²¹

5.2 Werkgeverlasten

Onderdeel van het alternatief voor de toeslagen is het verhogen van het WML. In de basisvariant stijgt het WML met ongeveer 13 procent. In de variant HH+ stijgt het WML met ongeveer 16 procent. Dit is nodig om voor de lagere inkomens al te negatieve inkomenseffecten te voorkomen, omdat de HH niet voldoende compensatie biedt voor het afschaffen van toeslagen. Hiermee blijft de HH eenvoudig in de uitvoering, maar stijgen de loonkosten voor werkgevers.

Door de verhoging van het WML stijgen de loonkosten voor werkgevers met ongeveer 5 miljard euro per jaar in de basisvariant en met 6,5 miljard euro per jaar in de variant HH+.²² De loonsverhoging is van toepassing op werknemers die voor de verhoging tussen het oude en nieuwe WML-niveau verdienden. Naar verwachting zorgt de WML-verhoging bovendien voor opwaartse druk op de rest van de lonen (CPB, 2020b). Om relatieve loonverschillen in stand te houden na een WML-verhoging, is het waarschijnlijk dat ook de salarissen boven het nieuwe WML-niveau stijgen. Dergelijke 'overloopeffecten' zijn nog niet meegenomen in de geschatte 5 miljard euro hogere loonkosten.

De budgettaire ruimte die ontstaat vanaf 2024 in de variant HH+ kan worden ingezet om de werkgeverlasten te verminderen. Zoals beschreven in Paragraaf 5.1, heeft het ministerie van SZW vanaf 2027 ongeveer 2 miljard euro extra begroot om de kinderopvangtoeslag te vervangen. In de variant HH+ is de kinderopvangtoeslag al geïntegreerd in het kindgebonden budget, waardoor deze 2 miljard euro vrij zou komen vanaf 2027. Dit zou eventueel ingezet kunnen worden om de hogere werkgeverlasten, als gevolg van de WML-verhoging, weer iets te verlagen. Ook in de basisvariant is het mogelijk om af te zien van deze intensivering van de kinderopvangtoeslag en dit budget in te zetten om de werkgeverlasten te verlagen.

Hogere werkgeverlasten hebben waarschijnlijk een negatief effect op de arbeidsvraag op langere termijn (CPB, 2020a; CPB, 2020b), doordat werkgevers bijvoorbeeld meer processen gaan automatiseren om de loonkosten te drukken (Aaronson et al., 2018; Lordan & Neumark, 2018; Sorkin, 2015). Hoewel een hoger WML het arbeidsaanbod verhoogt omdat werken meer loont (CPB, 2020a), is het netto effect op de werkgelegenheid op lange termijn waarschijnlijk negatief. Het Centraal Planbureau (2020a) schat dat een WML-verhoging van 13 procent de werkgelegenheid met ongeveer 0,7 procent zou verminderen. Een verhoging van ongeveer 16 procent zou de werkgelegenheid met iets minder dan één procent verminderen.

²¹ Dit komt voornamelijk door een besparing op de zelfstandigenaftrek en in mindere mate door de hypotheekrenteaf trek en de MKB-winstvrijstelling. Deze laatste twee komen namelijk vooral terecht bij huishoudens met een hoger inkomen en ondernemers met een bovengemiddelde winst (CBS, 2010; SEO, 2017).

²² Eigen berekeningen op basis van CPB (2020a).

Op korte termijn kan de arbeidsvraag echter toenemen, doordat huishoudens op het WML meer te besteden hebben en daardoor meer gaan consumeren. Om deze hogere consumptie mogelijk te maken, is meer personeel nodig (CPB, 2020b).

5.3 Inkomenseffecten

Door de HH als alternatief voor toeslagen vermindert het aantal inkomenscomponenten voor huishoudens. Sommige huishoudens gaan er door de eenvoudigere HH in inkomen op vooruit, terwijl andere huishoudens erop achteruit gaan. Deze paragraaf bespreekt de effecten van de HH op het netto besteedbaar inkomen. Hierbij onderscheiden we het gemiddelde effect en de spreiding in de inkomenseffecten tussen huishoudens. Ook laten we zien hoe de inkomenseffecten zijn opgebouwd.

Gemiddelde inkomenseffecten

Figuur 5.1 laat het verschil zien tussen het netto inkomen van een aantal standaardhuishoudens van de HH en het basispad. De standaardhuishoudens zijn opgedeeld in bijstandsgerechtigden en actieven. Voor het grootste deel van de standaardhuishoudens ligt het inkomenseffect in de basisvariant tussen de -2 en +2 procent. De uiterste inkomenseffecten voor standaardhuishoudens zijn -6 en +7 procent. In de variant HH+ liggen de inkomenseffecten voor de meeste standaardhuishoudens tussen -4 en +2 procent. De uiterste inkomenseffecten voor standaardhuishoudens in deze variant zijn -5 en +7 procent.

Voor de meeste standaardhuishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum, hebben beide varianten neutrale of positieve inkomenseffecten. Zo gaan paren met een bijstandsuitkering er in de basisvariant 0 tot 4 procent op vooruit. Ook alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering gaan er in de basisvariant 3 procent op vooruit. Ook in de variant HH+ gaan de meeste standaardhuishoudens met een bijstandsuitkering er ongeveer 5 procent op vooruit. Ondanks de verhoging van het WML gaan alleenstaanden met kinderen en alleenverdieners met kinderen er in de basisvariant licht op achteruit (-1 procent). De verhoging van het WML met bijna 13 procent weegt dus niet volledig op tegen het wegvallen van de zorg- en huurtoeslag voor deze groepen. Ook in de variant HH+ gaan de alleenstaande ouders en alleenverdieners met kinderen erop achteruit qua inkomen. In deze variant is het negatieve inkomenseffect voor deze groep nog iets groter, met -3 tot -4 procent. Ten slotte gaan tweeverdieners met een WML-inkomen er in beide varianten 5 tot 7 procent op vooruit.

Van alle standaardhuishoudens gaat de alleenverdiener met een WML-inkomen er het meest in inkomen op achteruit in de basisvariant (-6 procent). Dit is een groep die in het basispad relatief veel zorg- en huurtoeslag ontvangt. De HH kan het verlies van deze toeslagen niet volledig compenseren. Eenverdieners met een inkomen op WML-niveau kunnen niet volledig gebruikmaken van de HH, omdat zij niet genoeg inkomen hebben om de HH volledig te verzilveren. Zij betalen onder de HH namelijk al geen inkomstenbelasting meer (bruto is netto). In de variant HH+ gaat de alleenverdiener met een WML-inkomen er ook op achteruit, namelijk met 3 procent. Dit is minder dan in de basisvariant, omdat het WML hoger is in de variant HH+.

De alleenstaande bijstandsgerechtigde zonder kinderen gaat er in de basisvariant 3 procent in inkomen op achteruit. Ook hier geldt dat dit een groep is die in het basispad relatief veel zorg- en huurtoeslag ontvangt. Zij worden hiervoor deels gecompenseerd door de hogere bijstand, maar dit is onvoldoende om hen volledig te compenseren voor het afschaffen van de toeslagen. In de variant HH+ is het inkomenseffect voor de alleenstaande bijstandsgerechtigde neutraler (-1 procent), omdat het WML in deze variant hoger is.

Ook alleenstaanden en tweeverdieners zonder kinderen met een hoger inkomen gaan erop achteruit in de basisvariant. Een alleenstaande met een jaarinkomen van 80.000 euro gaat er in de basisvariant ongeveer 4 procent op achteruit. Tweeverdieners zonder kinderen, die beiden 40.000 euro per jaar verdienen, en tweeverdieners zonder kinderen met een jaarinkomen van 80.000 euro plus 20.000 euro per jaar, zien hun inkomen in de basisvariant met 3 tot 5 procent afnemen.

In de variant HH+ gaan de standaardhuishoudens met een hoger inkomen er het meest op achteruit. De alleenstaanden met en zonder kinderen en tweeverdieners met en zonder kinderen en een hoger inkomen gaan er allemaal ongeveer 4 procent op achteruit in inkomen. De eenverdieners met en zonder kinderen en een hoger inkomen gaan er in de variant HH+ gaan er daarentegen ongeveer 1 procent op vooruit in inkomen.

De getoonde inkomenseffecten zijn een gevolg van de parametrisatie van de HH en het flankerende beleid. Met een net andere parametrisatie kunnen de inkomenseffecten van de HH anders verdeeld worden. Ook zijn er nog mogelijkheden om met extra budget sommige groepen extra te compenseren (zie Tabel 5.2 voor een aantal voorbeelden). Het negatieve inkomenseffect voor alleenverdieners met een WML-inkomen, kan bijvoorbeeld nog wat verzacht worden met een verdere verhoging van het WML. Ook de alleenstaande bijstandsgerechtigde kan nog gesteund worden met een verdere verhoging van het WML, of met een verhoging van de bijstandsuitkering via bijvoorbeeld een aanpassing in de berekening van het referentieminimumloon. De inkomenseffecten voor alleenstaande ouders kunnen nog verzacht worden via (de alleenstaande ouderkop in) het kindgebonden budget of via een verdere verhoging van de kinderbijslag. Ten slotte zou een hogere HH of een langzamere afbouw van de HH, het inkomen van alleenstaanden en tweeverdieners met een hoger inkomen kunnen verhogen.

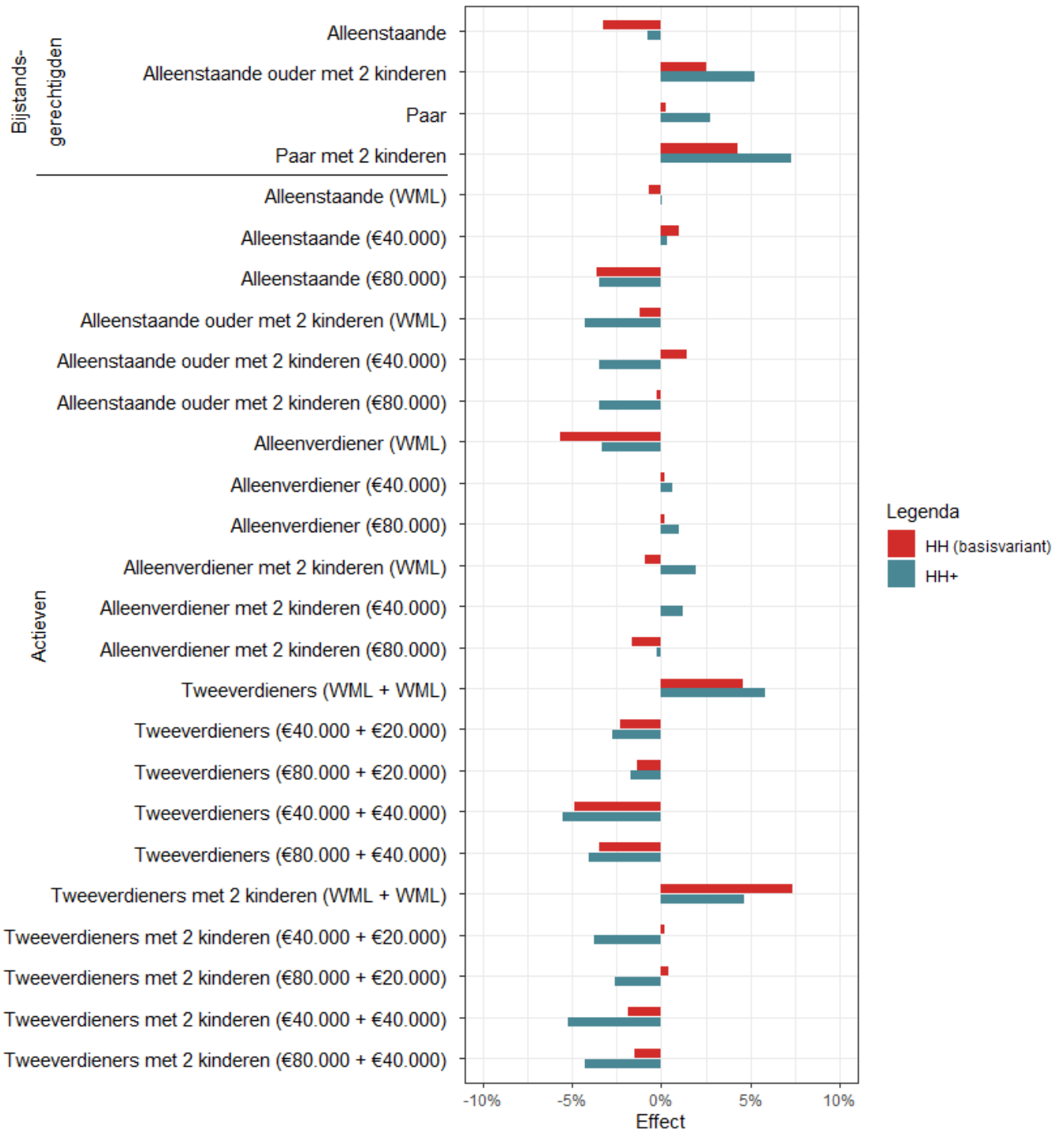
Tabel 5.2 Inkomenseffecten kunnen met andere parametrisatie anders verdeeld worden

Huishoudenstype	Beschikbare instrumenten voor verdere verzachting inkomenseffecten
Bijstandsgerechtigden	WML, bijstand (via aanpassing berekening referentieminimumloon)
WML-huishoudens	WML
Alleenstaande ouder	Kindgebonden budget (alleenstaande ouderkop), kinderbijslag
Huishoudens met hoger inkomen	Hogere HH, minder steile afbouw HH

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Het lijkt dus mogelijk om, met beperkte inkomenseffecten, de zorg- en huurtoeslag af te schaffen. Ook kan de kinderopvangtoeslag vereenvoudigd worden geïntegreerd in het kindgebonden budget, hoewel dit tot meer grote inkomenseffecten en meer spreiding in de inkomenseffecten leidt.

Figuur 5.1 Inkomenseffecten basisvariant liggen tussen -6% en +7%, tussen -5% en +7% in variant HH+

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Figuur toont de gemiddelde inkomenseffecten voor een aantal standaardhuishoudens. Zie Sectie 4.1 voor de definities van de standaardhuishoudens en een beschrijving van de methodologie. De berekeningen houden rekening met eventuele niet-verzilvering van heffingskortingen.

Decompositie inkomenseffecten

Figuur 5.2 toont hoe de gemiddelde inkomenseffecten voor de basisvariant in Figuur 5.1 zijn opgebouwd. Hiervoor splitsen we de inkomenseffecten op in het effect van (1) het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag, (2) het invoeren van de HH in plaats van de AHK en de AK, (3) het verhogen van het WML, inclusief koppeling aan de bijstand en het kindgebonden budget, (4) de hogere kinderbijslag en (5) een hogere of lagere verzilverde IACK door een verandering in het netto inkomen uit werk.²³ De decompositie van de inkomenseffecten in de variant HH+ laten we hierna zien.

Figuur 5.2 laat zien dat de HH in plaats van de AHK en de AK het wegvallen van de zorg- en huurtoeslag maar gedeeltelijk kan compenseren. Voor de lagere inkomens zijn de WML- en kinderbijslagverhogingen nodig om negatieve inkomenseffecten te verzachten. Bij elkaar genomen zijn de inkomenseffecten voor minimumhuishoudens dan beperkt. Tweeverdieners gaan er iets op achteruit, omdat voor hen de HH lager is dan de AHK en AK, vanwege de snellere afbouw van de HH voor tweeverdieners.

(1) Afschaffen zorg- en huurtoeslag (-)

Het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag heeft vooral een negatief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden en WML-huishoudens. Deze effecten variëren van -15 tot -25 procent. In mindere mate heeft het ook een negatief effect op het inkomen van alleenstaande ouders en alleenverdieners met een hoger inkomen. Het netto inkomen van deze groepen neemt 2 tot 10 procent af door het afschaffen van de toeslagen. Tweeverdieners met twee WML-inkomens hebben geen recht meer op zorg- en huurtoeslag. Voor hen heeft het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag dan ook geen negatief inkomenseffect.

(2) HH in plaats van AHK en AK (-/+)

Het invoeren van de HH in plaats van de AHK en AK heeft voor ongeveer de helft van de standaardhuishoudens een positief effect op het inkomen. De HH is zo vormgegeven dat deze het inkomensverlies van de toeslagen zoveel mogelijk compenseert. Hierdoor heeft de HH als vervanger voor de AHK en de AK vooral een positief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden en huishoudens met een WML-inkomen, want zij ontvangen in het basispad de hoogste toeslagen. Het inkomen van bijstandsgerechtigden gaat er 10 tot 15 procent op vooruit, vanwege de doorwerking van de HH in de bijstandsuitkering. Het inkomen van alleenstaanden en alleenverdieners met een WML-salaris stijgt met ongeveer 5 procent wanneer de HH in plaats van de AHK en AK wordt ingevoerd. Ook het inkomen van alleenverdieners met een modaal salaris stijgt ongeveer 5 procent. Deze effecten zijn kleiner dan voor bijstandsgerechtigden, omdat bijstandsgerechtigden in het basispad geen arbeidskorting ontvangen en WML-huishoudens wel. In de HH is er geen verschil meer tussen arbeidsinkomen en overig inkomen in Box 1. Dat heeft vooral een positief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden.

Voor de andere helft van de standaardhuishoudens is de HH niet voldoende om het wegvallen van de AHK en de AK heeft volledig te compenseren. Dit is vooral het geval bij tweeverdieners en alleenstaanden met een hoger inkomen (80.000 euro per jaar). Voor hen de HH iets lager is dan de AHK en AK, vanwege de iets snellere afbouw van de HH.

²³ De decompositie is niet altijd eenduidig. Door verhoging van het WML kan namelijk meer van de HH verzilverd worden. Hier zijn we als volgt mee omgegaan: het deel van het inkomenseffect dat we toeschrijven aan de HH is het effect dat zou hebben plaatsgevonden als er geen WML-verhoging was geweest. De hogere verzilvering van de HH als gevolg van het hogere WML schrijven we toe aan het WML. Bij het berekenen van de verzilverde IACK laten we in het basispad de AHK en de AK voorgaan in de volgorde van verzilvering. Op vergelijkbare wijze laten we in de basisvariant de HH voorgaan in de volgorde van verzilvering.

(3) Verhogen WML, inclusief koppeling (+)

De verhoging van het WML met bijna 13 procent heeft, ten eerste, een positief effect op het totale netto inkomen van WML-huishoudens. Hun netto inkomen uit werk gaat omhoog door het hogere bruto WML-niveau. Dit heeft een positief effect op hun totale netto inkomen van 4 tot 10 procent. Ook het inkomen van bijstandsgerechtigden stijgt met ongeveer 6 procent door het hogere WML. Dit komt doordat de hoogte van de bijstand is gekoppeld aan de hoogte van het netto WML. Als laatste heeft het hogere WML ook een klein positief effect op het inkomen van sommige standaardhuishoudens met kinderen. Doordat de afbouwgrens van het kindgebonden budget is gekoppeld aan de hoogte van het WML, gaan deze huishoudens er maximaal 1 procent op vooruit.

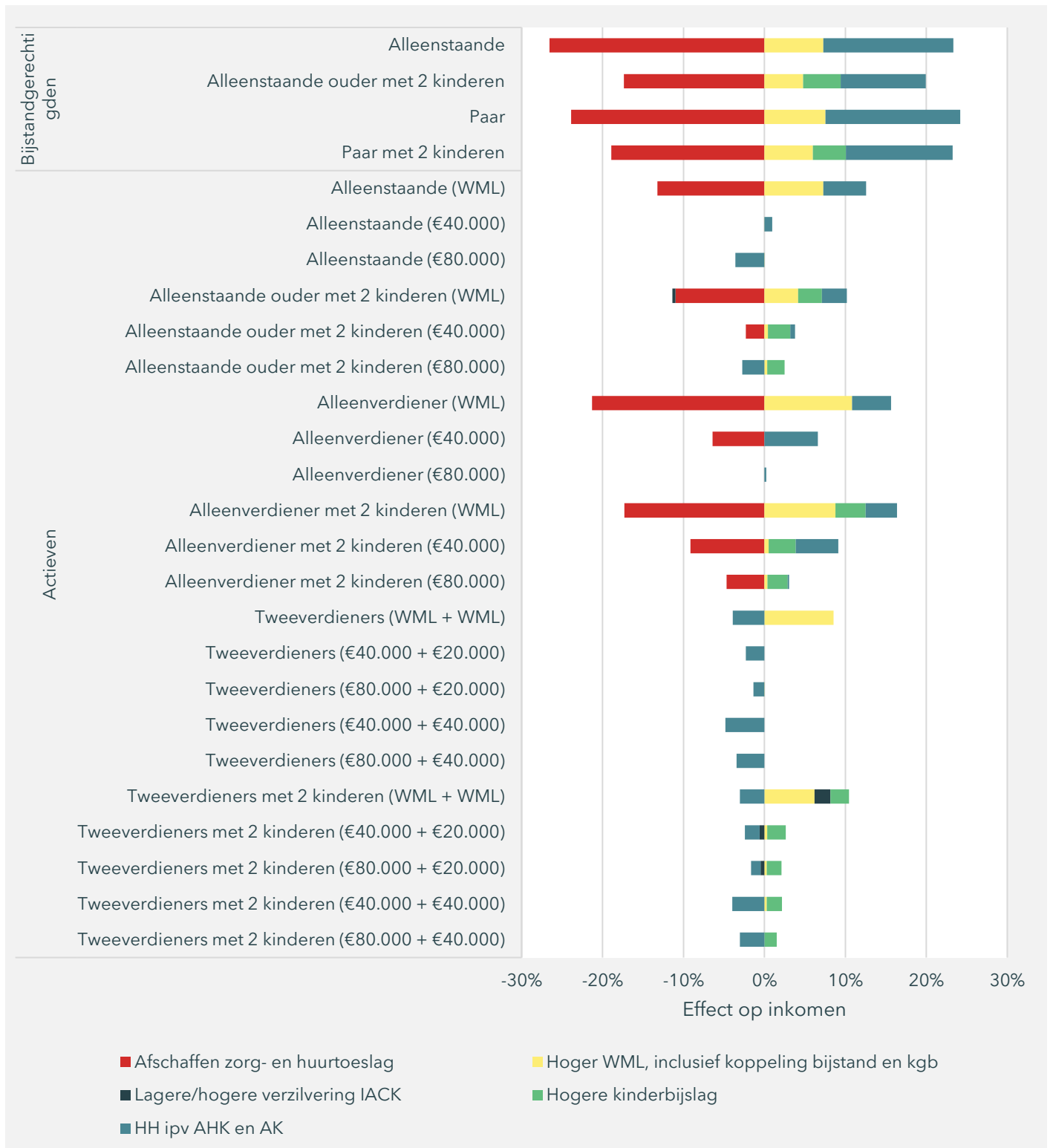
(4) Hogere kinderbijslag (+)

De verhoging van de kinderbijslag met 55 procent in de basisvariant heeft een positief effect op het inkomen van alle huishoudens met kinderen. In absolute zin is dit effect even groot voor alle huishoudens met kinderen. Als aandeel van het totale inkomen, is dit effect lager voor hogere inkomens (2 procent) dan voor lagere inkomens (3 tot 5 procent).

(5) Lagere of hogere verzilverde IACK (-/+)

Ten slotte zorgen de HH en de WML-verhoging ervoor dat sommige huishoudens meer of minder van de IACK kunnen verzilveren. Bij de gesimuleerde standaardhuishoudens heeft dit alleen een effect op het inkomen van tweeverdieners met kinderen. Tweeverdieners met een WML-inkomen kunnen door het hogere WML meer van de IACK verzilveren. Dit heeft een klein positief effect op hun inkomen (+2 procent). Doordat de HH hoger is dan de AHK en de AK, zorgt dit er voor sommige huishoudens voor dat zij minder IACK kunnen verzilveren. Het inkomen van tweeverdieners, waarvan de meestverdiener modaal of hoger verdient en waarvan de minstverdiener minder dan modaal verdient, gaat er ongeveer 1 procent op achteruit.

Figuur 5.2 Zowel flankerend beleid als HH nodig om afschaffen toeslagen te compenseren

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Figuur toont de decompositie van de inkomenseffecten uit Figuur 5.1 voor de basisvariant van de HH.

Figuur 5.3 toont hoe de gemiddelde inkomenseffecten voor de variant HH+ in Figuur 5.1 zijn opgebouwd. Ook hiervoor splitsen we de totale inkomenseffecten op. Ditmaal in zes componenten: (1) het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag, (2) het invoeren van de HH in plaats van de AHK en de AK, (3) het verhogen van het WML, inclusief koppeling aan de bijstand en het kindgebonden budget, (4) de hogere kinderbijslag en (5) een hogere of lagere verzilverde IACK door een verandering in het netto inkomen uit werk, (6) de integratie van de kinderopvangtoeslag in het kindgebonden budget.²⁴

De decompositie van de inkomenseffecten in de variant HH+, zoals te zien in Figuur 5.3, komt in grote lijnen overeen met die in de basisvariant (Figuur 5.2). De belangrijkste verschillen betreffen de standaardhuishoudens met kinderen, die in het basispad recht hebben op kinderopvangtoeslag. Ook in de variant HH+ kan de HH in plaats van de AHK en de AK het wegvallen van de zorg- en huurtoeslag maar gedeeltelijk kan compenseren. Voor de lagere inkomens zijn daarom de WML- en kinderbijslagverhogingen nodig om negatieve inkomenseffecten te verzachten. Deze verhogingen zijn in de variant HH+ hoger dan in de basisvariant. Dit is nodig om te compenseren voor de integratie van de KOT in het kindgebonden budget. Doordat deze geïntegreerde toeslag niet meer afhankelijk is van het gebruik van kinderopvang, valt deze gemiddeld lager uit voor huishoudens die in het basispad wel gebruikmaken van kinderopvang. Bij elkaar genomen zijn de inkomenseffecten voor minimumhuishoudens dan beperkt, maar de alleenstaande ouders en tweeverdieners met kinderen komen iets negatiever uit dan in de basisvariant. Net als in de basisvariant, gaan ook tweeverdieners zonder kinderen er iets op achteruit, omdat voor hen de HH lager is dan de AHK en AK, vanwege de snellere afbouw van de HH voor tweeverdieners.

(1) Afschaffen zorg- en huurtoeslag (-)

Het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag heeft vooral een negatief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden en WML-huishoudens. Deze effecten variëren van -15 tot -25 procent. In mindere mate heeft het ook een negatief effect op het inkomen van alleenstaande ouders en alleenverdieners met een hoger inkomen. Het netto inkomen van deze groepen neemt 2 tot 10 procent af door het afschaffen van de toeslagen. Tweeverdieners met twee WML-inkomens hebben geen recht meer op zorg- en huurtoeslag. Voor hen heeft het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag dan ook geen negatief inkomenseffect.

(2) HH in plaats van AHK en AK (-/+)

Het invoeren van de HH in plaats van de AHK en AK heeft voor ongeveer de helft van de standaardhuishoudens een positief effect op het inkomen. Dit is zeer vergelijkbaar met de variant HH+. De HH is zo vormgegeven dat deze het inkomensverlies van de toeslagen zoveel mogelijk compenseert. Hierdoor heeft de HH als vervanger voor de AHK en de AK vooral een positief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden en huishoudens met een WML-inkomen, want zij ontvangen in het basispad de hoogste toeslagen. Hierdoor kan de HH ook minder compenseren voor het wegvallen van de toeslagen. Het inkomen van bijstandsgerechtigden gaat er 10 tot 15 procent op vooruit, vanwege de doorwerking van de HH in de bijstandsuitkering. Het inkomen van alleenstaanden en alleenverdieners met een WML-salaris stijgt met ongeveer 5 procent wanneer de HH in plaats van de AHK en AK wordt ingevoerd. Ook het inkomen van alleenverdieners met een modaal salaris stijgt ongeveer 5 procent. Deze effecten zijn kleiner dan voor bijstandsgerechtigden, omdat bijstandsgerechtigden in het basispad geen arbeidskorting ontvangen en WML huishoudens wel. In de HH is er geen verschil meer tussen arbeidsinkomen en overig inkomen in Box 1. Dat heeft vooral een positief effect op het inkomen van bijstandsgerechtigden.

²⁴ De decompositie is niet altijd eenduidig. Door verhoging van het WML kan namelijk meer van de HH verzilverd worden. Hier zijn we als volgt mee omgegaan: het deel van het inkomenseffect dat we toeschrijven aan de HH is het effect dat zou hebben plaatsgevonden als er geen WML-verhoging was geweest. De hogere verzilvering van de HH als gevolg van het hogere WML schrijven we toe aan het WML. Bij het berekenen van de verzilverde IACK laten we in het basispad de AHK en de AK voorgaan in de volgorde van verzilvering. Op vergelijkbare wijze laten we in de basisvariant de HH voorgaan in de volgorde van verzilvering.

Voor de andere helft van de standaardhuishoudens is de HH niet voldoende om het wegvallen van de AHK en de AK heeft volledig te compenseren. Dit is vooral het geval bij tweeverdieners en alleenstaanden met een hoger inkomen (80.000 euro per jaar). Voor hen de HH iets lager is dan de AHK en AK, vanwege de iets snellere afbouw van de HH.

(3) Verhogen WML, inclusief koppeling (+)

De verhoging van het WML in de variant HH+ heeft over het algemeen een groter positief effect op het inkomen van de standaardhuishoudens dan in de basisvariant, omdat het WML in de variant HH+ sterker stijgt dan in de basisvariant. De verhoging van het WML met 16,5 procent in de variant HH+ heeft, ten eerste, een positief effect op het totale netto inkomen van WML-huishoudens. Hun netto inkomen uit werk gaat omhoog gaat door het hogere bruto WML-niveau. Dit heeft een positief effect op hun totale netto inkomen van 3 tot 13 procent. Ook het inkomen van bijstandsgerechtigden stijgt met ongeveer 10 procent door het hogere WML. Dit komt doordat de hoogte van de bijstand is gekoppeld aan de hoogte van het netto WML. Als laatste heeft het hogere WML ook een klein positief effect op het inkomen van sommige standaardhuishoudens met kinderen. Doordat de afbouw grens van het kindgebonden budget is gekoppeld aan de hoogte van het WML, gaan deze huishoudens er maximaal 1 procent op vooruit.

(4) Hogere kinderbijslag (+)

In de variant HH+ gaat de kinderbijslag met 68 procent omhoog. Dit heeft een positief effect op het inkomen van alle huishoudens met kinderen. In absolute zin is dit effect even groot voor alle huishoudens met kinderen. Als aandeel van het totale inkomen, is dit effect lager voor hogere inkomens (2 procent) dan voor lagere inkomens (3 tot 6 procent).

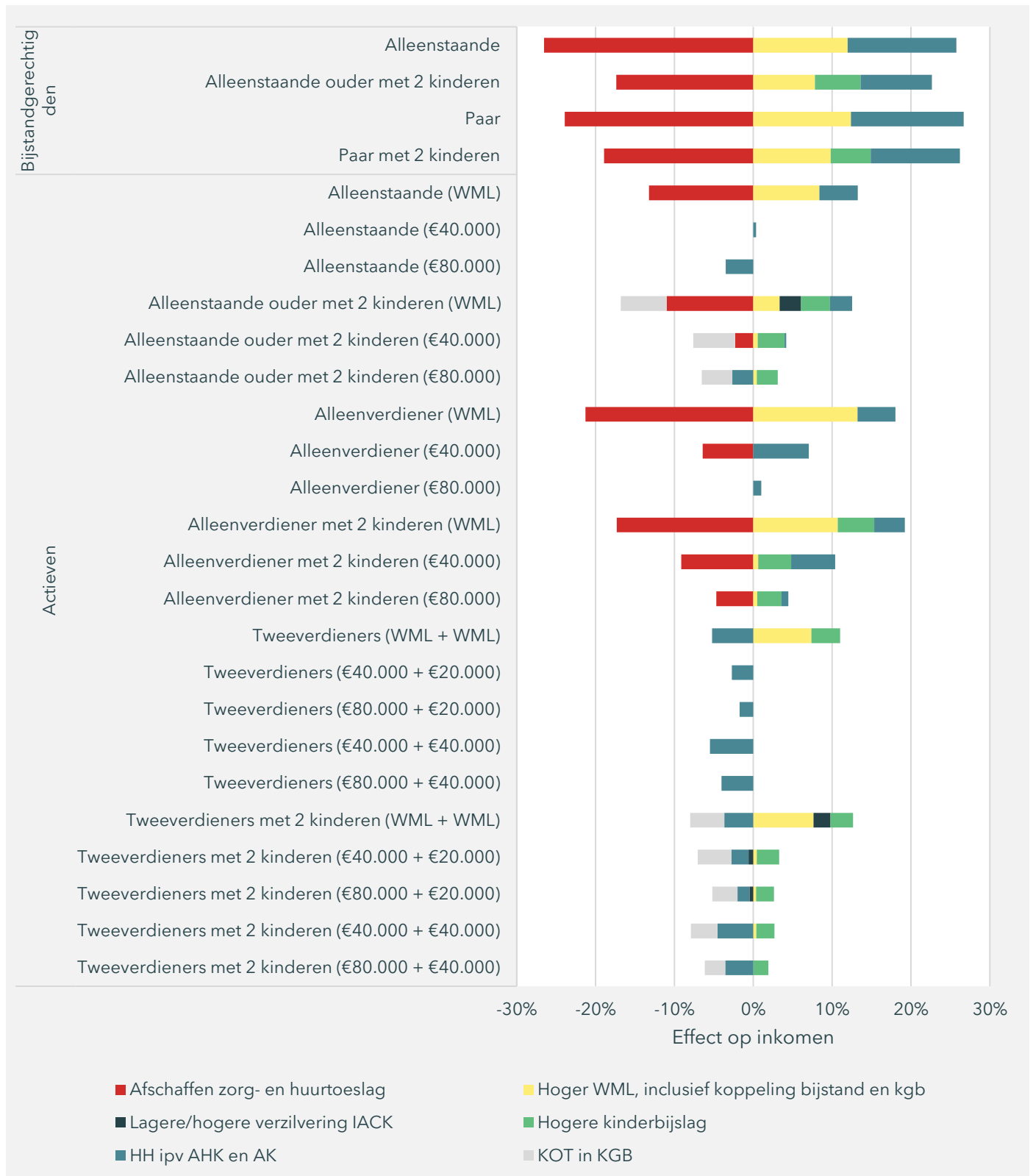
(5) Lagere of hogere verzilverde IACK (-/+)

De HH en de WML-verhoging zorgen er samen voor dat sommige huishoudens meer of minder van de IACK kunnen verzilveren. Bij de gesimuleerde standaardhuishoudens, heeft dit in de variant HH+ alleen een effect op het inkomen van een alleenstaande ouder met een WML-inkomen en tweeverdieners met kinderen. De alleenstaande ouder en tweeverdieners met een WML-inkomen kunnen door de WML-verhoging meer van de IACK verzilveren. Dit heeft een positief effect op hun inkomen van 2 tot 3 procent. Doordat de HH hoger is dan de AHK en de AK, zorgt dit er voor sommige huishoudens voor dat zij minder IACK kunnen verzilveren. Het inkomen van tweeverdieners, waarvan de meestverdiener modaal of hoger verdient en waarvan de minstverdiener minder dan modaal verdient, gaat er ongeveer 1 procent op achteruit.

(6) Integratie KOT in KGB (-)

De integratie van de KOT in het kindgebonden budget heeft een negatief effect op het inkomen van standaardhuishoudens, omdat zij gemiddeld gebruikmaken van kinderopvang. Dit komt doordat de geïntegreerde toeslag niet meer afhankelijk is van het gebruik van kinderopvang. Hierdoor ontvangen ook huishoudens die geen gebruikmaken van kinderopvang de toeslag en is de toeslag gemiddeld lager voor huishoudens die in het basispad wel gebruikmaken van kinderopvang. Alleenstaande ouders gaan er daardoor 4 tot 6 procent op achteruit qua inkomen. Het inkomen van tweeverdieners met kinderen gaat er 3 tot 4 procent op achteruit.

Figuur 5.3 Meer flankerend beleid in variant HH+ dan in basisvariant compenseert voor integratie KOT in KGB

Bron: SEO Economisch Onderzoek

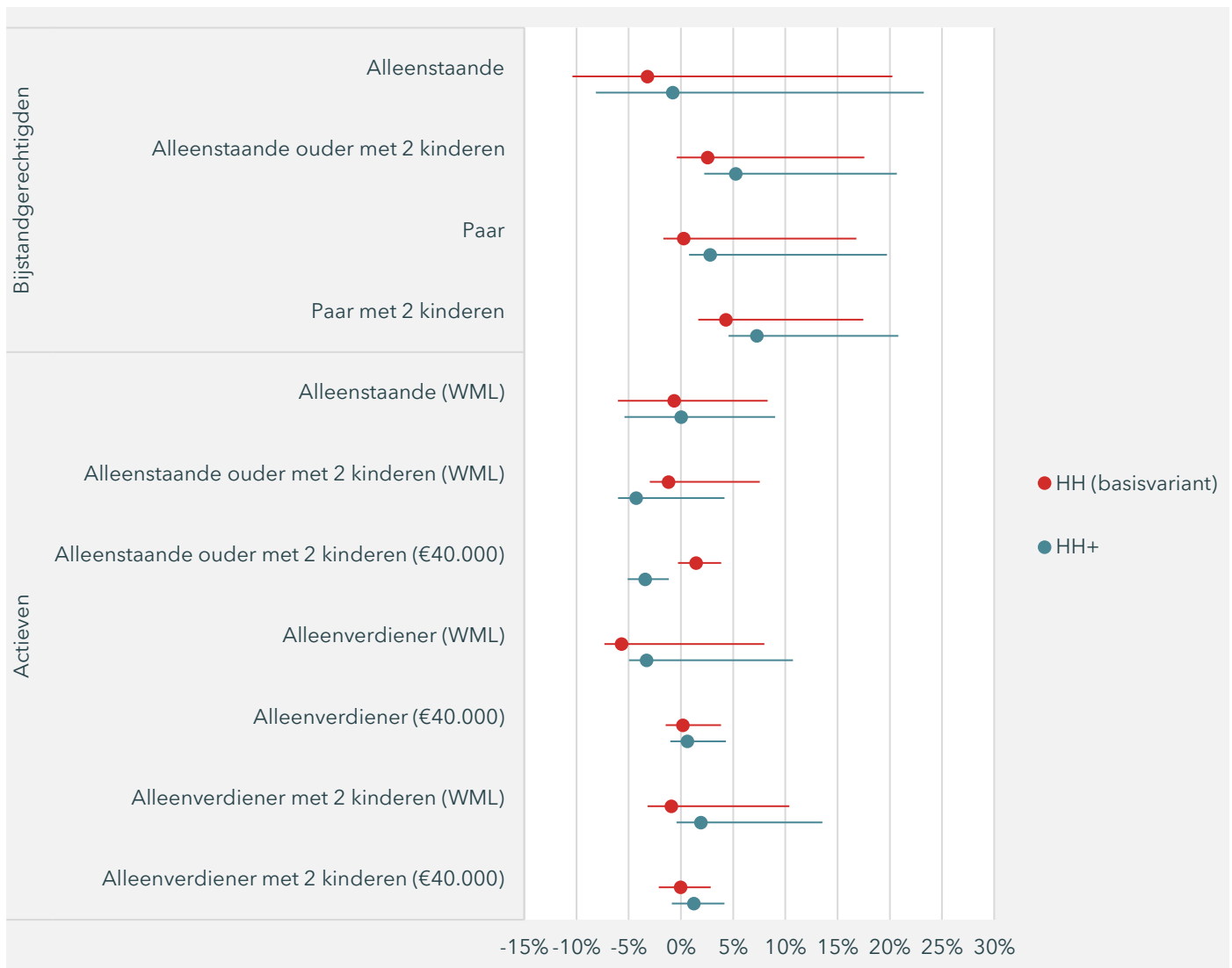
Noot: Figuur toont de decompositie van de inkomenseffecten uit Figuur 5.1 voor de variant HH+.

Spreiding inkomenseffecten

De inkomenseffecten in Figuur 5.1 gaan uit van een gemiddeld gebruik van kinderopvang en een gemiddelde sociale huurhoogte. Hier zit echter spreiding in tussen huishoudens, waardoor ook spreiding ontstaat in de inkomenseffecten tussen huishoudens aan de hand van hun daadwerkelijke gebruik van kinderopvang en de huurhoogte. Ook voor personen met inkomen uit een eigen onderneming in plaats van arbeid, kan de HH mogelijk anders uitpakken (zie Box 5.1).

Doordat de hoogte van de huurtoeslag afhankelijk is van de huurhoogte, ontstaat er in de twee varianten spreiding in de inkomenseffecten van het afschaffen van de huurtoeslag. Bij een hogere huur ontvangt een huishouden in principe een hogere huurtoeslag, zolang de huur nog valt onder de maximale huurhoogte voor de huurtoeslag. De inkomenseffecten in Figuur 5.1 gaan uit van een gemiddelde sociale huurhoogte van 576 euro per maand. De maximale huurhoogte voor de huurtoeslag ligt in 2024 op ongeveer 880 euro per maand. Huishoudens met een huur boven dit maximum en huishoudens met een koopwoning ontvangen geen huurtoeslag en zullen dus ook minder worden geraakt door het afschaffen van de huurtoeslag. Huishoudens met een huur lager dan het gemiddelde gaan er in inkomen op vooruit of minder op achteruit. Aan de andere kant gaan huishoudens met een huur tussen het gemiddelde en de maximale huur er relatief hard op achteruit, doordat hun bovengemiddelde huurtoeslag slechts deels wordt gecompenseerd door de HH. De minimale en maximale inkomenseffecten, die ontstaan doordat huishoudens verschillen op basis van hun huurhoogte, zijn weergegeven in Figuur 5.4 voor alle huishoudenstypes die op basis van hun inkomen recht hebben op huurtoeslag.

Figuur 5.4 Huishoudens met gemiddelde sociale huur liggen ongeveer op de ondergrens wat betreft inkomenseffecten

Bron: SEO Economisch Onderzoek hierboven bijstandsgerechtigden
 Noot: De figuur toont de minimale en maximale inkomenseffecten die ontstaan op basis van verschillende huurhoogtes. Het bolletje geeft de inkomenseffecten bij een gemiddelde sociale huur weer. De linkerkant van de horizontale streepjes betreft de minimale inkomenseffecten, welke plaatsvinden bij huishoudens met een maximale huurtoeslag. De rechterkant van de horizontale streepjes betreft de maximale inkomenseffecten, welke plaatsvinden bij huishoudens zonder huurtoeslag.

De hoogte van de kinderopvangtoeslag is afhankelijk van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang. Hierdoor ontstaat in de variant HH+ spreiding in de inkomenseffecten van het integreren van de kinderopvangtoeslag. De kinderopvangtoeslag bedraagt een percentage van de daadwerkelijk gemaakte kosten voor kinderopvang, tot een maximaal gebruik van 230 uren per kind per maand. De inkomenseffecten in Figuur 5.1 gaan uit van een gemiddeld gebruik van kinderopvang. Huishoudens met een lager dan gemiddeld gebruik van kinderopvang, ontvangen minder kinderopvangtoeslag en zullen dus ook minder geraakt worden door het afschaffen of vereenvoudigen van de kinderopvangtoeslag. Huishoudens die juist bovengemiddeld veel gebruik van kinderopvang maken, gaan er qua inkomen harder op achteruit dan de effecten uit Figuur 5.1.

De spreiding in inkomenseffecten, die ontstaat doordat huishoudens verschillen in hun gebruik van kinderopvang, is weergegeven in Figuur 5.5 voor alle huishoudenstypes met kinderen en recht op kinderopvangtoeslag.²⁵ Theoretisch is deze spreiding zeer groot, met minimale inkomenseffecten van wel -40 procent. Dit betreft echter een extreme situatie, waarin twee kinderen vijf dagen in de week, de gehele dag doorbrengen op een dagopvang. In de praktijk maken huishoudens zelden zoveel gebruik van kinderopvang. Veel huishoudens zitten (aanzienlijk) dichter in de buurt van het gemiddelde aantal uren. Voor standaardhuishoudens die tot 25 procent meer dan gemiddeld gebruikmaken van kinderopvang, is het inkomenseffect van de HH niet negatiever dan -7 procent. Minimaal de helft van de huishoudens die kinderopvangtoeslag ontvangt, maakt bovendien ondergemiddeld gebruik van kinderopvang. Zij gaan er bijna allemaal op vooruit in inkomen.

Figuur 5.5 Huishoudens met bovengemiddeld gebruik van kinderopvang gaan er variant HH+ hard op achteruit

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: De figuur toont de spreiding van de inkomenseffecten die ontstaan op basis van gebruik van kinderopvang. Het bolletje geeft het inkomenseffect bij gemiddeld gebruik van kinderopvang weer (2,5 dag naschoolse opvang per kind). De linkerkant van de horizontale streepjes betreft de inkomenseffecten bij 25 procent bovengemiddeld gebruik van kinderopvang. De rechterkant van de horizontale streepjes betreft de inkomenseffecten bij 25 procent lager dan gemiddeld gebruik van kinderopvang. De rode diamantjes betreffen de minimale inkomenseffecten, welke plaatsvinden bij ouders wiens kinderen vijf dagen per week, de hele dag, naar een dagopvang gaan. De grijze diamantjes betreffen de maximale inkomenseffecten, welke plaatsvinden bij ouders die geen gebruikmaken van kinderopvang.

²⁵ Eenverdieners en bijstandsgerechtigden kunnen (in principe) geen kinderopvangtoeslag ontvangen omdat niet alle ouders in het huishouden betaald werk verrichten.

Box 5.1 Belangrijkste verschillen in uitwerking HH tussen IB-ondernemers en werknemers

Vershil tussen IB-ondernemers en werknemers in basispad

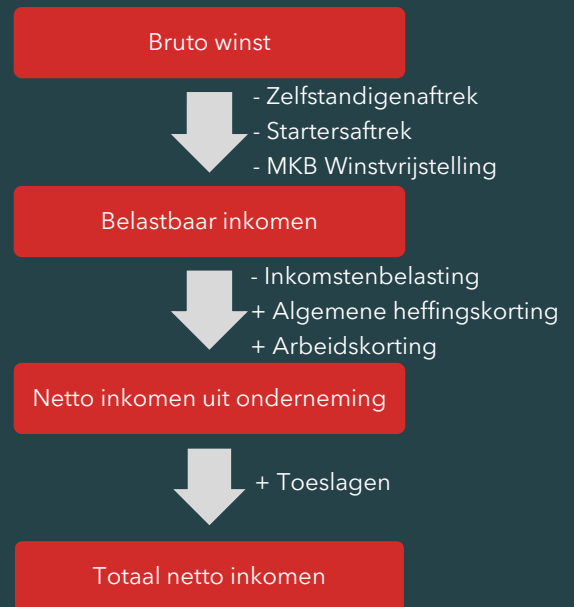
Het belangrijkste verschil tussen werknemers en zelfstandig ondernemers die belasting betalen in Box 1 (IB-ondernemers) betreffen de aftrekposten. Voor IB-ondernemers geldt namelijk een aantal extra aftrekposten die het deel van de winst waarover belasting moet worden afgedragen verlagen. De belangrijkste zijn de zelfstandigenaftrek, startersaftrek en MKB-winstvrijstelling. Over dit verlaagde belastbare inkomen betalen de IB-ondernemers vervolgens gewoon inkomstenbelasting. Ook maken zij gebruik van de algemene heffingskorting en arbeidskorting. Indien het netto inkomen van de IB-ondernemer niet te hoog is, kunnen zij ook toeslagen ontvangen bovenop het netto inkomen.

Bovendien profiteren IB-ondernemers niet van een hoger WML. Zij bepalen immers zelf hun tarieven. Hiervoor geldt geen minimum.

Uitwerking HH voor IB-ondernemers

Ook voor zelfstandigen vervangt de HH (een deel van) de toeslagen, de algemene heffingskorting en de arbeidskorting. Dit is vergelijkbaar met de werking van de HH voor werknemers. Er zijn echter een paar verschillen.

Het belangrijkste verschil tussen de uitwerking van de HH voor IB-ondernemers en werknemers betreft het effect van de WML-verhoging. Deze verhoging is nodig om personen met een laag inkomen te compenseren voor het wegvallen van de toeslagen, omdat de HH alleen hier niet voldoende voor kan compenseren. Ook voor zelfstandigen met een lage winst kan de HH alleen niet voldoende compenseren voor het wegvallen van de toeslagen. Waar werknemers hiervoor worden gecompenseerd met de WML-verhoging, profiteren IB-ondernemers hier niet van. Zij kennen immers geen minimumtarieven. Hierdoor kan er substitutie plaatsvinden van IB-ondernemers met een lage winst naar werknemers. Dergelijke substitutie is overigens in veel adviezen beoogd, onder andere de commissie-Borstlap (2020). Zelfstandigen met een hogere winst of die geen recht hebben op startersaftrek of zelfstandigenaftrek betalen meer inkomstenbelasting, waardoor er voor hen wel ruimte is om via de HH te compenseren voor het wegvallen van toeslagen.

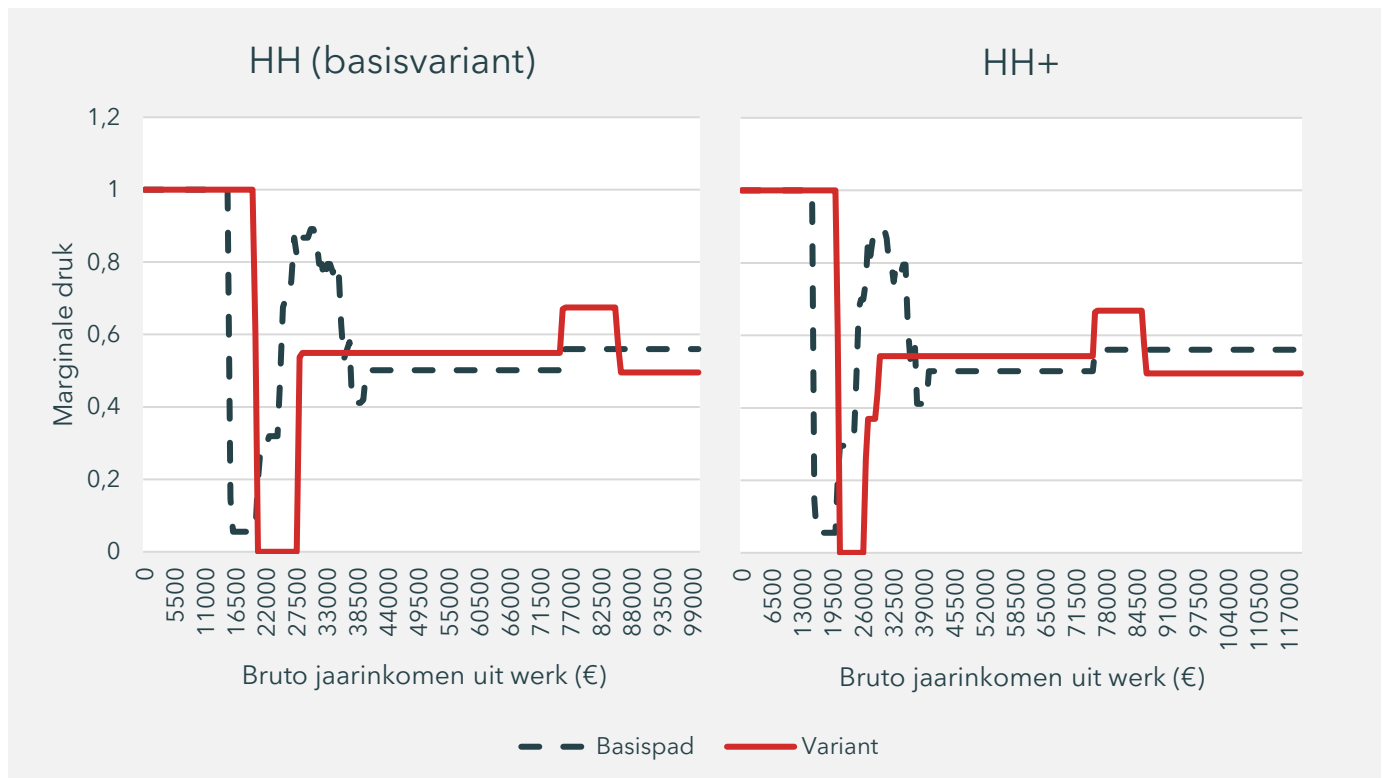

5.4 Marginale druk

Het vervangen van de zorgtoeslag, huurtoeslag, AHK en AK door de HH leidt tot een substantiële verlaging van de marginale belastingdruk voor lagere middeninkomens, wat een prikkel creëert om meer uren te gaan werken. Lagere middeninkomens ervaren in het huidige belasting- en toeslagenstelsel een piek in de marginale druk, door samenloop van de afbouwtrajecten van de huurtoeslag, zorgtoeslag en de algemene heffingskorting. Dit geldt in beide varianten van de HH. Onder de HH is de marginale druk voor een alleenstaande zonder kinderen tot rond de 27 duizend euro nul. Tot ongeveer 36 duizend euro is de marginale druk niet meer nul, maar nog wel substantieel lager dan nu (zie Figuur 5.6). Voor een alleenstaande ouder is de marginale druk nihil tot 32 duizend euro en substantieel lager dan nu tot 46 duizend euro (Figuur 5.7). Dit komt, ten eerste, doordat er geen samenloop van afbouwtrajecten meer is, omdat toeslagen en heffingskortingen zijn geïntegreerd in één HH. Ten tweede, is het inkomen waarbij alleenstaanden met en zonder kinderen de HH volledig verzilveren hoger dan de bijstand, waardoor de alleenstaande boven bijstandsniveau nog steeds belastingvrij kan verdienen en dus een marginale druk van nul ervaart.

Voor hogere middeninkomens en rijkere huishoudens, heeft de HH weinig effect op de marginale belastingdruk. De HH bouwt wel af met inkomen, maar de marginale druk die daardoor gecreëerd wordt is ongeveer gelijk aan de marginale druk uit de afbouw van de AHK en de AK.

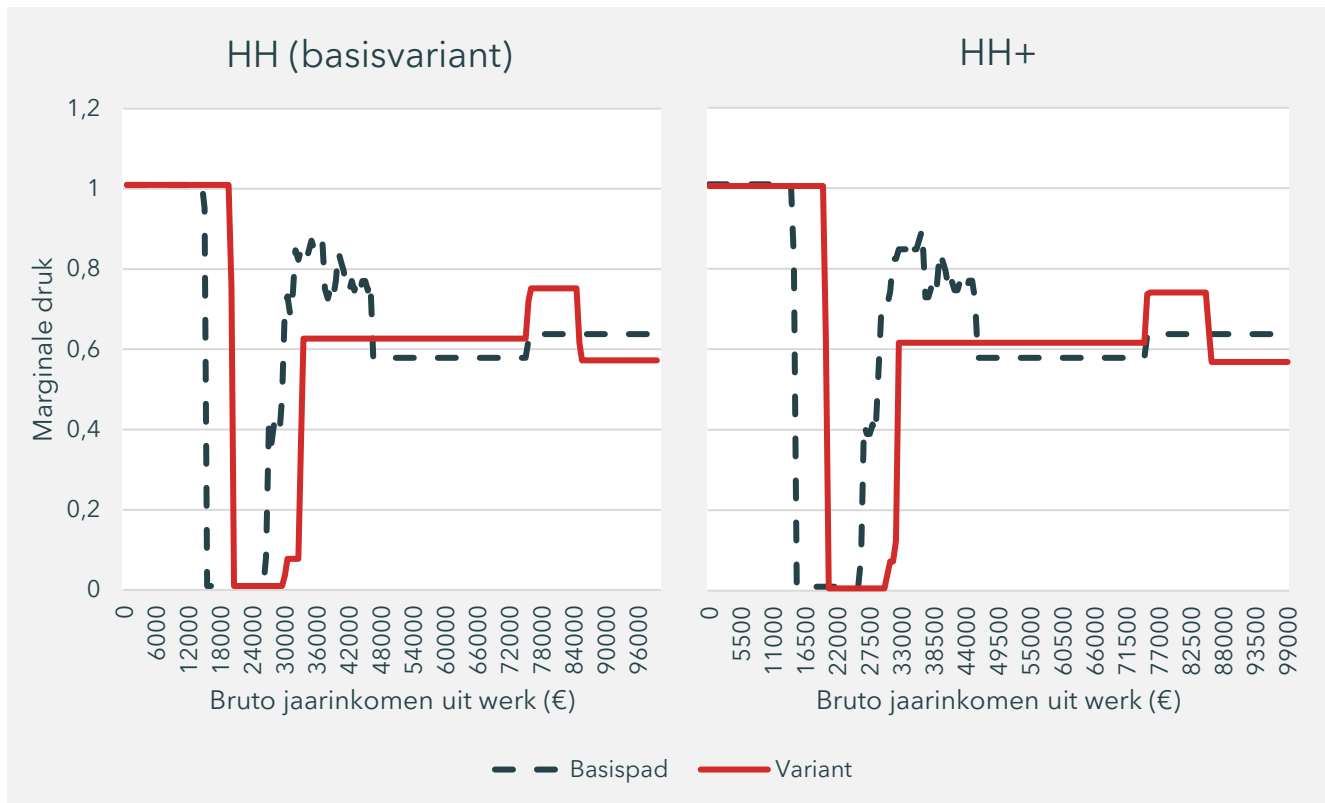
Figuur 5.6 Vervangen toeslagen door HH leidt tot substantiële verlaging marginale druk voor middeninkomens

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Figuur toont de marginale belastingdruk als functie van het bruto inkomen uit werk voor een alleenstaande zonder kinderen. Hierbij is uitgegaan van ontvangst van een bijstandsuitkering zolang het huishouden netto minder verdient dan de hoogte van de bijstand.

Figuur 5.7 Vervangen toeslagen door HH leidt tot substantiële verlaging marginale druk voor middeninkomens

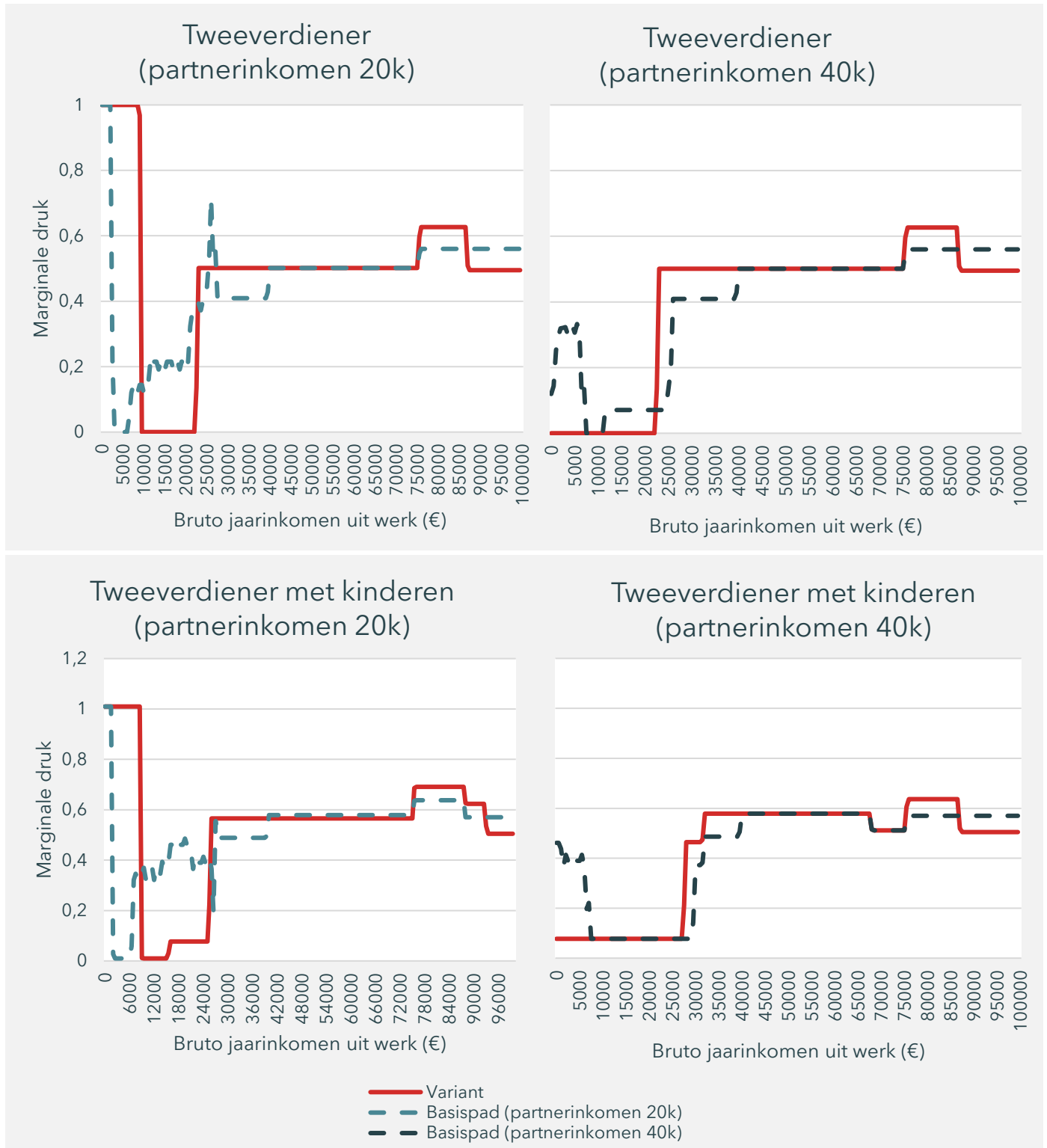
Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Figuur toont de marginale belastingdruk als functie van het bruto inkomen uit werk voor een alleenstaande ouder met twee kinderen. Hierbij is uitgegaan van ontvangst van een bijstandsuitkering zolang het huishouden netto minder verdient dan de hoogte van de bijstand.

Voor een deel van de tweeverdieners leidt de HH tot een lagere marginale druk, vooral voor partners in een tweeverdiener koppel met een inkomen tot 20 duizend euro per jaar (0). Net als voor alleenstaande (ouders) en eenverdieners, komt dit doordat er onder de HH geen samenloop van afbouwtrajecten meer is. Hier speelt ook mee dat de IACK - die de marginale belastingdruk voor de minstverdiener verlaagt - behouden blijft.

De marginale druk verschilt nauwelijks meer naar gelang het partnerinkomen. Dit komt doordat, in tegenstelling tot de toeslagen, de HH niet afhankelijk is van het partnerinkomen. De HH bouwt namelijk af met persoonlijk inkomen, in plaats van met huishoudensinkomen. Na invoering van de HH, zijn alleen de bijstand, het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag nog afhankelijk van het huishoudensinkomen.

Figuur 5.8 Vervangen toeslagen door HH leidt tot verlaging marginale druk voor deel tweeverdieners

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Figuren tonen de marginale druk in het basispad en in de basisvariant voor de tweede partner in het tweeverdiener koppel, voor een vast inkomen van de eerste partner (20k/40k). De marginale druk in basispad hangt af van het inkomen van de partner, doordat toeslagen afbouwen met huishoudensinkomen. In de basisvariant heeft het partnerinkomen alleen effect op het recht op de bijstand en de hoogte van kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag.

5.5 Participatieprikkel

De prikkel om vanuit de sociale zekerheid betaald werk te accepteren verandert in de beide HH-varianten. Dit hangt onder andere samen met de verhoging van de bijstandsuitkering, de verhoging van het WML en het incorporeren van de arbeidskorting in de HH.

De prikkel om te participeren vanuit de bijstand kan worden gekwantificeerd door middel van de 'participatiebelasting'. Een hoge participatiebelasting betekent dat werken vanuit de bijstand weinig financieel voordeel oplevert. De participatiebelasting indiceert het percentage van het extra verdiende bruto inkomen dat zich niet vertaalt in een hoger netto inkomen, wanneer iemand gaat werken vanuit de bijstand.

De HH heeft een beperkt effect op de participatiebelasting. De bijstandsuitkeringen en het netto WML stijgen beide, waardoor het procentuele verschil en daarmee de participatieprikkel grosso modo gelijk blijft (Tabel 5.3). Alleen in de variant HH+ is voor een alleenstaande ouder sprake van substantiële stijging van de participatiebelasting. Voor hen wordt het verrichten van betaald werk minder aantrekkelijk dan nu.

Hiertegenover staat dat de verhoogde transparantie van de HH leidt tot minder onzekerheid over het inkomen dat men zou overhouden bij het accepteren van betaald werk. Dit kan juist een positief effect hebben op de arbeidsparticipatie van bijstandsgerechtigden.

Tabel 5.3 HH verandert participatiebelasting amper

	Basispad	HH (basisvariant)	HH+
Alleenstaande zonder kinderen			
4 dagen tegen WML	74%	82%	80%
5 dagen tegen WML	60%	56%	59%
Alleenstaande ouder met 2 kinderen			
4 dagen tegen WML	60%	68%	76%
5 dagen tegen WML	43%	48%	57%
Paar zonder kinderen			
5+0 dagen tegen WML	88%	95%	95%
5+5 dagen tegen WML	25%	17%	20%
Paar met 2 kinderen			
5+0 dagen tegen WML	91%	96%	96%
5+5 dagen tegen WML	22%	16%	26%

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: De tabel geeft weer hoeveel procent van het extra verdiende bruto inkomen zich niet vertaalt in een hoger netto inkomen, wanneer iemand gaat werken vanuit de bijstand (participatiebelasting). Dit is afhankelijk van het salaris. We tonen deze participatiebelasting voor verschillende huishoudentypes, die vier of vijf dagen per week gaan werken tegen het minimumuurloon.

De participatieprikkel wordt kleiner voor mensen die andere inkomensbronnen hebben dan arbeid. Dit kan gaan om sociale zekerheid, pensioen en inkomen uit de eigen woning. Door de integratie van de arbeidskorting in de HH wordt het geheel aan heffingskortingen minder conditioneel op participatie, wat de prikkel voor betaald werk vermindert. In de sociale zekerheid geldt dit bijvoorbeeld voor de participatieprikkel vanuit de

werknemersverzekeringen (WIA en WW). Die wordt kleiner, waardoor de uitstroom vanuit de WIA en WW naar betaald werk kan afnemen.

5.6 Niet-gebruik

De zorg- en huurtoeslag kennen momenteel een niet-gebruikspercentage van ongeveer 10 procent (SEO, 2022). Niet-gebruikers zijn huishoudens die wel recht hebben op een toeslag, maar deze niet aanvragen en hierdoor niet ontvangen. Zij lopen dus inkomensondersteuning mis waar zij wel recht op hebben. Het ministerie van Financiën (2019) schat dat de ondergrens voor niet-gebruik van toeslagen op 2 à 3 procent ligt.

Niet-gebruik verlaagt de effectiviteit van inkomensondersteuning, doordat niet de volledige beoogde doelgroep de inkomensondersteuning ontvangt (Hernanz et al., 2004). Inkomensondersteuning dient huishoudens met onvoldoende inkomen te helpen om te voorkomen dat zij in armoede belanden. Wanneer huishoudens vervolgens geen gebruikmaken van deze extra ondersteuning, is er een grotere kans dat zij alsnog in armoede belanden.

Er kunnen vele verschillende redenen zijn waarom huishoudens geen gebruikmaken van toeslagen waar ze wel recht op hebben. Zo kunnen huishoudens niet op de hoogte zijn van hun recht op een toeslag, bijvoorbeeld doordat zij niet via standaardregels, maar via een uitzondering in aanmerking komen (CPB, 2019; Eurofound, 2015; Janssens & Van Mechelen, 2022). Andere redenen voor niet-gebruik zijn de angst voor terugvorderingen (CPB, 2019), de (relatief) hoge aanvraagkosten (in de vorm van een ingewikkelde aanvraagprocedure) (CPB, 2019; Hernanz et al., 2004) en stigma (Hernanz et al., 2004).

De HH vermindert naar verwachting het niet-gebruik, omdat het een heffingskorting is die niet hoeft te worden aangevraagd. In vergelijking met toeslagen vermindert de HH de relevantie van alle vier de redenen voor niet-gebruik (informatiegebrek, angst voor terugvorderingen, hoge aanvraagkosten en stigma). Een heffingskorting wordt automatisch verrekend met het maandelijkse salaris. Hierdoor daalt het niet-gebruik naar verwachting substantieel. Er kan nog wel sprake zijn van niet-gebruik bij bijvoorbeeld zelfstandigen, die alleen heffingskortingen ontvangen wanneer zij aangifte inkomstenbelasting doen.

Referenties

- Aaronson, D., French, E., Sorkin, I., & To, T. (2018). Industry Dynamics and the Minimum Wage: a Putty-Clay Approach. *International Economic Review*, 59(1), 51-84.
- CBS (2010). *Helpt belastingvoordeel hypotheekrenteaftrek naar rijkste huishoudens*. Verkregen op 19 oktober 2023 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2010/19/helpt-belastingvoordeel-hypotheekrenteaftrek-naar-rijkste-huishoudens>
- CBS (2018). *Recordaantal kinderen met kinderopvangtoeslag*. Verkregen op 18 oktober 2023 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/recordaantal-kinderen-met-kinderopvangtoeslag>
- CBS (2023). *Recht op en gebruik van kinderopvangtoeslag, 2015-2021*. Verkregen op 18 september via <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/07/recht-op-en-gebruik-van-kinderopvangtoeslag-2015-2021>
- Commissie Borstlap (2020). In wat voor land willen wij werken? Te downloaden via www.rijksoverheid.nl.
- CPB (2019). *Gebruik (en niet-gebruik) van de toeslagen in Nederland: Empirische analyse van huurtoeslag en kindgebonden budget*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- CPB & SCP (2023). *Herziening financieringsstelsel kinderopvang: Maatschappelijke effecten van het voorgenomen kabinetsplan*. Den Haag: Centraal Planbureau & Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CPB (2020a). *Kansrijk arbeidsmarktbeleid: Update minimumloonbeleid*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- CPB (2020b). *Effecten verhogen minimumloon*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Dienst Toeslagen (2022). *Stand van de Uitvoering 2022*. Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Eurofound (2015). *Access to social benefits: Reducing non-take-up*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Hernanz, V., Malherbet, F. & Pellazzari, M. (2004). *Take-Up of Welfare Benefits in OECD Countries: A Review of the Evidence* (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 1).
- Instituut voor Publieke Economie (2023). *Het einde van de toeslagen: Een robuust belastingstelsel voor inkomen uit werk*. Den Haag: Instituut voor Publieke Economie.
- Janssens, J. & Van Mechelen, N. (2022). To take or not to take? An overview of the factors contributing to the non-take-up of public provisions. *European Journal of Social Security*, 24(2), 95-116.
- Koot, P. & Gielen, M. (2019). Naar eenvoudigere inkomensafhankelijke regelingen. In S. Cnossen & B. Jacobs (red.), *Ontwerp voor een beter belastingstelsel*, pp. 190-201, Amsterdam: ESB.
- Lordan, G., & Neumark, D. (2018). People versus machines: The impact of minimum wages on automatable jobs. *Labour Economics*, 52, 40-53.
- Ministerie van Financiën (2019). *IBO Toeslagen deel 1: Eenvoud of maatwerk: Uitrusten binnen het bestaande toeslagenstelsel*. Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Ministerie van Financiën (2020a). *IBO Toeslagen deel 2: Eenvoud of maatwerk: Alternatieven voor het bestaande toeslagenstelsel*. Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Ministerie van Financiën (2020b). *Eindrapportage Alternatieven voor het toeslagenstelsel*. Den Haag: Ministerie van Financiën.
- Ministerie van Financiën (2023). *Tussenrapportage Toekomst Toeslagenstelsel - Bijlage 1*. Den Haag: Ministerie van Financiën.
- SEO (2017). *Evaluatie fiscale ondernemersregelingen*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- SEO (2022). *Evaluatie Toeslagenstelsel: Evaluatie Awir, uitvoering en dienstverlening toeslagen*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- SEO (2023). *Doelen en effectiviteit van de alleenstaande ouderkop in het kindgebonden budget*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.
- Sorkin, I. (2015). Are there long-run effects of the minimum wage? *Review of Economic Dynamics*, 18(2), 306-333.
- Staat van de Uitvoering (2022). Te downloaden via www.rijksoverheid.nl.

Bijlage A Toelichting basispad

Bijlage A.1 Zorgtoeslag

De zorgtoeslag is een maandelijkse bijdrage van de overheid om de zorgverzekering betaalbaar te houden.²⁶ De hoogte van en het recht op de zorgtoeslag zijn afhankelijk van of een aanvrager een toeslagpartner heeft, het inkomen en het vermogen van de aanvrager en de eventuele toeslagpartner.

In 2024 bedraagt de zorgtoeslag 123 euro per maand ingeval de ontvanger geen toeslagpartner heeft en 236 euro indien de ontvanger wel een toeslagpartner heeft. Vanaf een inkomen van 26.819 euro per jaar (zowel met als zonder toeslagpartner) neemt de toeslag lineair af. Vanaf een jaarlijks inkomen van 37.496 euro voor iemand zonder toeslagpartner en een jaarlijks gezamenlijk inkomen van 47.368 euro voor iemand met toeslagpartner, bedraagt de toeslag nul.

De zorgtoeslag kent bovendien een vermogenstoets. Bij een vermogen dat op 1 januari hoger dan de gestelde vermogensgrenzen is, vervalt het recht op de zorgtoeslag volledig. Voor iemand zonder toeslagpartner ligt de vermogensgrens op 140.213 euro. Met een toeslagpartner ligt de vermogensgrens voor het gezamenlijke vermogen op 177.301 euro.

In de simulaties van het basispad gaan we ervan uit dat ieder huishouden in principe recht heeft op zorgtoeslag, tenzij het huishoudensinkomen boven de inkomensgrens van de zorgtoeslag valt.

Bijlage A.2 Huurtoeslag

De huurtoeslag is bedoeld om huishoudens met lage inkomens maandelijks tegemoet te komen in de huurkosten van hun woning. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van veel verschillende variabelen, zoals leeftijd, het huishoudentype, het verzamelinkomen en vermogen van het huishouden en de maandelijkse huurkosten van de woning.

De exacte relatie tussen de inputvariabelen en de hoogte van de huurtoeslag is erg ingewikkeld en lastig te doorzien. Bovendien zijn er voor een groot aantal uitzonderingsgevallen andere regels vastgelegd die het recht op en de hoogte van de huurtoeslag bepalen.²⁷

In de standaardgevallen wordt de huurtoeslag als volgt berekend. De huurtoeslag wordt berekend als gestaffeld percentage van de rekenhuur. Tabel A.1 geeft weer hoe deze gestaffelde percentages eruit zien.

²⁶ <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/zorgtoeslag/content/kan-ik-zorgtoeslag-krijgen>

²⁷ Voor ieder van de volgende groepen worden namelijk uitzonderingen gemaakt: mensen die vanwege een huurverhoging het recht op huurtoeslag verliezen, co-ouders, jongeren onder de 18 jaar met een kind of waarvan beide ouders zijn overleden, mensen waarvan medebewoners langer dan een jaar niet thuis wonen, mensen die thuiszorg krijgen, grote huishoudens, gehandicapten en mensen met 'bijzonder' inkomen of vermogen.

Tabel A.1 Vergoedingspercentage huurtoeslag hangt af van hoogte rekenhuur

Hoogte rekenhuur	% vergoed
0 t/m Basishuur	0%
Basishuur t/m Kwaliteitskortingsgrens	100%
Kwaliteitskortingsgrens t/m Aftoppingsgrens	65%
> Aftoppingsgrens	0% of 40%

Bron: ministerie van Financiën

Voor huurkosten lager dan de basishuur, wordt geen huurtoeslag uitbetaald. Dit is het deel van de huurkosten dat voor eigen rekening is. De basishuur is afhankelijk van het huishoudensinkomen, zoals weergegeven in Tabel A.2. Tussen de afbouwgrens en de maximale inkomensgrens neemt het basisbedrag toe met de formule $a * \text{Inkomen}^2 + b * \text{Inkomen}$, waarbij a en b parameters zijn, die ieder jaar opnieuw worden vastgesteld en verschillend zijn voor eenpersoons-, meerpersoons-, eenpersoonsouderen- en meerpersoonsouderenduiskhoudens. De basishuur bepaalt uiteindelijk het inkomen vanaf waar het recht op huurtoeslag vervalt. Wanneer de basishuur namelijk hoger is dan de daadwerkelijke huur (alle huiskhoudens) of hoger dan de aftoppingsgrens (huiskhoudens waarvoor het vergoedingspercentage boven de aftoppingsgrens nul is), wordt er geen huurtoeslag meer uitbetaald.

Tabel A.2 Hoogte van basishuur afhankelijk van huiskhoudensinkomen

Inkomen	Type huiskhouden			
	Eenpersoons	Meerpersoons	Eenpersoonsouderen	Meerpersoonsouderen
0 t/m Afbouwgrens	€226,67 - €34,67	€226,67 - €34,67	€224,85 - €34,67	€223,04 - €34,67
> Afbouwgrens	0,00000041337 * $\text{Inkomen}^2 +$ 0,002393492603 * $\text{Inkomen} - €34,67$	0,00000024449 * Inkomen^2 + 0,001807837711 * $\text{Inkomen} - €34,67$	0,000000559775 * Inkomen^2 - 0,002120192534 * $\text{Inkomen} - €34,67$	0,000000363503 * Inkomen^2 - 0,003053924481 * $\text{Inkomen} - €34,67$

Bron: ministerie van Financiën

De hoogte van de afbouwgrens is ook weer afhankelijk van het type huiskhouden. Voor eenpersoonshuiskhouden ligt deze namelijk op 20.700 euro per jaar, voor een meerpersoonshuiskhouden op 26.975 euro, voor een eenpersoonsouderenduiskhouden op 22.025 euro en voor een meerpersoonsouderenduiskhouden op 29.325 euro per jaar.

Het deel van de rekenhuur dat boven de basishuur, maar onder de kwaliteitskortingsgrens ligt, wordt volledig gesubsidieerd. In 2024 ligt de kwaliteitskortingsgrens op 454,47 euro per maand voor alle huiskhouden.

Het deel van de rekenhuur dat tussen de kwaliteitskortingsgrens en de aftoppingsgrens ligt, wordt vergoed voor 65 procent. De hoogte van de aftoppingsgrens is afhankelijk van het aantal personen in het huiskhouden. Indien het huiskhouden uit één of twee personen bestaat, is de aftoppingsgrens 650,43 euro per maand. Indien het huiskhouden uit drie of meer personen bestaat, is de aftoppingsgrens 697,07 per maand.

Het deel van de rekenhuur dat boven de aftoppingsgrens ligt, wordt in principe niet gesubsidieerd. Alleen in het geval dat de huurder, diens partner of één van de medebewoners van pensioengerechtigde leeftijd is, het eenpersoonshuiskhouden betreft, of de woning is aangepast vanwege een handicap van de huurder, diens partner of een medebewoner, wordt het deel boven de aftoppingsgrens nog voor veertig procent vergoed.

Daarnaast geldt er een harde vermogensgrens. Ieder jaar wordt op 1 januari het vermogen vastgesteld. Dit bepaalt het recht op huurtoeslag voor de rest van het jaar. Voor iemand zonder toeslagpartner, vervalt het recht op huurtoeslag bij een vermogen van 36.952 euro in 2024. Ook eventuele medebewoners, die geen toeslagpartners zijn, mogen geen hoger vermogen hebben dan 36.952 euro. Kinderen ouder dan 18 jaar worden hierbij meegerekend als medebewoners. Vermogen van kinderen jonger dan 18 jaar wordt opgeteld bij het vermogen van de ouders. Met een toeslagpartner vervalt het recht op huurtoeslag bij een gezamenlijk vermogen van maximaal 73.904 euro.

Tenslotte geldt dat er geen huurtoeslag wordt uitbetaald indien de huur boven de maximale huurgrens ligt. De maximale huurgrens is afhankelijk van de leeftijd van de ontvanger. De maximale huurgrens bedraagt in 2024 879,66 euro per maand, indien de huurder, diens partner of een van de medebewoners 23 jaar of ouder is, of de woning deelt met een kind of pleegkind van de huurder, diens partner of een medebewoners, of de huurder, diens partner of de medebewoner jonger dan 23 jaar is en een handicap heeft. In alle overige gevallen bedraagt de maximale huurgrens in 2024 454,47 euro per maand. De meeste uitzonderingsgevallen op de standaardregels betreffen uitzonderingen op deze maximale huurgrens.

In de simulaties van het basispad gaan we ervan uit dat ieder huishouden in principe recht heeft op huurtoeslag, tenzij het huishoudensinkomen boven de inkomensgrens van de huurtoeslag valt. We gaan hierbij uit van een maandelijkse huur van 576 euro.

Bijlage A.3 Kindgebonden budget

Het kindgebonden budget is een bijdrage in de kosten van kinderen tot 18 jaar.²⁸ Het kindgebonden budget is de enige regeling waarvoor semiautomatisch het recht wordt bepaald. Wanneer een huishouden namelijk al een andere toeslag ontvangt, wordt ook automatisch het recht op het kindgebonden budget gecontroleerd. De hoogte van en het recht op het kindgebonden budget zijn afhankelijk van de samenstelling van het huishouden, het verzamelinkomen en vermogen van het huishouden, het krijgen van kinderbijslag en de leeftijd van het kind. Voor co-ouders, samengestelde gezinnen, stief-, pleeg- en adoptiekinderen, gezinnen die in (deels) in het buitenland wonen of werken en ouders die nog bij hun eigen ouders woonachtig zijn, gelden er aangepaste regels.

Tot de afbouwgrens ontvangen ouders het maximale kindgebonden budget. Het maximale kindgebonden budget varieert met het hebben van een toeslagpartner, het aantal kinderen in het huishouden en de leeftijd van de kinderen. Tabel A.3 geeft deze maximale bedragen weer.

Tabel A.3 Maximaal bedrag kindgebonden budget hoger voor alleenstaande ouders

Aantal kinderen	Alleenstaande ouder	Ouder met toeslagpartner
1 kind	€5.916	€2.436
Verhoging per extra kind	€2.436	€2.436
Verhoging voor elk kind van 12 t/m 15 jaar	€694	€694
Verhoging voor elk kind van 16 t/m 17 jaar	€924	€924

Bron: ministerie van Financiën

²⁸ <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/kindgebonden-budget/content/kan-ik-kindgebonden-budget-krijgen>

Vanaf een inkomen boven de afbouwgrens neemt het kindgebonden budget af met het inkomen. Voor alleenstaande ouders ligt deze afbouwgrens op 26.819 euro per jaar. Voor ouders met een toeslagpartner ligt de grens voor het gezamenlijk inkomen op 35.849 euro per jaar. Voor iedere euro die boven deze grens wordt verdiend, vermindert de toeslag met 6,75 eurocent.

Ten slotte geldt ook voor het kindgebonden budget een harde vermogenstoets. Indien het vermogen op 1 januari hoger is dan 140.213 euro voor iemand zonder toeslagpartner of hoger dan 177.301 voor iemand met toeslagpartner, vervalt het recht op het kindgebonden budget voor dat jaar.

In de simulaties gaan we ervan uit dat ieder huishouden in principe recht heeft op het kindgebonden budget, tenzij het huishoudensinkomen boven de inkomensgrens van het kindgebonden budget valt. We gaan hierbij uit van een huishouden met één kind van tien jaar oud.

Bijlage A.4 Kinderopvangtoeslag

De kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van geregistreerde kinderopvang voor werkende of studerende ouders.²⁹ De hoogte van de kinderopvangtoeslag is afhankelijk van de uurprijs van de opvang, het aantal uur dat gebruik wordt gemaakt van kinderopvang, huishoudensinkomen en hoeveel kinderen in het huishouden naar de kinderopvang gaan.

De kinderopvangtoeslag bedraagt een percentage van de uurprijs van de opvang, tot een maximumuurprijs. Het deel van de uurprijs dat eventueel boven deze maximumuurprijs ligt wordt niet vergoed door de kinderopvangtoeslag. De maximumuurprijs verschilt per soort opvang en is weergegeven in Tabel A.4.

Tabel A.4 Maximumuurprijs hangt af van soort opvang

Soort opvang	Maximumuurprijs
Dagopvang	€9,65
Buitenschoolse opvang	€8,30
Gastouderopvang	€7,24

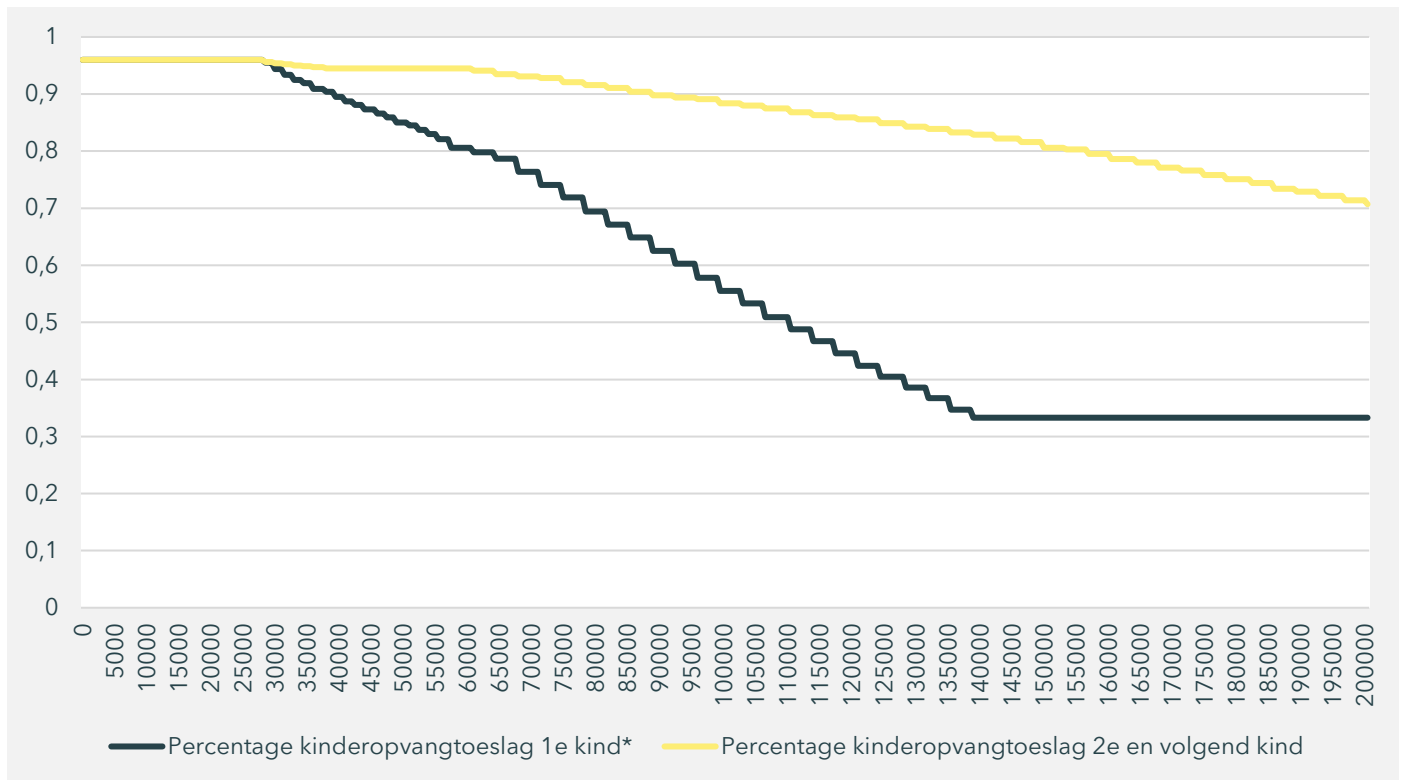
Bron: Belastingdienst

Het percentage van de uurprijs dat vervolgens via de kinderopvangtoeslag wordt vergoed is afhankelijk van het inkomen van de ouders en of één of meerdere kinderen uit het gezin naar de opvang gaan. Figuur A.1 geeft weer hoe dit percentage varieert met inkomen. Voor inkomens lager dan 28.297 euro per jaar is het percentage maximaal met 96 procent. De overige 4 procent bedraagt de eigen bijdrage van de ouders. Het vergoede percentage neemt daarna in kleine stapjes af naarmate de ouders een hoger inkomen hebben. Voor het eerste kind³⁰ in het huishouden dat naar de kinderopvang gaat, bouwt het vergoede percentage sneller af dan voor het tweede en alle volgende kinderen.

²⁹ <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/kinderopvangtoeslag/content/kan-ik-kinderopvangtoeslag-krijgen>

³⁰ Het eerste kind betreft het kind in het huishouden dat het meeste aantal uren naar de kinderopvang gaat.

Figuur A.1 Vergoede percentage kinderopvangkosten neemt af met inkomen

Bron: rijksoverheid³¹

Noot: * Het eerste kind betreft het kind in het huishouden dat het meeste aantal uren naar de kinderopvang gaat.

In de simulaties gaan we ervan uit dat ieder huishouden in principe recht heeft op kinderopvangtoeslag wanneer zij werken, tenzij het huishoudensinkomen boven de inkomensgrens van de kinderopvangtoeslag valt. Omdat de daadwerkelijke maandelijkse kinderopvangtoeslag afhangt van het aantal uren dat een huishouden gebruikmaakt van kinderopvang, zouden wij in de simulaties een aanname moeten maken over het aantal uren dat gebruik wordt gemaakt van kinderopvang in het standaardhuishouden. In werkelijkheid hangt het gebruik van kinderopvang echter samen met het huishoudensinkomen (CPB & SCP, 2023), maar hier zijn geen openbare gegevens over beschikbaar. In plaats daarvan gaan we daarom uit van de gemiddelde kinderopvangtoeslag naar huishoudensinkomen, zoals dat voor het laatst door het CBS is berekend in 2017 (CBS, 2018). Deze gemiddelde kinderopvangtoeslag schalen we omhoog aan de hand van de gestegen vergoedingspercentages en maximale uurtarieven in de kinderopvangtoeslag sinds 2017 en het hogere gemiddelde aantal uren dat gebruik wordt gemaakt van kinderopvang. De uitkomsten hiervan zijn weergegeven in Tabel A.5.

Tabel A.5 Gemiddelde jaarlijkse kinderopvangtoeslag in 2017 en 2024 naar huishoudensinkomen

Inkomensdeciel	2017	2024
Eerste deciel (laag inkomen)	5.170	7.313
Tweede deciel	5.290	7.482
Derde deciel	5.120	7.183
Vierde deciel	4.770	6.706
Vijfde deciel	4.570	6.450

³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvangtoeslag/bedragen-kinderopvangtoeslag-2023>

Zesde deciel	4.160	5.800
Zevende deciel	4.030	5.691
Achtste deciel	3.980	5.405
Negende deciel	3.790	5.298
Tiende deciel (hoog inkomen)	3.690	5.250

Bron: CBS (2018), CBS StatLine en CBS StatLine Jeugdmonitor. Bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Vervolgens bepalen we aan de hand van de uitkomsten in Tabel A.5 en het gemiddelde huishoudensinkomen in ieder deciel een lineaire relatie tussen het huishoudensinkomen en de gemiddelde kinderopvangtoeslag.³² Dit geeft de volgende relatie tussen de jaarlijkse kinderopvangtoeslag en het jaarlijkse huishoudensinkomen:

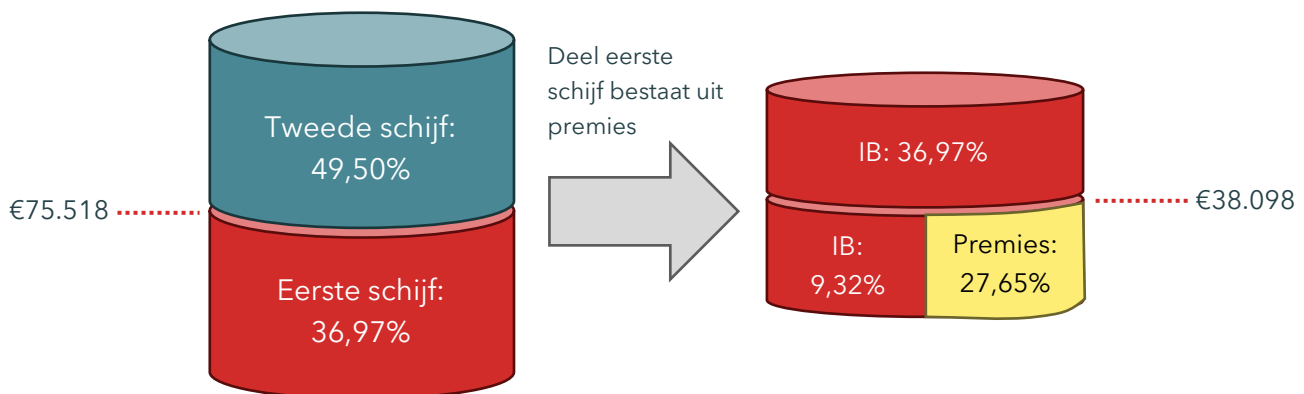
$$Kinderopvangtoeslag = 7.090,27 - 9,841 * \frac{Huishoudensinkomen}{1.000}$$

In de simulaties gaan we ervan uit dat ieder huishouden waarvan alle ouders werken - dus niet de eenverdieners - dit gemiddelde bedrag aan kinderopvangtoeslag ontvangen.

Bijlage A.5 Inkomstenbelasting en premies volksverzekering

De te betalen inkomstenbelasting over inkomen uit werk en wonen (Box 1) wordt bepaald aan de hand van twee belastingschijven (zie Figuur A.2). Inkomen tot en met 75.518 euro per jaar valt in de eerste schijf en wordt belast met 36,97 procent. Het deel van het inkomen dat hoger is dan 75.518 euro valt in de tweede schijf en wordt met 49,50 procent belast.

Figuur A.2 Inkomstenbelasting in Box 1 bestaat uit twee tarieven, waarvan een deel bovendien bestaat uit premies volksverzekeringen

Noot: IB = inkomstenbelasting. De premies volksverzekeringen bestaan voor 17,9 procent uit premies voor de Algemene Ouderdomswet (AOW), voor 0,10 procent uit premies voor de Algemene nabestaandenwet (Anw) en voor 9,65 procent uit premies voor de Wet langdurige zorg (Wlz).

Een deel van de te betalen belasting in de eerste schijf bestaat uit premies volksverzekeringen. Deze premies bedragen 27,65 procent van het deel van het inkomen dat minder is dan 38.098 euro per jaar. De overige 9,32 procent is inkomstenbelasting.

³² We schatten hiervoor een regressieanalyse op de datapunten in Tabel A.5.

AOW-gerechtigden betalen minder premies volksverzekeringen. Zij hoeven namelijk geen AOW-premie meer af te dragen. Hierdoor ligt de effectieve inkomstenbelasting over de eerste 38.098 euro lager voor AOW-gerechtigden, namelijk op 19,07 procent.

Bijlage A.6 Algemene heffingskorting (AHK)

De algemene heffingskorting (AHK) is een belastingkorting voor iedereen die inkomstenbelasting moet betalen. De hoogte van de AHK is maximaal voor lage inkomens en neemt daarna af met het inkomen van de ontvanger. In 2024 bedraagt de AHK maximaal 3.362 euro per jaar.

Tot een persoonlijk jaarinkomen van 24.813 euro is de AHK maximaal met 3.362 euro. Daarna neemt de AHK af met 6,630 procent van het inkomen van boven de 24.813 euro per jaar. Bij een jaarinkomen van 75.518 is de AHK nul (zie Tabel A.6 en Figuur A.3).

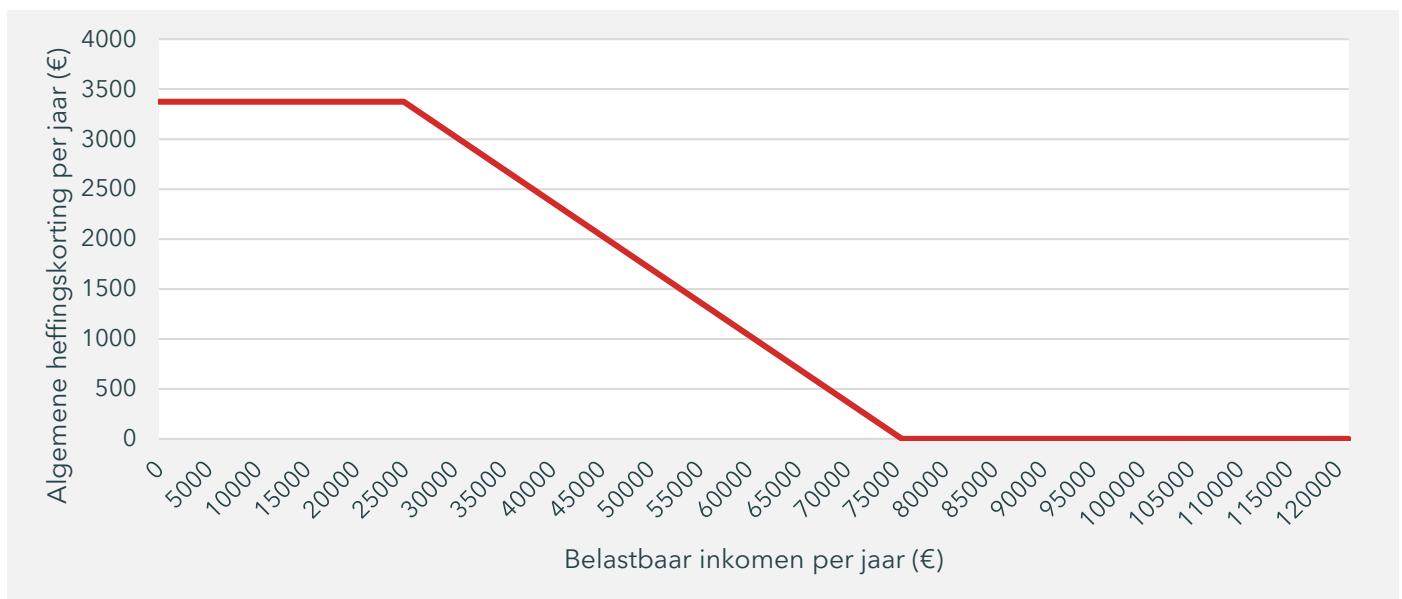
Tabel A.6 Algemene heffingskorting neemt af met inkomen

Belastbaar jaarinkomen	Algemene heffingskorting
< €24.813	€3.362
€24.913 - €75.518	€3.374 - 6,630%* (belastbaar inkomen - €24.812)
> €75.518	€0

Bron: Belastingdienst

Voor lage belastbare inkomens is de AHK niet volledig verzilverbaar. Bij een belastbaar jaarinkomen van bijvoorbeeld 8.000 euro, hoeft iemand slechts 2.957,60 euro aan belasting en premies volksverzekeringen te betalen. Dit is lager dan de AHK waarop deze persoon recht heeft. Dit verschil wordt niet uitbetaald.

Figuur A.3 Algemene heffingskorting neemt af met inkomen

Bron: Belastingdienst

De AHK ligt lager voor AOW-gerechtigden. Tot een persoonlijk jaarinkomen van 24.812 euro is de AHK maximaal met 1.735 euro. Daarna neemt de AHK af met 3,42 procent van het inkomen van boven de 24.812 euro per jaar. Bij een jaarinkomen van 75.518 is de AHK nul (zie Tabel A.7).

Tabel A.7 Lagere algemene heffingskorting voor AOW-gerechtigden

Belastbaar jaarinkomen	Algemene heffingskorting
< €24.813	€1.735
€24.813 - €75.518	€1.735 - 3,42%* (belastbaar inkomen - €24.812)
> €75.518	€0

Bron: Belastingdienst

Bijlage A.7 Arbeidskorting (AK)

De arbeidskorting (AK) is een heffingskorting voor personen met arbeidsinkomen. De hoogte van de AK bouwt eerst op met het arbeidsinkomen van de ontvanger. Vanaf een jaarinkomen van 39.958 euro per jaar bouwt de AK weer af met inkomen.

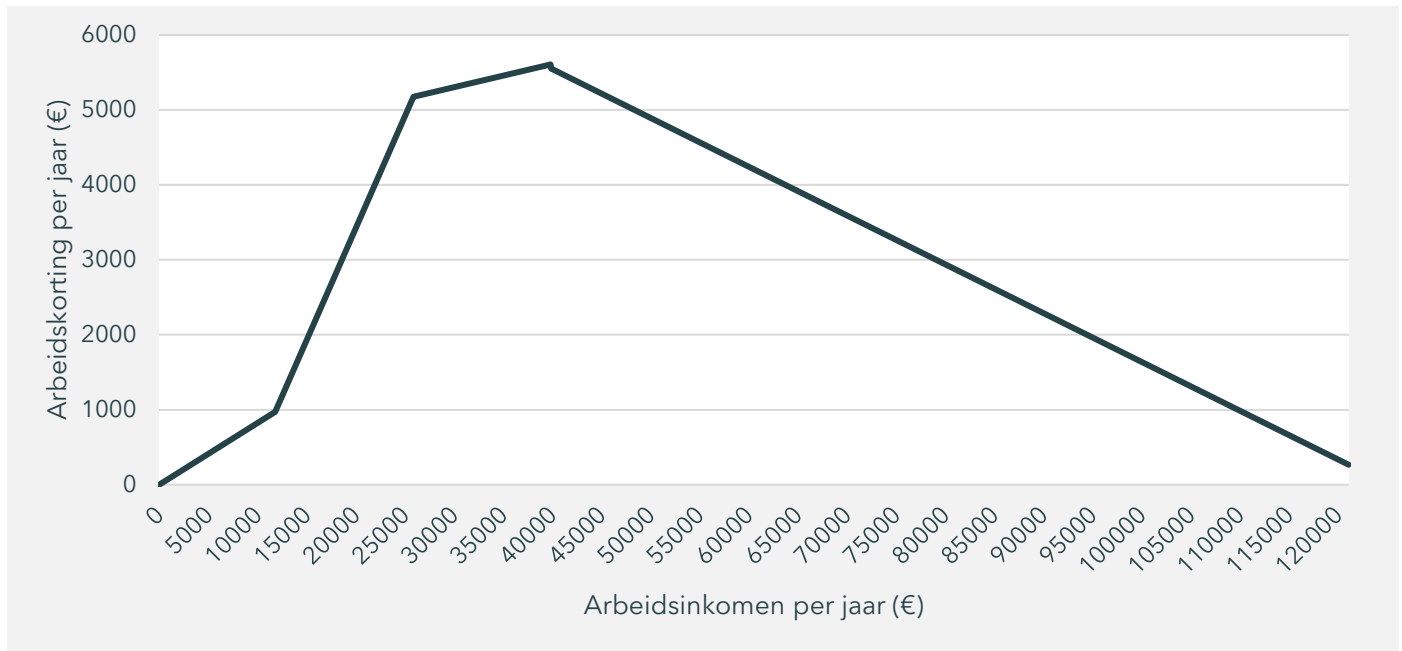
Bij een arbeidsinkomen van minder dan 11.491 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 8,425 procent van het arbeidsinkomen. Voor inkomens tussen de 11.491 en 24.821 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 968 euro plus 31,433 procent van het inkomen hoger dan 11.490 euro. Bij een inkomen tussen 24.821 en 39.958 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 5.158 euro plus 2,471 procent van het inkomen hoger dan 24.820 euro. Bij een inkomen van 39.958 euro per jaar is de AK maximaal. Daarna bouwt de AK af met 6,510 procent van het arbeidsinkomen boven de 39.957 euro per jaar. Bij een arbeidsinkomen hoger dan 124.935 euro per jaar is de arbeidskorting nul (zie Tabel A.8 en Figuur A.4).

Tabel A.8 Arbeidskorting neemt eerst toe met inkomen en daarna weer af

Arbeidsinkomen	Arbeidskorting
< €11.491	8,425% * arbeidsinkomen
€11.491 - €24.821	€968 + 31,433% * (arbeidsinkomen - €11.490)
€24.821 - €39.958	€5.158 + 2,471% * (arbeidsinkomen - €24.820)
€39.958 - €124.935	€5.532 - 6,510% * (arbeidsinkomen - €39.957)
> €124.935	€0

Bron: Belastingdienst

Figuur A.4 Arbeidskorting neemt eerst toe met inkomen en daarna weer af

Bron: Belastingdienst

Net als bij de AHK is het mogelijk dat iemand een hoger recht heeft op arbeidskorting dan er betaald moet worden aan inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. Door de opbouw van de arbeidskorting komt dit echter weinig voor. Wel kan het zijn dat iemand niet genoeg belasting moet betalen om de combinatie van de AHK en de AK volledig te verzilveren.

De AK ligt lager voor AOW-gerechtigden. Bij een arbeidsinkomen van minder dan 11.491 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 4,346 procent van het arbeidsinkomen. Voor inkomens tussen de 11.491 en 24.821 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 501 euro plus 16,214 procent van het inkomen hoger dan 11.490 euro. Bij een inkomen tussen 24.821 en 39.958 euro per jaar bedraagt de arbeidskorting 2.662 euro plus 1,275 procent van het inkomen hoger dan 24.820 euro. Bij een inkomen van 39.958 euro per jaar is de AK maximaal met 2.854 euro. Daarna bouwt de AK af met 3,358 procent van het arbeidsinkomen boven de 39.957 euro per jaar. Bij een arbeidsinkomen hoger dan 124.935 euro per jaar is de arbeidskorting nul (zie Tabel A.9).

Tabel A.9 Lagere arbeidskorting voor AOW-gerechtigden

Arbeidsinkomen	Arbeidskorting
< €11.491	4,346% * arbeidsinkomen
€11.491 - €24.821	€501 + 16,214% * (arbeidsinkomen - €11.490)
€24.821 - €39.958	€2.662 + 1,275% * (arbeidsinkomen - €24.820)
€39.958 - €124.935	€2.854 - 3,358% * (arbeidsinkomen - €39.957)
> €124.935	€0

Bron: Belastingdienst

Bijlage A.8 Inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK)

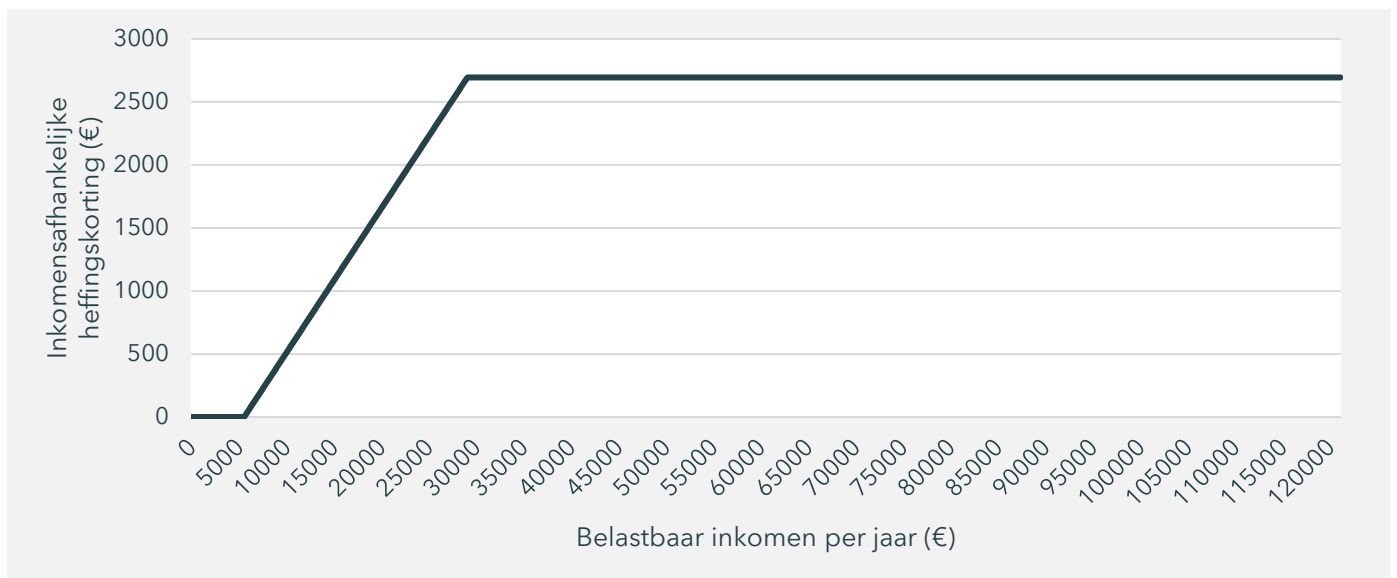
De inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) is een heffingskorting voor alleenstaanden en minstverdienende partner met kinderen die jonger dan 12 jaar oud zijn. De hoogte van de IACK is nul voor personen met een arbeidsinkomen lager dan 6.074 euro per jaar. Daarna neemt de IACK toe met het arbeidsinkomen van de ontvanger. Bij een jaarinkomen van 31.838 euro is de IACK maximaal. Vanaf dat punt is de IACK constant en gelijk aan 2.950 euro per jaar.

Tabel A.10 Inkomensafhankelijke combinatiekorting neemt eerst toe met inkomen en is daarna constant

Arbeidsinkomen	Inkomensafhankelijke combinatiekorting
< €6.074	€0
€6.074 - €31.838	11,45% * (arbeidsinkomen - €6.073)
> €31.838	€2.950

Bron: Belastingdienst

Figuur A.5 Inkomensafhankelijke combinatiekorting neemt eerst toe met inkomen en is daarna constant

Bron: Belastingdienst

Net als bij de AHK en de AK is het mogelijk dat iemand een hoger recht heeft op IACK dan er betaald moet worden aan inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. Dit niet-verzilverde recht wordt niet uitbetaald.

De IACK wordt uitgefaseerd. In het belastingplan 2023 is opgenomen dat ouders van kinderen geboren na 1 januari 2025 geen recht op IACK meer hebben.

Bijlage A.9 Ouderenkorting (OK)

De ouderenkorting (OK) is een heffingskorting voor AOW-gerechtigden. De hoogte van de OK bouwt af met het verzamelinkomen. Dit is de som van het inkomen in de drie belastingboxen.

Tot een verzamelinkomen van 44.771 euro is de OK maximaal met 2.010 euro. Daarna neemt de OK af met 15 procent van het inkomen van boven de 44.770 euro per jaar. Bij een jaarinkomen van 58.170 is de OK nul (zie Tabel A.11).

Tabel A.11 Ouderenkorting neemt af met inkomen

Verzamelinkomen	Inkomensafhankelijke combinatiekorting
< €44.771	€2.010
€44.771 - €58.170	€2010 - 15% * (verzamelinkomen - €44.770)
> €58.170	€0

Bron: Belastingdienst

Bijlage A.10 Alleenstaande ouderenkorting (AOK)

Alleenstaande AOW'ers kunnen een extra heffingskorting ontvangen: de alleenstaande ouderenkorting (AOK). Dit is een inkomensafhankelijke heffingskorting ter hoogte van 524 euro per jaar.

Bijlage A.11 Wettelijk minimumloon (WML)

Het wettelijk minimumloon (WML) garandeert dat werkenden ten minste een minimaal bedrag per uur betaald krijgen. Vanaf 1 januari 2024 bedraagt het WML 13,27 euro per uur voor iedereen van 21 jaar of ouder. Voor 2024 hing het minimumuurloon af van de lengte van een standaardwerkweek en verschilde daardoor tussen sectoren. Per 1 januari 2024 verdwijnt dit verschil.

In de simulaties gaan we uit van een 36-urige werkweek om tot een WML van 2.069,40 euro per maand te komen.

De hoogte van een aantal uitkeringen is afhankelijk van de hoogte van het WML. Zo zijn bijvoorbeeld de hoogte van de bijstand en de AOW afhankelijk van het WML. Ook de inkomensgrenzen vanaf waar het kindgebonden budget, de zorgtoeslag en de arbeidskorting afbouwen zijn gekoppeld aan de hoogte van het WML.

Bijlage A.12 Bijstandsuitkering

De bijstand voorziet huishoudens met onvoldoende inkomen en vermogen van een inkomensaanvulling. De bijstand vult het inkomen aan tot de huishoudensafhankelijke bijstandsnorm. De bijstand wordt netto uitbetaald.

De hoogte van de netto bijstand is gekoppeld aan het wettelijk minimumloon via de netto-netto koppeling. Deze koppeling zorgt ervoor dat de bijstandsnorm voor een paar gelijk is aan het netto referentieminimumloon. Voor een alleenstaande is de bijstandsnorm zeventig procent van het netto minimumloon. Per 1 januari 2024 bedraagt de bijstandsnorm voor alleenstaanden 15.405,96 euro per jaar (1.283,83 euro per maand) en 22.008,48 euro per jaar voor koppels (1.834,04 euro per maand).

Het netto referentieminimumloon, waar de bijstandsnormen op gebaseerd zijn, wordt als volgt berekend. Het bruto maandelijks WML is het uitgangspunt. Op basis van dit bruto WML, wordt het netto WML berekend, uitgaande van de reguliere IB-tarieven en 1,575 keer de algemene heffingskorting. Met de arbeidskorting wordt geen rekening gehouden bij het berekenen van het netto WML. Het resulterende netto WML is het referentieminimumloon, welke gelijk is aan de bijstandsnorm voor een paar.

Bijlage A.13 AOW

De AOW is een basispensioen voor iedereen van AOW-gerechtigde leeftijd. De AOW wordt bruto uitbetaald.

De hoogte van de bruto AOW-uitkering is niet afhankelijk van het inkomen, maar wel van het aantal opbouwjaren. Dit zijn de jaren waarin AOW-premie is ingelegd. Werknemers, zelfstandigen en ontvangers van een uitkering leggen allemaal AOW-premie in en bouwen dus AOW-recht op. Voor ieder gemist opbouwjaar, wordt de AOW-uitkering met 2 procent gekort. Bij een volledig recht op AOW bedraagt deze sinds 1 januari 2024 19.412,76 euro per jaar (1.617,73 euro per maand) voor een alleenstaande en 26.448,96 (2.204,08 euro per maand) voor een paar.

De hoogte van de bruto AOW is gekoppeld aan het wettelijk minimumloon via de netto-netto koppeling. Deze koppeling zorgt ervoor dat de netto AOW voor een paar gelijk is aan het netto referentieminimumloon voor de AOW. Dit referentieminimumloon is hoger dan het referentieminimumloon voor de berekening van de bijstand. Het referentieminimumloon voor de AOW wordt als volgt berekend. Het bruto maandelijks WML is het uitgangspunt. Op basis van dit bruto WML, wordt het netto WML berekend, uitgaande van de IB-tarieven voor mensen van werkzame leeftijd en twee keer de algemene heffingskorting. Met de arbeidskorting wordt geen rekening gehouden bij het berekenen van het netto WML. Het resulterende netto WML is het referentieminimumloon voor de AOW. Om vervolgens tot de bruto AOW-uitkeringen te komen, wordt dit referentieminimumloon weer gebruteerd, op basis van de IB-tarieven en één keer de algemene heffingskorting voor AOW-gerechtigden.

Bijlage B Toelichting op alternatief voor de toeslagen

Bijlage B.1 Hoge heffingskorting (HH)

In plaats van de zorgtoeslag, huurtoeslag, de algemene heffingskorting en de arbeidskorting, wordt een nieuwe huishoudensafhankelijke heffingskorting (HH) ingevoerd, waarvan de hoogte afhankelijk is van de samenstelling van het huishouden. De HH bouwt in alle varianten af met inkomen. De afbouw- en nulpunten van de HH verschillen tussen de huishoudentypes (zie Tabel 4.3 voor de exacte afbouw- en nulpunten).

Relatie met andere inkomensinstrumenten

De HH verhoogt automatisch de netto uitkeringen. De hoogte van onder andere de bijstand en AOW zijn namelijk gekoppeld aan de hoogte van het netto minimumloon (netto-netto koppeling). Door de HH betalen koppels met één WML-inkomen in alle varianten geen inkomstenbelasting meer. In het huidige stelsel gebeurt dat nog wel. Het vervangen van de algemene heffingskorting en arbeidskorting door de HH verhoogt dus het netto minimumloon. Van dit netto minimumloon worden vervolgens de uitkeringsnormen afgeleid. Zo bedraagt de bijstandsuitkering voor een koppel honderd procent en de bijstandsuitkering voor een alleenstaande zeventig procent van het netto minimumloon.

Bijlage B.2 Variant HH+: Integratie KOT in KGB

In de variant HH+ wordt de kinderopvangtoeslag (KOT) budgetneutraal geïntegreerd in het kindgebonden budget (KGB). Hierbij is de geïntegreerde KOT-KGB zo vormgegeven dat deze zo dicht mogelijk bij de huidige kinderopvangtoeslag blijft. De hoogte van de kinderopvangtoeslag is in het huidige stelsel onder andere afhankelijk van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang. Bovendien kunnen alleen huishoudens waarin alle ouders werken of een opleiding volgen kinderopvangtoeslag ontvangen.

In de KOT-KGB wordt de KOT een kop op het kindgebonden budget voor werkende of studerende ouders. In de geïntegreerde KOT-KGB wordt de afhankelijkheid van het daadwerkelijke gebruik van kinderopvang losgelaten. De KOT-KGB is wel nog afhankelijk van of alle ouders in een huishouden werken of een opleiding volgen. Hierdoor blijft de participatieprikkel van de kinderopvangtoeslag in stand.

De kop voor werkende of studerende ouders in de KOT-KGB is gelijk aan de gemiddelde KOT die werkende of studerende ouders in het huidige stelsel ontvangen. Om de geïntegreerde KOT-KGB budgetneutraal te houden, is hetzelfde geld beschikbaar voor de kop voor werkende of studerende ouders als op dit moment wordt uitgegeven aan de KOT. Om dat te garanderen, geven we de kop voor werkende of studerende ouders zo vorm dat deze precies gelijk is aan de gemiddelde KOT die werkende of studerende ouders in het huidige stelsel ontvangen - inclusief ouders die nul euro KOT ontvangen.

De kop voor werkende of studerende ouders is inkomensafhankelijk. Om zo dicht mogelijk bij de huidige KOT te blijven, houden we de effectieve inkomensafhankelijkheid van de KOT in stand. Dit betekent dat we de lineaire relatie tussen inkomen en gemiddelde ontvangen KOT meenemen in de geïntegreerde KOT-KGB. Hiervoor schalen we de gemiddelde jaarlijkse KOT voor de tien inkomensdecielen uit Tabel A.5 met het aandeel van de rechthebbende ouders dat KOT ontvangt (CBS, 2023). Dit resulteert in de laatste kolom van Tabel B.1.

Tabel B.1 Gemiddelde jaarlijkse KOT naar huishoudensinkomen voor gebruikers en rechthebbenden in 2024

Inkomensdeciel	Onder KOT-ontvangers	Onder alle rechthebbende ouders
Eerste deciel (laag inkomen)	7.313	4.168
Tweede deciel	7.457	4.265
Derde deciel	7.163	4.094
Vierde deciel	6.681	3.823
Vijfde deciel	6.417	3.676
Zesde deciel	5.717	3.306
Zevende deciel	5.599	3.244
Achtste deciel	5.306	3.081
Negende deciel	5.249	3.020
Tiende deciel (hoog inkomen)	5.313	2.993

Bron: CBS (2018), CBS StatLine en CBS StatLine Jeugdmonitor. Bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Vervolgens bepalen we aan de hand van de uitkomsten in Tabel B.1 en het gemiddelde huishoudensinkomen in ieder deciel een lineaire relatie tussen het huishoudensinkomen en de hoogte van de kop voor werkende of studerende ouders. Dit geeft de volgende relatie:

$$\text{Hoogte KOT} - \text{kop in KGB} = 4.041,28 - 5,6 * \frac{\text{Huishoudensinkomen}}{1.000}$$

Deze lineaire relatie dicteert de hoogte van de kop voor werkende of studerende ouders in het kindgebonden budget.

Bijlage B.3 Inkomenseffecten

In Figuur 5.1 zijn de procentuele inkomenseffecten van de twee varianten grafisch weergegeven. Tabel B.2 toont voor de twee varianten zowel de bijbehorende absolute als relatieve inkomenseffecten voor de standaardhuishoudens.

Tabel B.2 Absolute en relatieve inkomenseffecten van twee varianten HH

Huishoudentype	HH (basisvariant)		HH+	
	+/-	%	+/-	%
<i>Bijstandsgerechtigden</i>				
Alleenstaand	-673	-3%	-165	-1%
Alleenstaand met 1 kind	817	3%	1686	5%
Paar	80	0%	807	3%
Paar met kinderen	1571	4%	2658	7%
<i>Actieven</i>				
Alleenstaande (WML)	-190	-1%	5	0%
Alleenstaande (€40.000)	320	1%	118	0%
Alleenstaande (€80.000)	-1900	-4%	-1845	-3%
Alleenstaande ouder met 1 kind (WML)	-593	-1%	-2157	-4%
Alleenstaande ouder met 1 kind (€40.000)	793	1%	-1860	-3%
Alleenstaande ouder met 1 kind (€80.000)	-178	0%	-2405	-3%

Alleenverdiener (WML)	-1835	-6%	-1062	-3%
Alleenverdiener (€40.000)	63	0%	223	1%
Alleenverdiener (€80.000)	112	0%	528	1%
Alleenverdiener met kinderen (WML)	-369	-1%	766	2%
Alleenverdiener met kinderen (€40.000)	-15	0%	554	1%
Alleenverdiener met kinderen (€80.000)	-986	-2%	-142	0%
Tweeverdieners (WML + WML)	2339	5%	2935	6%
Tweeverdieners (€40.000 + €20.000)	-1206	-2%	-1430	-3%
Tweeverdieners (€80.000 + €20.000)	-982	-1%	-1251	-2%
Tweeverdieners (€40.000 + €40.000)	-3190	-5%	-3638	-5%
Tweeverdieners (€80.000 + €40.000)	-2966	-3%	-3459	-4%
Tweeverdieners met kinderen (WML + WML)	4817	7%	3016	5%
Tweeverdieners met kinderen (€40.000 + €20.000)	127	0%	-2464	-4%
Tweeverdieners met kinderen (€80.000 + €20.000)	351	0%	-2115	-3%
Tweeverdieners met kinderen (€40.000 + €40.000)	-1468	-2%	-4198	-5%
Tweeverdieners met kinderen (€80.000 + €40.000)	-1476	-2%	-4149	-4%

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: Voor iedere variant geeft de eerste kolom de absolute inkomenseffecten in euro's per jaar weer. De tweede kolom voor iedere variant geeft de relatieve inkomenseffecten per jaar weer, welke ook zijn weergegeven in Figuur 5.1.

Bijlage C Methode

Bijlage C.1 Simulatiemodel inkomenseffecten

Om de effecten van de HH op de inkomens en marginale druk van huishoudens te schatten, hebben we een simulatiemodel ontwikkeld. In dit simulatiemodel wordt voor zes typen huishoudens (alleenstaanden, alleenstaande ouders, alleenverdieners, alleenverdieners met kinderen, tweeverdieners en tweeverdieners met kinderen) de relatie tussen het bruto en netto inkomen gesimuleerd. Hiervoor berekenen we bij verschillende inkomensniveaus op welke inkomensondersteuning het huishouden recht heeft en hoeveel belasting iemand moet betalen, rekening houdend met de algemene heffingskorting en de arbeidskorting.

In het simulatiemodel maken we een aantal aannames:

- We gebruiken de uitkeringshoogtes en inkomensgrenzen van de verschillende inkomensondersteunende regelingen die gelden op 1 januari 2024;
- De huishoudens hebben minder vermogen dan de vermogensgrenzen van de bijstand, de huur- en zorgtoeslag en het kindgebonden budget. Bij een laag arbeidsinkomen hebben zij dus recht op een bijstandsuitkering en alle toeslagen;
- De huishoudens wonen in een huurhuis met een gemiddelde sociale huurhoogte van 576 euro;
- De huishoudens met kinderen hebben twee kinderen van zes en tien jaar oud;
- De huishoudens maken gebruik van alle regelingen waar ze recht op hebben.

Deze simulaties draaien we zowel voor het basispad als voor de twee varianten van de HH. Dit geeft het netto totale inkomensniveau voor de zes typen standaardhuishoudens voor inkomen uit arbeid variërend tussen nul en 120 duizend euro per jaar, in stappen van 500 euro.

Op basis van deze gesimuleerde netto totale inkomens schatten we vervolgens de marginale belastingdruk in stappen van 500 euro, door de verandering in het netto totale inkomen wanneer iemand 500 euro meer gaat verdienen uit arbeid te delen door 500.

Bijlage C.2 Berekening budgettaire effecten

Voor het schatten van de budgettaire effecten hebben wij een rekenmodel ontwikkeld en gebruiken we eerdere simulaties van het CPB. Het budgettaire effect van de HH bestaat uit vijf componenten:

1. Budgettaire ruimte door afschaffen toeslagen en heffingskortingen;
2. Lagere inkomstenbelasting door invoering HH;
3. Hogere kosten uitkeringen door doorwerking HH in uitkeringen;
4. Kosten verhoging bruto WML, inclusief koppeling aan de uitkeringen;
5. Kosten verhoging kinderbijslag;
6. Vermindering kosten overige heffingskortingen.

Het rekenmodel wordt gebruikt om de omvang van de tweede en zesde component te schatten. De overige componenten zijn gegeven (1) of kunnen geëxtrapoleerd worden uit eerdere simulaties van het CPB (3, 4) of uit het huidige budgettaire belang (5).

Budgettaire ruimte door afschaffen toeslagen en heffingskortingen

In 2024 bedraagt het geraamde budgettaire belang van de vier toeslagen samen ongeveer 21,1 miljard euro (Begroting 2024 ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Begroting 2024 ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Begroting 2024 ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport). De zorgtoeslag is met 6,9 miljard euro de duurste toeslag, daarna de huurtoeslag met 5,3 miljard. Het budgettaire belang van het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag bedraagt respectievelijk 4,6 en 4,3 miljard euro in 2022. Het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag creëert dus ongeveer 12,1 miljard euro aan budgettaire ruimte in beide varianten van de HH.

De algemene heffingskorting en arbeidskorting hebben in 2024 een verwacht budgettair belang van respectievelijk 28,0 en 34,9 miljard euro. Uit deze heffingskortingen komt dus 62,9 miljard euro aan budgettaire ruimte vrij.

De ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting hebben in 2024 een verwacht budgettair belang van respectievelijk 5,3 en 0,7 miljard euro. Uit deze heffingskortingen komt dus 6,0 miljard euro aan budgettaire ruimte vrij.

Lagere inkomstenbelasting door invoering HH

We schatten de lagere inkomstenbelasting door invoering van de HH met een eigen ontwikkeld rekenmodel. Met het rekenmodel berekenen we de lagere inkomstenbelasting wanneer de HH zou worden ingevoerd ten opzichte van de situatie zonder AHK en AK en trekken hier vervolgens het budgettaire belang van de AHK en de AK vanaf. Dit reflecteert dan de kosten van het omzetten van de AHK en de AK door de HH.

Tabel C.1 Voorbeeldberekening lagere inkomstenbelasting door HH voor alleenstaanden (basisvariant)

Inkomensklassen	Aantal personen (A)	Gemiddelde verzilverde nieuwe heffingskorting (B)	Kosten nieuwe heffingskorting (in mld.) (A*B)
0 - 10.000	239.300	1.626,68	0,39
10.000 - 20.000	718.100	6.469,75	4,65
20.000 - HH/0,3697	660.141	8.874,73	5,86
HH/0,3697 - 30.000	163.960	10.176,90	1,67
30.000 - 40.000	519.400	9.136,99	4,75
40.000 - 50.000	402.200	7.342,36	2,95
50.000 - Eindpunt afbouw	613.479	3.204,60	1,97
Eindpunt afbouw - 100.000	245.420	0	0
100.000 - 200.000	148.700	0	0
200.000+	15.600	0	0
Totaal	3.726.300	-	22,23

Bron: CBS StatLine Bruto inkomen van huishoudens in 2021. Bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Primair persoonlijk inkomen in 2021. Huishoudens worden geschaald door middel van equivalentiefactoren.

In het rekenmodel berekenen we voor de beschikbare inkomensklassen de gemiddelde verzilverde HH voor ieder huishoudenstype, rekening houdend met de hogere HH voor koppels, tweeverdieners en huishoudens met kinderen. Hiervoor gebruiken we gegevens over de verdeling van het primair persoonlijk inkomen van personen in verschillende huishoudenstypes in 2021. De totale lagere inkomstenbelasting voor een huishoudenstype wordt vervolgens bepaald door, voor iedere inkomensklasse, de gemiddelde verzilverde HH met het aantal huishoudens

in die inkomensklasse te vermenigvuldigen en deze uitkomst voor alle klassen op te tellen. Tabel C.1 geeft hiervan een voorbeeldberekening voor alleenstaanden in de basisvariant van de HH. Een vergelijkbare berekening maken we voor alle huishoudentypen. Door deze procedure wordt de consistentie bewaakt tussen de budgettaire berekening en de gesimuleerde inkomenseffecten voor de standaardhuishoudens.

Vervolgens tellen we de totale lagere inkomstenbelastingen voor alle huishoudentypen bij elkaar op. Dit geeft de totale lagere inkomstenbelasting door de HH, ingeval de toeslagen ook belast zouden worden. De toeslagen zijn namelijk onderdeel van de bruto inkomensstatistieken van het CBS. We corrigeren hiervoor door van de totale lagere inkomstenbelasting 36,97 procent van het budgettaire belang van de toeslagen af te trekken.

Hogere kosten voor uitkeringen door doorwerking HH in uitkeringen

Doordat de HH op WML-niveau hoger is dan de som van de AHK en de AK, stijgen onder andere de bijstands- en AOW-uitkeringen. Deze zijn namelijk gekoppeld aan het netto WML, via de zogenaamde 'netto-netto koppeling'.

De kosten van de verhoging van de netto uitkeringen door de doorwerking van de HH in een hoger netto minimumloon schatten we in twee stappen. Ten eerste, doordat de HH ervoor zorgt dat een WML-inkomen effectief onbelast is, is er geen verschil meer in het netto WML tussen huishoudens van werkzame leeftijd en ouderen. Daardoor stijgt automatisch het referentieminimumloon voor de bijstand tot het niveau van het AOW-referentieminimumloon. Dit kost ongeveer 1,67 miljard euro (CPB, 2023). Ten tweede, stijgen de bijstand en de AOW allebei nog ongeveer 14 procent in de basisvariant van de HH en nog ongeveer 11 procent in de variant HH+. De kosten hiervoor schatten we alsof dit een verhoging is van de bruto minimumlonen van 14 of 11 procent, minus de hogere loonkosten voor de overheid van een hoger bruto WML en de doorwerking in de zorgtoeslag, het kindgebonden budget en de arbeidskorting. De kosten van een verhoging van het bruto minimumloon met 14 procent komen dan uit op ongeveer 7,5 miljard euro per jaar en op 6,0 miljard euro per jaar bij een verhoging met 11 procent (CPB, 2020a).

Kosten verhoging bruto WML, inclusief koppeling aan de uitkeringen

We extrapoleren de kosten van de verhoging van het bruto WML op vergelijkbare wijze als hoe we de kosten van een netto WML-verhoging schatten (zie voorgaande alinea). Het enige verschil tussen de berekeningen van de budgettaire effecten van een bruto en netto WML-verhoging zit in de loonkosten voor de overheid. Een bruto WML-verhoging verhoogt namelijk de loonkosten voor de overheid voor zover zij personeel met een minimumloon in dienst hebben. Een netto WML-verhoging heeft dit effect niet.

De verhoging van het WML met ongeveer 13 procent, inclusief koppeling aan de uitkeringen, in de basisvariant kost de overheid ongeveer 8,7 miljard euro per jaar. De verhoging van 16,5 procent in de variant HH+ is duurder, namelijk 11,2 euro miljard per jaar.

Kosten verhoging kinderbijslag

We berekenen de kosten van een verhoging van de kinderbijslag door het huidige budgettaire belang te schalen met hetzelfde percentage als waarmee de tarieven van de kinderbijslag stijgen. Doordat de kinderbijslag niet inkomensafhankelijk is, is de relatie tussen het budgettaire belang en de hoogte van de kinderbijslag lineair.

Vermindering kosten overige heffingskortingen

Met het budgettaire rekenmodel, schatten we de lagere kosten voor de IACK, als gevolg van de HH. Hierbij gebruiken we gegevens over de verdeling van het bruto persoonlijk inkomen van huishoudens met kinderen in 2021. We berekenen hiervoor hoeveel IACK een persoon in iedere inkomensklasse gemiddeld verzilvert, rekening houdend met de algemene heffingskorting en arbeidskorting. Doordat de HH hoger is dan de som van de

algemene heffingskorting en de arbeidskorting voor een alleenstaande, wordt er minder van de IACK verzilverd. Dit is slechts een tijdelijke besparing, omdat de IACK in het basispad al wordt afgebouwd.

Totale budgettaire effect

De som van de hierboven besproken onderdelen van het budgettaire effect geeft het totale budgettaire effect. Dit is weergegeven in Tabel C.2.

Tabel C.2 Totale budgettaire effect twee varianten HH

Budgetcomponent	Basisvariant	Variant HH+
1a. Afschaffen toeslagen	+ 12,1	+ 12,1
1b. Budgettair belang AHK en AK	+ 62,9	+ 62,9
2. Lagere IB door HH	- 62,3	- 60,7
3. Doorwerking in uitkeringen	- 9,2	- 7,6
4a. Budgettair belang (alleenstaande) ouderenkorting	+ 6,0	+ 6,0
4b. Besparing op IACK	+ 0,5	+ 0,4
Budgettair effect HH ipv AHK en AK	- 2,0	+ 1,0
5. Kosten verhoging bruto WML	- 8,7	- 11,2
6. Kosten verhoging kinderbijslag	- 2,4	- 3,0
Totale budgettaire effect	- 1,0	- 1,0

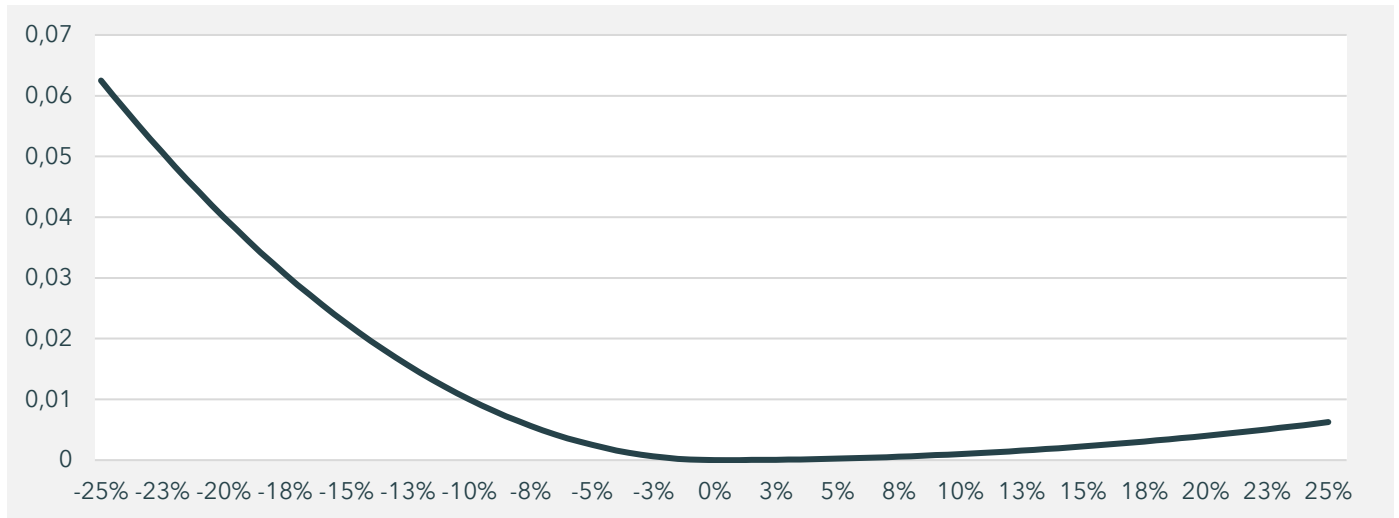
Bron: SEO Economisch Onderzoek

Bijlage C.3 Methode vaststellen hoogte HH

De optimale vormgeving van de HH bepalen we door middel van een Lagrange optimalisatie. Hiermee bepalen we de optimale hoogte van de HH voor de verschillende huishoudenstypes, de optimale op- en afbouwpunten van de HH en de optimale verhogingen van de kinderbijslag en het WML. De optimalisatie maakt gebruik van het simulatiemodel voor de inkomenseffecten (Bijlage C.1) en het rekenmodel voor de budgettaire effecten (Bijlage C.2).

In de optimalisatie, tolereren we positieve inkomenseffecten meer dan negatieve inkomenseffecten. Bovendien tolereren we kleine inkomenseffecten (in beide richtingen) exponentieel meer dan grote inkomenseffecten. We willen de HH namelijk zo definiëren dat deze zo klein mogelijke inkomenseffecten heeft, en dat zo min mogelijk huishouden erop achteruit gaan. Een inkomensvoortgang is niet het doel, maar ook geen slechte uitkomst van de HH. Daarom willen we voorkomen dat het algoritme een parametrisatie van de HH kiest waarbij meer huishoudens erop achteruit gaan om te voorkomen dat een paar huishoudens er flink op vooruit gaan. Om dit te bereiken, gebruiken we een boetefunctie voor de inkomenseffecten, zoals weergegeven in Figuur C.1.

Figuur C.1 Gebruikte boetefunctie in beide stappen van de optimalisatie

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Optimalisatie algoritme

In de Lagrange optimalisatie, bepalen we de optimale hoogte van de HH voor de verschillende huishoudenstypes, de optimale op- en afbouwpunten van de HH en de optimale verhogingen van de kinderbijslag en het WML. We stellen enkele voorwaarden aan deze optimalisatie. Zo moet de HH voor een alleenstaande ten minste 7.386 euro bedragen. Dit zorgt ervoor dat de HH volledig verzilverd wordt bij een inkomen boven de 20 duizend euro per jaar. Bovendien mag de HH niet beginnen met afbouwen voordat deze volledig verzilverd kan worden en moet deze volledig zijn afgebouwd bij 150 duizend euro per jaar. De combinatie van de hoogte en de op- en afbouwpunten mag vervolgens niet voor een extra marginale druk van meer dan twintig procent zorgen. Vergelijkbaar, mag ook de HH voor tweeverdieners en AOW'ers niet beginnen met afbouwen voordat deze volledig verzilverd kon worden. Ook mag de HH voor tweeverdieners niet voor een extra marginale druk van meer dan 15 procent zorgen. We begrenzen ook de equivalentiefactoren voor koppels en tweeverdieners op zo'n manier dat zij niet een dubbele HH van een alleenstaande kunnen krijgen. Ten slotte laten we het optimalisatie-algoritme geen WML-verhoging van meer dan twintig procent kiezen, en mogen ook de uitgaven aan de kinderbijslag niet met meer dan 3 miljard euro verhoogd worden.

In deze stap is de optimalisatie uiteindelijk als volgt gedefinieerd:

minimaliseer	Gewogen inkomenseffecten + Boete budgettair effect WML		
met voorwaarde	Budgettair effect	>=	-1 mld.
	HH alleenstaande	>=	7.394
	Startpunt afbouw alleenstaande	>=	(HH alleenstaande)/0,3697
	Eindpunt afbouw alleenstaande	<=	150.000
	Eindpunt - startpunt alleenstaande	>=	0
	Marginale druk HH alleenstaande	<=	0,2
	Startpunt afbouw tweeverdiener	>=	(HH tweeverdiener)/0,3697
	Eindpunt - startpunt tweeverdiener	>=	0
	Marginale druk HH tweeverdiener	<=	0,15
	Startpunt afbouw AOW alleenstaande	>=	(HH AOW alleenstaande)/0,1907
	Eindpunt - startpunt AOW alleenstaande	>=	0
	Startpunt afbouw AOW paar	>=	(HH AOW paar)/0,1907
	Eindpunt - startpunt AOW paar	>=	0
	Equivalentiefactor koppels	<=	1
	Equivalentiefactor tweeverdieners	<=	1

WML verhoging	>=	0%
WML verhoging	<=	20%
Extra geld voor kinderbijslag	>=	0 mld.
Extra geld voor kinderbijslag	<=	3 mld.

Hierbij zijn de inkomenseffecten in de doelfunctie gewogen aan de hand van de boetefunctie uit Figuur C.1 en hebben de inkomenseffecten voor huishoudens met een laag inkomen een hoger gewicht gekregen dan de inkomenseffecten voor huishoudens met een hoger inkomen.

Bijlage D Effecten voor AOW huishoudens

De HH voor AOW'ers is iets lager dan de som van de AHK, AK, ouderenkorting (OK) en alleenstaande ouderenkorting (AOK) (Tabel D.1). Veel AOW'ers hebben echter geen recht op de AK, omdat zij immers met pensioen zijn en dus geen arbeidsinkomen meer ontvangen. Voor hen is de HH wel hoger dan de som van alle heffingskortingen in het basispad.

De optimale HH is voor AOW'ers lager dan voor de overige huishoudens. Dit komt doordat, in het huidige stelsel, AOW'ers ook een lagere AHK en AK ontvangen. Zij betalen over de eerste 38 duizend euro ook minder inkomstenbelasting, namelijk slechts 19,07 procent. Om de inkomenseffecten van de HH zo neutraal mogelijk te houden, is de HH voor AOW'ers dan ook iets lager.

Tabel D.1 Hoogte van de HH is ook voor AOW'ers hoger dan de AHK plus AK

Huishoudenstype	Max. AHK + AK + OK (+ AOK)* (huidig)	Max. AHK + OK (+ AOK) (huidig)	HH (basisvariant)	HH+
Alleenstaande AOW'er	6.263	4.269	5.103	4.767
AOW'er in paar	5.951	3.745	4.115	3.966

Bron: SEO Economisch Onderzoek, Belastingdienst

Noot: Zie Bijlage C voor een toelichting op de methode voor het vaststellen van de optimale hoogte van de HH voor de verschillende huishoudenstypes.

* Uitgaande van arbeid als enige inkomstenbron.

In beide varianten van de HH stijgen ook de AOW-uitkeringen. Het niveau van de AOW-uitkeringen voor alleenstaanden en paren is te zien in Tabel D.2. In de variant HH+ komen de AOW-uitkeringen iets hoger uit dan in de basisvariant. Dit komt doordat het bruto WML sterker stijgt in de variant HH+, wat doorwerkt in de AOW-uitkeringen.

Tabel D.2 AOW uitkeringen stijgen in beide varianten van de HH

WML/uitkering	Basispad	HH (basisvariant)	HH+
Bruto WML	26.819 (13,27 €/u)	30.250 (14,97 €/u)	31.250 (15,46 €/u)
Bruto AOW (alleenstaande)	19.413	24.069	24.671
Bruto AOW (paar)	26.449	32.780	33.598

Bron: SEO Economisch Onderzoek, rijksoverheid

Noot: Bedragen betreffen jaarbedragen, tenzij anders gespecificeerd.

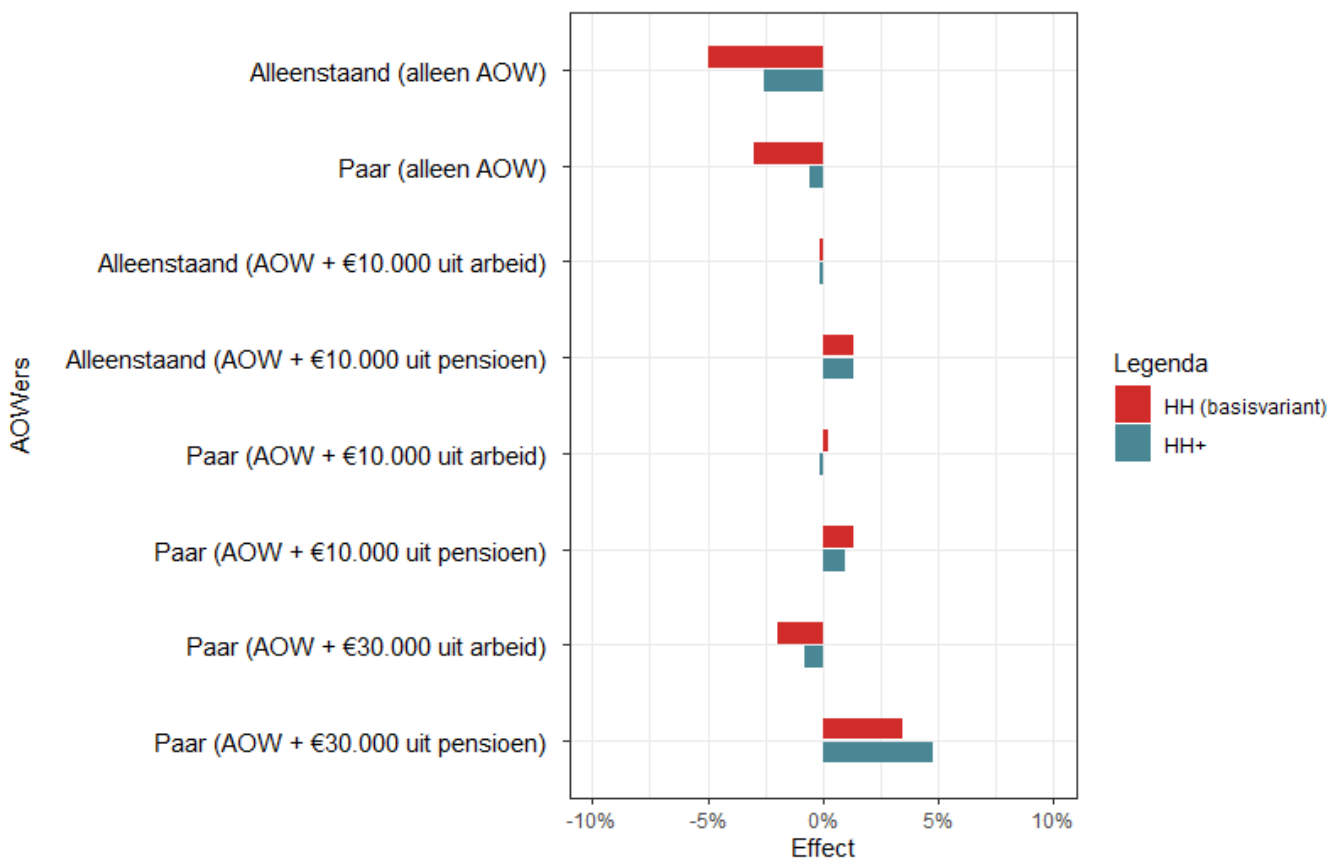
We simuleren de inkomenseffecten voor een aantal AOW-standaardhuishoudens. We maken hierbij onderscheid tussen standaardhuishoudens met alleen een AOW-uitkering, met een AOW-uitkering en inkomen uit pensioen en standaardhuishoudens met een AOW-uitkering en inkomen uit arbeid.

Figuur D.1 toont de gemiddelde inkomenseffecten voor de AOW-standaardhuishoudens. Voor de meeste AOW-standaardhuishoudens liggen de inkomenseffecten tussen -2 en +1 procent, in beide varianten van de HH. De standaardhuishoudens met alleen een AOW-uitkering tonen de meest negatieve inkomenseffecten, met -5 en -3 procent in de basisvariant en -3 en -1 procent in de variant HH+. Het inkomen van de AOW-standaardhuishoudens is in de variant HH+ iets hoger, omdat de AOW-uitkeringen in deze variant ook iets hoger zijn.

Deze gemiddelde inkomenseffecten zijn qua omvang ongeveer vergelijkbaar met de omvang van de inkomenseffecten voor de standaardhuishoudens van werkzame leeftijd. Voor standaardhuishoudens van werkzame leeftijd gaf de basisvariant namelijk inkomenseffecten van tussen de -6 en +7 procent. De inkomenseffecten in de variant HH+ lagen daar tussen de -5 en +7 procent.

Uit Figuur D.1 blijkt bovendien dat het totale inkomen van AOW'ers met extra inkomen uit pensioen iets positiever wordt beïnvloed door de HH dan van AOW'ers met extra inkomen uit arbeid. Dit komt doordat er onder de HH geen verschil meer bestaat tussen inkomen uit sociale zekerheid (en dus pensioen) of inkomen uit arbeid. Hierdoor is het totale netto inkomen onder de HH gelijk voor AOW'ers met extra inkomen uit arbeid en AOW'ers met extra inkomen uit pensioen. In het basispad is het inkomen voor AOW'ers met extra inkomen uit arbeid daarentegen hoger dan voor AOW'ers met extra inkomen uit pensioen.

Figuur D.1 Inkomenseffecten voor AOW huishoudens tussen -5 en +5 procent, HH+ iets positiever

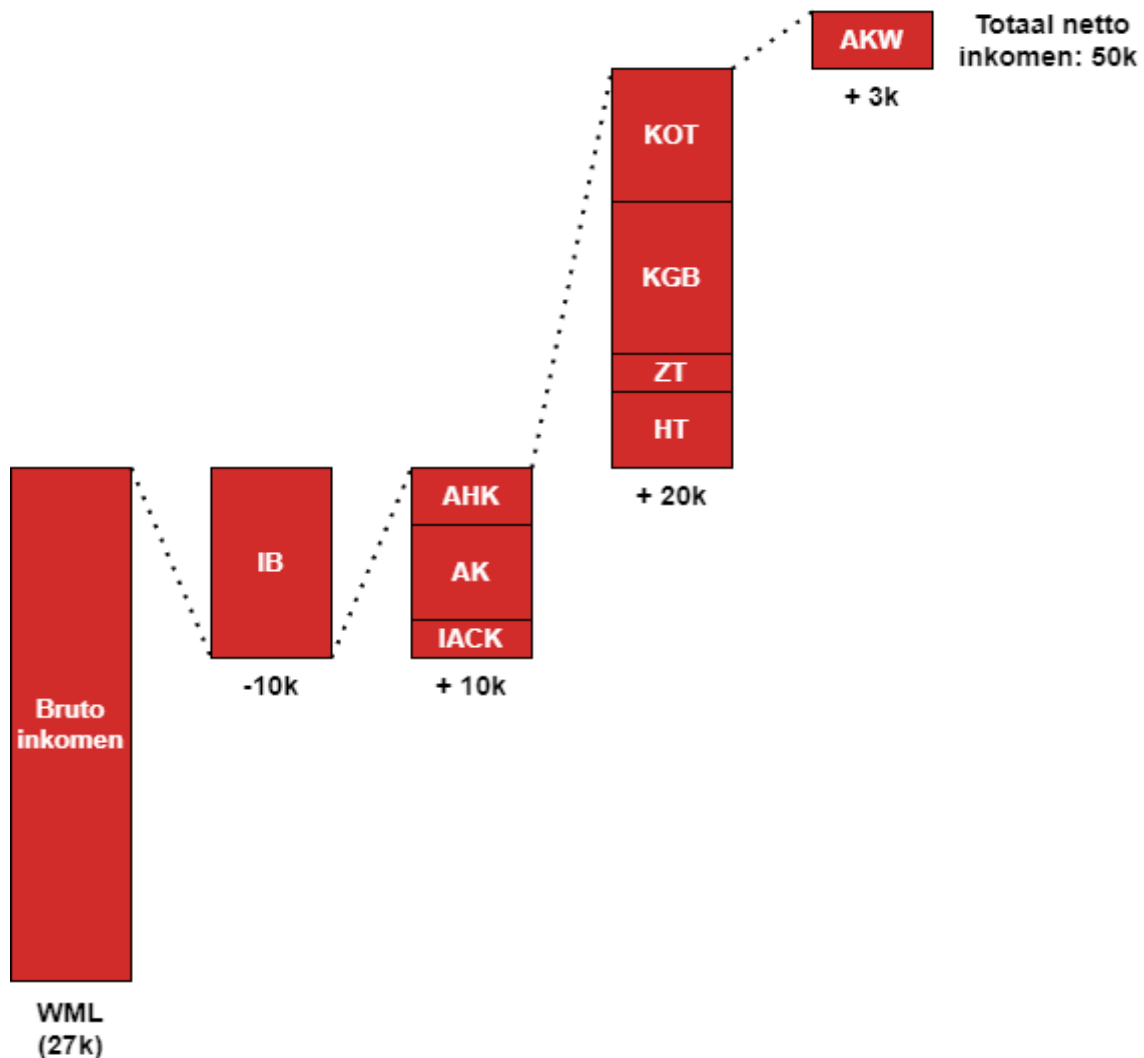

Bijlage E Voorbeeld: Alle toeslagen in HH

Het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag worden niet in de HH geïntegreerd, omdat dit tot fors negatieve inkomenseffecten voor groepen huishoudens met kinderen zou leiden. Deze bijlage geeft een indicatie van het inkomenseffect van zo'n HH voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en een WML-inkomen.

In het huidige stelsel, heeft een alleenstaande ouder met een WML-inkomen een totaal netto inkomen van ongeveer 50 duizend euro per jaar (Figuur E.1). Dit bestaat voor ongeveer de helft uit netto inkomen uit werk (27 duizend). De rest bestaat uit toeslagen (20 duizend) en kinderbijslag (3 duizend). Over het verdiende inkomen betaalt deze alleenstaande ouder effectief geen inkomstenbelasting, vanwege de drie heffingskortingen. Het bruto inkomen uit werk is dus gelijk aan het netto inkomen uit werk voor deze alleenstaande ouder.

Figuur E.1 Totaal netto inkomen alleenstaande ouder (WML) ongeveer 50k per jaar in basispad

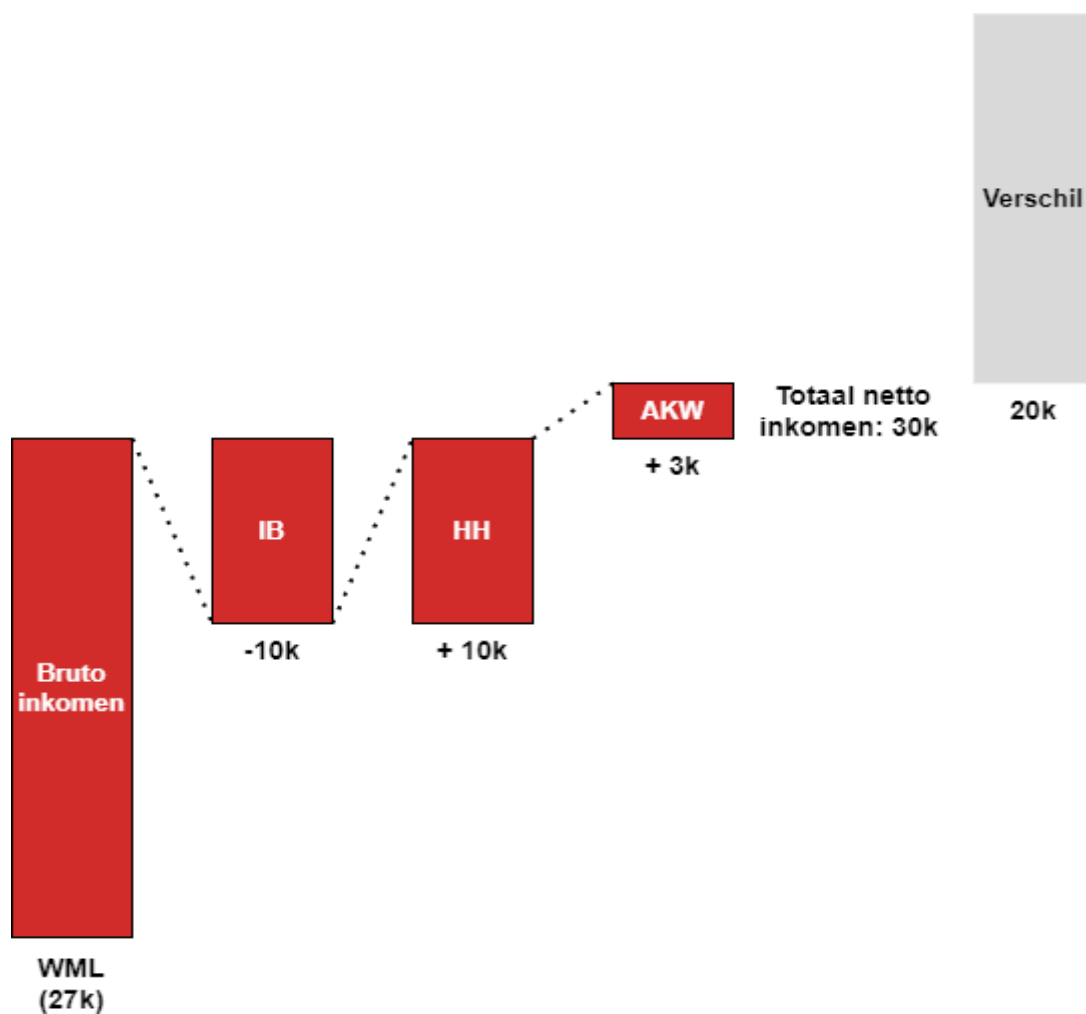
Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: IB = inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen; AHK = algemene heffingskorting; AK = arbeidskorting; IACK = inkomensafhankelijke combinatietoelagen; KOT = kinderopvangtoeslag; KGB = kindgebonden budget; ZT = zorgtoeslag; HT = huurtoeslag; AKW = kinderbijslag. Bedragen gaan uit van een gemiddeld gebruik van kinderopvang, een gemiddelde sociale huurhoogte en twee kinderen van zes en tien jaar oud.

Deze zelfde alleenstaande ouder zou nog slechts een totaal netto inkomen hebben van 30 duizend euro, wanneer een HH wordt ingevoerd, ter vervanging van alle toeslagen, AHK en AK, en er geen additioneel flankerend beleid zou worden gevoerd. Dit komt doordat de HH niet verzilverbaar is en de alleenstaande ouder al effectief geen inkomstenbelasting betaalt (bruto is netto).

Het flankerende beleid (verhoging WML en kinderbijslag) zou dan het verschil van 20 duizend euro per jaar moeten compenseren. Dit is niet plausibel. Hiervoor zou namelijk bijna een verdubbeling van het WML nodig zijn, of een vereenvoudiging van de kinderbijslag. Een dergelijke verhoging van het WML zorgt voor grote verstoringen op de arbeidsmarkt en de bijbehorende economische schade. Een dergelijke verhoging van de kinderbijslag heeft daarentegen vooral grote effecten voor het overheidsbudget. De verhoging van de kinderbijslag zou namelijk grotendeels dienen ter vervanging van de vrij efficiënte ALO-kop in het kindgebonden budget (SEO, 2023). De kinderbijslag is daarentegen relatief ongericht, aangezien zij onafhankelijk is van de hoogte van het inkomen en vermogen en bovendien niet hoger is voor alleenstaande ouders dan voor paren met kinderen.

Figuur E.2 Totaal netto inkomen alleenstaande ouder (WML) ongeveer 30k per jaar onder HH, waarin alle toeslagen zijn geïntegreerd, maar zonder flankerend beleid

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Noot: IB = inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen; HH = Hoge Heffingskorting; AKW = kinderbijslag. Bedragen gaan uit van twee kinderen van zes en tien jaar oud.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2024-38

ISBN 978-90-5220-393-5

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2024 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl